לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

יום ו', כ"ו באדר א' תשמ"ו, 7 במארס 1986 / שנה מ"ג מס' 12982 / המחיר 94 אגורות כולל מע"מ

"דמיאניוק האמיתי נרצח בטרבלינקה"

ברצלונה. — ספרדי, הנמנה עם ניצולי מחנה המוות טרבלינקה, אומר כי ג'ון דמיאניוק, הכלוא בישראל באשמת רציחות במחנה זה, אינו האיש הנכון.

חואקין גארציה ריבס, בן 58, שהיה כלוא בטרבלינקה במשך חודש אחד ב־1943 מציין בסיפור שפורסם אתמול בעתון "דיאריו דה סאבדל". שהאיש שאותו כינו האסירים בשם "איוואן האיום" נדקר למוות ב־2 באוגוסט על ידי אסיר שעונה על ידו.

(עי"ד)

מחלוקת בין האוצר להסתדרות על מקורות המימון להבראת סו"ב וקופ"ח

מודעי: תטילו היטל על חברי קופת־חולים ותמכרו נכסי סולל־בונה ● קיסר: תתביישו לכם – לממשלה הזאת אין כל רגש ● מודעי תבע כי חברת־העובדים תמכור מניותיה ב"דלק" וב"תדיראן" – קיסר השיב על כך כי הדבר יביא להתמוטטות "כור"

כיתות י"ב יושבתו החל מיום שני ● עמוד 24

מושבי בקעת הירדן מצטרפים למאבק חבריהם שבגבול הצפון

תושבי המושבים השובתים הפגינו ליד מעבר הגבול ● נשות זרעית חוזרות למושב ● רשם האגודות פיזור ארגון הקניות של מושבי הגליל

מאת יהודה צור וכתב "על המשמר" בעמק

שלוש מועצות ובהן הישובים שלאורך בקעת הירדן החליטו השבוע על הקמת ועד פעולה משותף תחת השם "ועד ישובי בקעת הירדן". המועצות הן של בקעת הירדן, מעלה אפרים ומגילות. באיזורים אלה ישנם 21 ישובים וקיבוצים וישוב עירוני, מעלה אפרים, והם מתפרסים מבית־שאן ועד ים המלח לאורך קו הגבול של ירדן.

ועד ישובי הבקעה הוקם לאחר שכל המאמצים מצד ראשי ההתיישבות באזורים אלה להשיג אמצעים לפיתוח עלו בתוהו וכיום נשארו במקום פחות מ־900 משפחות.

לדברי ישראל נדיבי, יו"ר המועצה האזורית בקעת הירדן, לא הופנו משאבים לפיתוח האיזור רווקא בגלל הקונסנזוס הלאומי באשר לעתיד הבקעה. הוא אמר כי תושבי הבקעה סובלים מ... באמצעי ייצור, דרכי גישה ו... חינוך וקהילה. לנוכח מצב ... הוחלט על פתיחה במאבק ציבורי כדי להביא לפיתוח ואיכלוס אזורים אלה.

ראשי הישובים לאורך גבול ירדן אמרו כי כל הבטחות ... האחרות שנתנו להם לאחר הקמתה לא מומשו עד היום והשבוע נפגשו ראשי המועצות בבקעה עם סגן ראש הממשלה דוד לוי וביקשו ממנו שיהיה נציגם ונושא דברם במוסדות המיישבים בממשלה ובסוכנות. השר לוי נענה לפנייה זו והבטיח להעלות את עניינם באחת מישיבות הממשלה הקרובות.

צעדת מחאה

תושבי ארבעת המושבים השובתים הפגינו אתמול במשך 3 שעות ליד הגדר הטובה בבירנית במחאה על התעלמות הסוכנות ומשרד החקלאות מתביעותיהם. למעלה מ־300 גברים, נשים וטף ... לאורך כביש הצפון לעבר הגדר הטובה.

דוד שאול מנטועה אמר, שמצבם של חיילי צד"ל טוב יותר ממצבם של חקלאי האיזור. "אנו לא מבקשים כסף ולא רוצים לנצל את המדינה. לא נפקיר ישובים ולא נחזיר נשק, אנו דורשים את המגיע לנו בזכות, הון חוזר למיטעים וללולים", ציין הדובר.

משה ברמישית מאבן מנחם הסביר, כי הפגנתם נועדה למחות נגד המצב כי חיילי צד"ל מקבלים משכורות פי 3 לחודש כעובדי מדינה, ואת חברי המושבים שכחו.

יצחק טובלי מאבן־מנחם שראשי המחלקות של הסוכנות עימם נפגשו לא הציעו שום פתרון מעשי והעבירו את הכדור למשרד החקלאות.

היום ייפגשו נציגי המושבים השובתים עם שר החקלאות אריק נחמקין במשרדו בתל־אביב, ועל־פי תוצאות הפגישה יחליטו המושבים על המשך מאבקם.

פיזור ארגון הקניות

רשם האגודות השיתופיות, יאיר יקיר, פיזר את ארגון הקניות של מושבי הגליל ומינה ... לאירגון. כמרכזו ... חקירה בארגון הקניות ... תפקודו, הסתבכותו ... כיבוד התחייבויותיו ... כספים.

המנכ"ל ... הגיש ערר על ההחלטה ... הביע סיפוק ... לאירגון.

נשות זרעית חוזרות

נשות זרעית חוזרות ... כדי להשתתף בשעות ... כללית. כה ... הצעדים.

נציגי המושב ... בכנסת הביעו ... מהופעתה של ח"כ ... ומדבריה הכנים. אולם ... ציינו, כי הצעתו של ... פתרון למקורות תעסוקה לחברי המושבים ... אינה מקובלת עליהם ... הגליל המערבי הוא ... אבטלה.

גרוסמן: הנורמות של המדינה נשברות ב"וולקן"

מאת מוטי בסוק, כתב "על המשמר"

ב"וולקן־יציקות", נשברות הנורמות של מדינת ישראל. המעסיקים מנצלים את המצב הכלכלי הקשה והאבטלה, כדי לפגוע בזכויות יסודיות של העובדים. הנהלת וולקן דורשת כי הפועלים ישלמו בבריאותם ובתנאי עבודתם את פיצויי הפיטורין שהיא חייבת למי שהופסקה עבודתם.

דברים אלו אמרה אתמול חייקה גרוסמן (מפ"ם) במליאת הכנסת, בהעלותה לסדר היום את המצב הקשה במפעל זה.

שר העבודה והרווחה משה קצב, בדברי תשובתו, העיר, כי הסיכסוך ב"וולקן־יציקה" הוא עוד ביטוי למצב הכלכלי הקשה במשק. הוא אישר את דברי גרוסמן כי הנהלת המפעל תובעת כי מימון הפיצויים לעובדים, יהיה על חשבון הטבות השכר של מי שישארו במפעל.

קצב הדגיש, כי אין לכפות על העובדים הסדרים הפוגעים במשכורתם. ציבור המעסיקים בארץ צריך לאמץ את הנורמה, כי למרות המצב הכלכלי הקשה, אין לפגוע בשכרם ובתנאי עבודתם של העובדים. מאידך, העובדים צריכים להתגייס ולהטות שכם לעזרת מקומות העבודה שלהם. השר הביע תקווה, כי כאשר המדינה תצא ממצבה הכלכלי הקשה, שוב ניתן יהיה לדבר על רווחה ושגשוג".

● **חילופי סטודנטים למוסיקה** ישראלים־גרמנים. מתבצעים בפעם הראשונה בין בית־הספר הגבוה למוסיקה ולאומנות הבמה של פרנקפורט, לבין האקדמיה למוסיקה ע"ש רובין של אוניברסיטת תל־אביב.

● **תוכנית המציעה לקהילות** היהודיות בארה"ב להקים בגליל ובנגב בתי־ספר יהודיים משלהם, הוצגה השבוע על־ידי ראש מחלקת עליית הנוער בסוכנות היהודית, אורי גורדון, בפני ראשי מועצות איזוריות בגליל התחתון ובעמק.

300 דונם חיטה השייכים לבדואים נחרשו בידי המינהל

מאת שלי יחימוביץ', כתבת "על המשמר"

בפעולה של מינהל מקרקעי ישראל, שבה השתתפו גם אנשי הסיירת הירוקה ומשמר הגבול, נחרשו אתמול 300 דונם חיטה, השייך לבדואים משבט יאל הוזיל.

ג'יבריל אל בחירי, בנו של בעל השטח, סיפר אתמול לכתבת "על המשמר": "לפני ארבעה חודשים זרענו את השטח הזה. כבר 15 שנה אנחנו מחכירים אותו ממינהל מקרקעי ישראל. השנה זרענו כרגיל. הלכנו להאריך את החוזה כמו כל שנה ופתאום אמרו לנו לא. היום באו והורידו לנו את כל השדה".

אתמול שיגרה האגודה לסיוע והגנה על זכויות הבדואים מברק אל השר עזר וייצמן. במברק נאמר: "מדיניות השלטונות המתבצעת כנגד ציבור הבדואים עוברת כל גבול. היום חרשו אנשי המינהל שטח זרוע חיטה של 300 דונם שעליה פרנסת משפחת אל בחירי משבט אל הוזייל המונה 27 נפשות. אנו דורשים התערבותך ... פיצוי בגין הנזקים ... עובדי המדינה".

כתבת "על המשמר" ... לפני כחודש עקרו ... והמינהל 330 עצי זית ... הם למשפחת אל טורי.

בימים אלה מתנהל ... המשפט תביעת בעלות של ... אל בחירי על שטח אחר ... דונם. שטח זה אינו ... ואת השטח המוחכר ... כתחליף.

מנהל הסיירת הירוקה ... גלילי, אמר אתמול ל"על המשמר": "השטח לא ... לבדואים. אלה אדמות ... שנזרעו בלי אישור. ... להם את ההחכרה ... והם לא יכולים להמשיך ... שום קשר להם ... השטח כמה שנים.

"זה שוה הרגל – ... הודיעה בשטח ... דברים המוכרים ... צריכים להודיע ... כזאת מראש. ... בית־משפט. ... מוציאים צו ... גלילי אמר גם כי ... אדמות מדינה ... לקבוע עובדות. ... הפעולה ... שנספיק להפוך ... בניגוד לחוק", אמר.

ועדי עובדים,
חברי מפ"ם וחברי קיבוצים
מוזמנים להשתתף בכנס הזדהות עם עובדי
וולקן יציקה
במאבקם הצודק
ולחזק את ידי ההסתדרות בתמיכתה במאבק
הכנס יתקיים היום, יום ה', 6.3.86 בשעה 12.00 בשטח המפעל
הנכם מוזמנים
מפ"ם עם העובדים

קיבוץ נען, התק"ם, "יד טבנקין" — אפעל, ארגון חברי ההגנה, אגודת "דור הפלמ"ח" ומרכז מפלגת העבודה

ביום ג', ל' אדר א' תשמ"ו, 11.3.86 יתקיים יום ה־30 לזכרו של

ישראל גלילי

בשעה 16.30 עליה לבית הקברות בקיבוץ נען

ישא דברים ליד הקבר: חבר קיבוץ נען

בשעה 18.00 טקס זכרון באולם התרבות של קיבוץ נען בנוכחות ראש הממשלה שמעון פרס ויו"ר הכנסת שלמה הלל

ישא דברים: יצחק רבין, שר־הבטחון

כן ידבר: משה כרמל, ארגון חברי ההגנה
אהרון ידלין, מזכיר התק"ם

המועצה ה־78 של תנועת השומר הצעיר
"מאבקו של השוה"צ לדמוקרטיה"
"בית־דני" — שכונת התקוה — ת"א 12־11 במרץ 1986

המועצה תעסוק בשני מישורים:
א. במישור החוץ תנועתי: מפגש עם אנשי צבור להצגת עמדות השוה"צ.
ב. במישור הפנים תנועתי: דיון וקבלת החלטות בנושא הדמוקרטיה בתנועה.

תוכנית המועצה

יום ג' 11.3.86
15:30 הרשמה
16:00—17:30 מליאת פתיחה
19:00—21:30 חוגי דיון
21:30 ערב פתיחה חגיגי

יום ד' 12.3.86
07:30—14:00* מפגשים
14:30—18:00 מליאת סכום
פיזור

*רשימת מפגשים
1. **יצחק פרץ** — שר הפנים.
2. **מאיר גת** — סגן יו"ר האגף לאגוד מקצועי בהסתדרות.
3. **משה ניסים** — שר המשפטים.
4. **עוזי נתנאל** — יו"ר הוועד הפועל של התאחדות התעשיינים.
5. **שלמה הלל** — יו"ר הכנסת.
6. **הרב שפירא** — הרב הראשי האשכנזי.
7. **ועדת החינוך של הכנסת.**
8. **יהושע רוטנשטרייך** — יו"ר מועצת העתונות.
יוסף קרני — מזכיר מועצת העתונות.
9. **מיכה ינון** — יו"ר הוועד המנהל של רשות השדור.
10. **אריאל לין, ויקטור שם טוב** — נציגי ועדת חוקה חוק ומשפט בכנסת.
11. **מוסה פלד** — מנכ"ל כור מכניקה.

ציירים: מספר ציירים משקיפים למועצה יקבע ע"פ מפתח של צייר/משקיף אחד לכל 25 חניכים בוגרים (ט״־י״ב).
הופעה: על כולם להופיע עם חולצה שומרית ולהביא איתם שקי שינה (אם אפשר גם מזרון דק מגולגל).

הסעים
אוטובוס 1: 12:00 עכו תחנה מרכזית: אשרת, מנור, סאסא, נעמן, נהריה, כרמיאל. 12:30 סופר צבר: ק. מוצקין, ק. ביאליק, ק. אתא, ק. חיים. 13:00 קרית אליעזר ליד הסופרמרקט.
אוטובוס 2: 12:00 עפולה תחנה מרכזית: קרית־שמונה, טבריה, בית־שאן, עינות־ירדן, שפרינצק—לתל־אביב. עמקים. 12:30 שומריה בכניסה. 12:45 הרי־אפרים בכניסה.
אוטובוס 3: 13:00 חדרה תחנה־מרכזית: כרכור, בית אליעזר, נבואות־עירון, גן־שמואל. 13:30 צומת כפר־הרואה: מעיין. 13:35 צומת מעברות: רמות חפר. 14:00 מחלף נתניה: נתניה. 14:15 צומת הרצליה: הרצליה.
14.30 טמינר הקיבוצים: רמת־אביב.
מיניבוס 4: 14:00 צומת כפר־סבא: רעננה, כפר־סבא. 14:15 מרכז רמתיים. 14:30 תחנה מרכזית פתח־תקווה.
14:45 צומת גבעת שמואל / צומת אלוף שדה.
אוטובוס 5: 12:30 תחנה מרכזית באר־שבע: ערד, דימונה, ירוחם, באר־שבע, מעלה־הבשור. 13:00 צומת בית־קמה: מבואות הנגב. 13:15 צומת פלוגות: רוחמה ק. גת. 13.30 צומת מסמיה: צמית. 14:00 צומת אשדוד: שקמה, אשקלון, אשדוד.
סדורי ההסעה מיועדים לנציגי הקינים. חברי המשלחות מתבקשים להגיע לבית־דני באמצעות הכרטיס החופשי (אגד). (הגעה לבית־דני באמצעות אוטובוס מס' 16).
במידה ויש בעיות נסו להתקשר להנה"ר 03־202601, 291161.

להתראות
צוות המועצה

"חרות" המפוצלת

"חרות" הולכת ביום א' הקרוב לוועידתה כשהיא מפוצלת ומפולגת בין מחנות. עדות והשקפות עולם כה מנוגדות. עד שנראות כשייכות לתנועות פוליטיות יריבות. השבר הפנימי העמוק נבקע ב"חרות" כבר עם פרישתו של מנחם בגין מן החיים הפוליטיים. אך האחיזה השלטונית והנאמנות לסמלים משותפים כיסו עליו זמן מה. עתה נחשף הכל לעיני הציבור. ומתגלות, ערוכות זו מול זו, שתי כיתות של יורים מפלגתיים: הפופוליסטים מכאן והשמרנים משם.

דויד לוי, אך לא הוא לבדו, מדגים את שורשיה העממיים של "חרות"; משה ארנס – אף הוא לא לבדו – מגלם את הפן האליטארי הקונסרבאטיבי של אותה המפלגה. התחרות הפרועה ביניהם נוצרה לא רק כתוצאה מרקע תרבותי, השכלתי ועדתי שונה. אלא גם כתוצאה מייצוג קבוצות לחץ שונות. לוי ו"עיירות הפיתוח". מתיימרים לדבר בשמה של ישראל השנייה לשעבר. והיום בשמו של מעמד־ביניים חדש שצמח בפריפריה הישראלית. והוא ברובו לא־אשכנזי. לאומי, ללא צבע צווארון מוגדר (חלקו מועסק בשרותים מסחריים וציבוריים. חלקו האחר במישרות ניהול בדרג לא גבוה; חלק גדול הם עצמאיים או עצמאיים־למחצה) ומעוניין בכל כוחו להמשיך את מדיניות הסער והמהפך הפנימי שבגין וארידור היו מנושאי דגלו.

לעומתם ומולם ניצבים ארנס, שמיר ודן מרידור. המייצגים אוכלוסיה עירונית שבעה ובעלת סטאטוס חברתי גבוה, הסולדת מן ההמונים הממלאים את הכיכרות ומבקשת לעצור את גלגלי המהפכה הפופוליסטית ש"חרות" שימשה לה נושאת הדגל בשנות השבעים המאוחרות, ובתחילת שנות השמונים. אף שעמדותיה המובהקות בענייני חוץ ובטחון אינן רחוקות מן חסרבנות והלאומנות של הגרעין הקשה של "חרות", יודעת קבוצה מפלגתית זו לעטוף את האגרוף בצמר־גפן של מילים וניסוחים חלקלקים. המצלצלים כמתינות מעשית מסויימת. בלי להודות בכך, רוב העילית החרותית האשכנזית משתייכת לקבוצה זו ומאמינה, כי כאן טמון הפוטנציאל הגדול של המפלגה, ולא בחיזור אחר ילדי ישראל המקופחת.

ועידה של מפלגה היא בדרך כלל שוק פתוח שבו קבוצות ופלגים מציעים את מרכולתם לצירים. בתקווה לזכות ברוב ולהשתלט על מוקדי הכוח. לכן הכרעות בוועידה אינן חייבות להתאים להמלצות שהיה מעלה על הכתב מומחה לבעיות חברתיות ומפלגתיות. אילו נתבקש לנתח את הפוטנציאל האלקטוראלי של מפלגה כלשהי. אך לזמן ארוך הקשר בין השניים יתגלה לכל; אם המנהיגות לא תצליח להרחיב את מגרש המחייה של המפלגה, היא תוחלף באחרת. ב"חרות" תיפול, איפוא, ההכרעה על דמותה הכוללת של המפלגה השנייה הגדולה בארץ, על כיוון התפתחותה. אם ינצח "מחנה לוי" תהיה זו מפלגה עממית יותר ורעשנית יותר; אם ינצח "מחנה שמיר", תהיה "חרות" מפלגה הצועדת בבטחה אל מרכז המפה הפוליטית. בשני המקרים יהיה להנהגות המפלגתיות החדשות קשה לתפקד בתנאים של מתח וניגודים. ולכן סביר להניח. כי בעתיד הלא רחוק נהיה עדים לעוד סיבובי הכרעות. עד שהפיצול יתהפך לפירוד.

תנועת מלקחיים של מחנות שרון ולוי מאיימת על שמיר

שלושת האישים ייפגשו הבוקר בניסיון להגיע להסכמה מוקדמת לפני הוועידה ● אם שמיר יסרב, יתאמו שרון ולוי מהלכים נגדו במהלך הדיונים

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

הבוקר ייפגשו השרים שמיר לוי ושרון, בנסיון להגיע להסכמה מוקדמת לפני ועידת "חירות" הנפתחת ביום ראשון, לגבי בחירת הוועידה והמוסדות. וחלוקת הכוחות ביניהם.

אתמול ישבו השרים לוי ושרון כשלוש שעות להערכת המצב. השניים החליטו לצאת בהודעה משותפת המביעה תמיכה בצורך להידבר בין כל הגורמים ב"חרות" למען הבנה ולמען הבטחת קיום ועידה מוצלחת.

טקטיקת שרון־לוי

שרון ולוי הסכימו ביניהם כי אם מחנה שמיר ארנס יסרב לשתף פעולה להשגת הבנה כזו של כלל הגורמים בתנועה, הם יתאמו ביניהם עמדות לקראת הוועידה וישתפו פעולה במהלך הוועידה.

מקורבי לוי הבהירו אמש, כי תביעתם משמיר בפגישה היום תהיה לצלם את המצב של תוצאות הבחירות שהיו לא מכבר בסניפים. בכל המוסדות החדשים שייבחרו בוועידה. לטענתם יש למחנה לוי כ־50 אחוזים בין צירי הוועידה. ולמחנה שרון כ־20 אחוז.

מקורבי שמיר חזרו ואמרו אמש כי שמיר מעוניין להגיע להסכמה בין כל חלקי התנועה כדי להביא להצלחת הוועידה ולאיחוד התנועה. יחד עם זה דחו את המספרים שנוקבים אנשי לוי ושרון לגבי

(סוף בעמוד 2)

בשל מדיניות הריבית של בנק־ישראל בשנתיים האחרונות

חוב של 100 דולר בתחילת השנה הפך ל־530 דולר בסופה

מדיניות זו עלתה למשק היצרני 1.1 מיליארד דולר — הרוויחו ממנה הבנקים ובעלי הון גדולים

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

המדיניות המוניטארית של בנק ישראל עלתה למשק היצרני ולמשקי הבית כ־1.1 מיליארד דולר במחצית השנייה של 1985: כ־600 מיליון דולר מסכום זה הלכו לבנקים ועוד כ־500 מיליון דולר למחזיקי פקדונות שקליים לטווח קצר, כך עולה מנתונים שחושבו על־ידי גורמים במערכת הבנקאית.

חלק גדול של הסכום שהלך למחזיקי פקדונות שקליים, הגיע ללקוחות גדולים. פחות מחצי אחוז מהלקוחות החזיקו 46 אחוז מנכסים אלה וכ־10 אחוז מהלקוחות החזיקו כ־75 אחוז מהנכסים הכספיים האלה.

לדברי מקורות במערכת הבנקאית, כפה בנק־ישראל על המשק

(סוף בעמוד 2)

יש לנו מכונות צילום במבחר דגמים בשבילך.
UTAX
מס' 1 במכונות צילום מסמכים
מכונות צילום מסמכים לנייר רגיל
בטכנולוגיות צילום חדשות.
נקודות מכירה ושרות בכל רחבי הארץ.
משרד ראשי: ת"א רח' מרכז בעלי המלאכה 20 282031, 03-299483
מעתק maatak
מס' 1 בשרות
20 שנות מיקצועיות
במכונות צילום.
P.B.S

„פרס גולדה" לתה"ל"ה

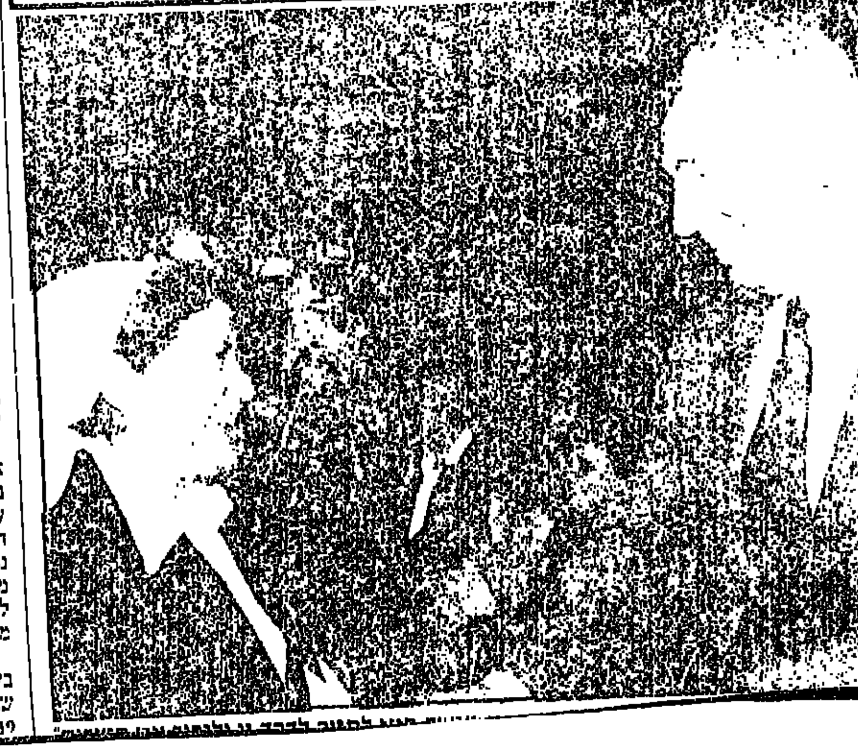

ישראל קוראת לאו"ם לפעול למען בני העדה היהודית בלבנון

מרכז האו"ם. — ישראל קראה אמש לאו"ם לנקוט פעולה מיידית למניעת חטיפתם ורציחתם של יהודי לבנון.

באיגרת אל מזכ"ל האו"ם אף הדגיש שגריר ישראל, בנימין נתניהו, כי ישראל שומרת לעצמה את הזכות להעניש את האחראים בפשעים אלה.

לאחר שנקב בשמותיהם של ארבעת היהודים הלבנונים אשר נרצחו מאז דצמבר אשתקד, ואת שמותיהם של חמישה אחרים המוחזקים עדיין כבני ערובה, כתב נתניהו באיגרתו: „לא יאומן כי ממשלת לבנון אף לא ראתה צורך להשמיע התבטאות כלשהי על מעשים נפשעים אלה".

בתחילת האיגרת נקב נתניהו בשמותיהם של ארבעת היהודים שנרצחו: ד"ר חיים כהן־חלאלה, בן 39 — סוחר מכיירות, ד"ר יצחק ...

מפ"ם: משבר קופ"ח בגלל צמצום השתתפות הממשלה בתקציבה

[illegible] מפ"ם [illegible] במשבר בקופת־חולים, וקיבל את ההחלטות הבאות:

א. [illegible] של קופת חולים [illegible] שהתבטאה בשני תחומים:

1. ירידה [illegible] של שיעור השתתפות הממשלה בתקציב [illegible] אחוז [illegible] אחוז [illegible]

2. [illegible] שיעורי הריבית [illegible] להגדלת החוב של קופת־חולים.

ב. אין הממשלה יכולה להשתחרר מחובתה [illegible] שירותי בריאות לאוכלוסייה. עליה להגדיל [illegible] השתתפותה בתקציב קופת־חולים [illegible] אחוז ובשלב [illegible]

ג. מפ"ם שוללת כל הטלת תשלום על המבוטחים [illegible] בנוסף למס האחיד.

ה. מפ"ם תומכת בהצעה להגברת הפרוגרסיביות של [illegible] האחיד על־ידי גביית שיעור יותר להכנסת המבוטחים.

ו. פתרון המשבר הכספי [illegible] קופ"ח [illegible] השירות למבוטחיה, תוך ביצוע צעדי ייעול [illegible] המתחייבים למבצעים.

ז. מפ"ם שוללת את שיטת פיטורי העובדים, כדרך [illegible] לפתרון בעיות כלכליות. מפ"ם קוראת להנהלת קופ"ח [illegible] העובדים לשתף פעולה במאמץ מיוחד להבראת קופ"ח ולשיפור [illegible] השירות ואיכותו.

هكذا من الأصل

„סולל־בונה". מודעי תבע כי לשם הצלת המפעל על חברת העובדים למכור מנכסיה, והציע שתמכור את חלקה ב„תדיראן" וב„דלק". קיסר שלל זאת באומרו כי מכירת חלקה של „כור" במניות „תדיראן" תוביל להתמוטטות „כור". כאשר למכירת נכסי „סולל בונה" אמר קיסר כי אמנם ישנן רזרבות, אך בכלל השפל בו מצוי הענף הנכסים יימכרו בהפסדים. מזכיר חברת העובדים דני רוזוליו הגיב אמש על התביעה הזאת באומרו כי איננה רלבנטית ואין לקשור בין שני העניינים. יו"ר מועצת המנהלים של בנק הפועלים גיורא גזית הציע בישיבה כי ניתן יהיה להמשיך בפריסת החובות של הקונצרן. על כך הגיב מודעי: הבנקאות בארץ איננה רק בנק הפועלים.

אולם המשך פעילות הקונצרן תלויה עתה גם ברה־אירגון, אך גם בפריסת החובות של החברה.

היום אמורה להתכנס ועדת ההבראה של „סולל־בונה" בהשתתפות נציגות מטעם העובדים. מזכיר חברת העובדים דני רוזוליו והמנכ"ל אהוד שילה. העובדים תובעים כי בוועדה יהיו מטעמם חמישה נציגים, ואילו הנהלת החברה מצרדת בשלושה בלבד. מזכ"ל ההסתדרות אמור להכריע הבוקר בעניין זה, אשר יכשיר את עבודת הצוות האמור לבצע את מסקנות ועדת פוגל באשר להתייעלות ולפיטורין.

יצויין כי לפני ישיבת הפיסגה התקיימה התייעצות בהשתתפות פרס, קיסר, גזית ושילה. מודעי הודיע לאחר הפגישה כי הוא ידרוש החלת ההסדרים העתידיים על מפעלי ההסתדרות גם על חברות פרטיות שייקלעו לקשיים או שכבר נמצאים בהם.

הנטל על חברי קופ"ח

הדיון השני עסק בקופת־חולים והוא גלש בדרך הטבע לטונים גבוהים. מודעי תבע כי יוטל היטל נוסף על חברי קופת־חולים אשר יכניס לקופה סך של 15 מיליון דולר תנאי לעזרת הממשלה. קיסר התחמם על כך ואמר כי לא ייתכן להטיל זאת רק על חברי קופת־חולים ומשום שהממשלה אחראית להידרדרות יש להטיל זאת על כלל אזרחי המדינה. והוסיף: תתביישו לכם, איזה ממשלה זאת, אין לכם שום רגש.

בישיבת סיעת המערך אשר התקיימה אתמול בבוקר הזהיר קיסר כי אם הממשלה לא תאמץ את דו"ח גדיש, אזי תצא ההסתדרות למאבק ציבורי ואירגוני. יו"ר האגף לבטחון סוציאלי דב פלג אמר באותה ישיבה כי נושא קופת־חולים נמצא עתה

חולים מוכן לפעול לפי המלצות יעקב גדיש כמקשה אחת. על הממשלה להבין לא ניתן להשאיר „דברים פתוחים" בכל הנוגע לשירותי הבריאות. יש להבטיח איזון תקציבי לשנת 86־87. דובר מרכז קופת־חולים אמר כי בקופת־חולים מאמינים שמתקרבים להסכם. זאת למרות שכרגע אין נכונות מצד הממשלה לבצע את כל ההמלצות של גדיש. על כל פנים התקציב של השנה התקציבית 86־87 חייב להיות מאוזן. בנוגע להצעת מכירת מגרשים ובתי־הבראה אמר שדו"ח גדיש אינו מדבר על מגרשים ובתי־הבראה, אלא רק על מכירת דירות שירות והקופה מוכנה לבצע הצעה זו.

לכנס הוועה"פ

ח"כ רן כהן מסיעת ר"ץ תובע ממזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר וממזכיר חברת העובדים דני רוזוליו לכנס מיד את הוועד הפועל של ההסתדרות ולהביא בפניו את המידע שעמד לרשותו בשנים האחרונות על ההתפתחות בהעמקת החובות וההסתבכויות הכלכליות והכספיות של סולל־בונה וקופת־חולים.

גור: לעצור הדהירה

שר הבריאות מוטה גור אמר אמש בוועדה המוניציפאלית של מפלגת העבודה שהתקיימה בתל־אביב, כי עתה הוא הזמן הקריטי לעצור את הדהירה של התכנית הכלכלית, שהיא תיאורטית וצרת־אופק ואינה מתחשבת בצרכים החברתיים של המשק.

בינלאומיים באוניברסיטת ג'ורג'טאון בוושינגטון, וכן איש קשר מיוחד עם ישראל קולונל גד רוזה. לד"ר ג'וים סטאר נסיון רב בארגון משלחות כלכליות למזרח התיכון. בעת מלחמת לבנון פגשו אותה קצינים ישראליים בעת סיור בביירות, שנועד להכין את ביקורה של משלחת זו בלבנון. הקרבות בביירות מנעו את הגשמת התכנית. כן עמדה בראש משלחת דומה שיצאה לתורכיה, והביאה לתוצאות מעשיות רבות ערך.

ד"ר סטאר ביקרה פעמים רבות בישראל ויצרה כאן קשרים רבים. בדצמבר האחרון נפגשה עם ראש הממשלה שמעון פרס והשרים רבין, יעקבי ופת, וכן עם ד"ר אהרון מוס ועוזי עילם ממשרד הבטחון, האחראים להשתתפות ישראל בתכנית ההגנה של ארה"ב, ועם ראשי מוסדות מחקר ומנהלי מפעלים בישראל.

גורמים מדיניים מרגישים שלביקור המשלחת חשיבות מיוחדת מפני שזו המשלחת הראשונה היוצאת ביוזמת ארה"ב למדינה זרה כל שהיא במסגרת תוכנית ההגנה האמריקנית. פרטים נוספים על השתתפות ישראל בתוכנית ההגנה של ארה"ב — בכתבה „דרוש מפנה חד" ב„חותם".

חוב של 100 דולר

(המשך מעמוד ראשון)

שיעורי ריבית ללא תקדים, לא רק ב־1985. על־פי חישובים [illegible] הגיעה העלות של האשראי החופשי לכ־100 אחוז לשנה במונחים ריאליים, בממוצע לשנתיים האחרונות.

ריבית אסטרונומית

כתוצאה משיעורי הריבית האסטרונומיים, לא היו מסוגלים לקוחות רבים לשלם את חובם לבנקים וזה גרם להצטברות של חובות עתק. לדברי המקורות, חוב של 100 דולר בתחילת 1983 הפך, אם לא שולם, לחוב של 530 דולר בפברואר 1985.

המקורות ציינו שבגלל שיעורי הריבית הגבוהים, חלק ניכר מרווחי הבנקים ימחק למעשה, שכן הם יצטרכו להפריש סכומים ניכרים מאד לחובות אבודים ומסופקים. המקורות ציינו, שב[illegible] המחצית השנייה של 85', אפשר בנק ישראל לבנקים המסחריים להנות ממירווחים פיננסיים גדולים מאוד. הפער בין הריבית הד[illegible] לריבית על פקדונות תפ"ס הגיע ל־9 אחוז לחודש ברביע השלישי של 1985 ול־7 אחוז לחודש, ברביע האחרון של השנה שעברה.

מודעי: איני ישן בלילות

לדברי המקורות, הצורך במירווחים אלה נבע מרצון בנק ישראל לשפר את ריווחיות הבנקים לנוכח האיום של הסדר המניות הבנקאיות, אשר יחייב תשלום של 4 מיליארד דולר למחזיקי מניות בנקאיות עד 1988. שר־האוצר יצחק מודעי אמר אתמול לראשי בנק הפועלים, שהוא לא ישן בלילות בגלל הסדר זה. בישיבה שהתקיימה אתמול, על גורל קופת־חולים, אמר מודעי, שבעיית הסדר המניות הבנקאיות, הפך להיות בעיית מדינת־ישראל כולה והוא מהווה נטל גדול על כולם.

נהג מונית נדקר על רקע חבלני

מאת יצחק לוינסון, כתב עתי"ם

נהג מונית, משה אמסלם, בן 31 מאופקים, נפצע באורח קשה על ידי שני נוסעים, אותם הסיע אמש מבאר־שבע בכיוון עומר. הפצוע הצליח לנהוג במונית למרכז הרפואי סורוקה בבאר־שבע ומיד עם הגיעו, הוא הועבר לחדר הניתוחים. הרופאים איבחנו אצל הפצוע דקירות עמוקות באזור החזה והבטן ומצבו הוגדר כחמור. במשטרה מעריכים, שפציעת הנהג נעשתה על רקע חבלני.

תנועת מלקחיים

(המשך מעמוד ראשון)

חלוקת הכוחות בתוך הוועידה. לדבריהם, הנסיון של לוי ושרון לכפות הסכם שיעמיד את שמיר במיעוט מוכשל נראה בלתי־סביר ובלתי קביל. עוד אמרו כי בכל ההתמודדויות שהיו לשמיר גם נגד לוי וגם נגד שרון הוכחה תמיכת הרוב בו. זאת למרות ההתרברבות של אחרים שהרוב תומך בהם. לדעת מקורבי שמיר אם תכפה בוועידה ההתמודדות על תפקיד יו"ר התנועה, צפוי לשמיר רוב.

ארנס: פוגעים בתנועה

גם השר משה ארנס אמר אתמול במסיבת עיתונאים בתל־אביב דברים רומים. לדעתו רוב צירי הוועידה, ללא קשר לאיזה מחנה הם שייכים, מכירים במנהיגותו של שמיר כראש התנועה, אשר נבחר כחוק, וכראש הממשלה המיועד שלה בעוד 7 חודשים, ואין לו ספק שהם יתמכו בו. ארנס חזר ואמר כי הפיכת המחנות לתופעת קבע ב„חירות" פוגעת באחדות התנועה. לדבריו, ההתמודדויות הן חלק מהדמוקרטיה המפלגתית, אך הן צריכות להיערך במועד המתאים, זמן קצר לפני הבחירות לכנסת. ארנס אמר כי אין הוא מועמד. עוד אמר כי בחירות ישנם רק שני מחנות של שרון ולוי, ואין מחנה שמיר.

ב„חירות" הטילו אמש ספק אם הפגישה שתתקיים היום בין השרים שרון לוי ושרון תסתיים בהסכמה.

בישיבת הנהלת „חירות" שנערכה אתמול הוחלט להמליץ בפני הוועידה לדון ולאשר את הסכם האיחוד עם הליבראלים.

לחברנו הלל אשכנזי ומשפחתו

השתתפותנו בצער על מות

האחות

בטרם עת

גרטי, ויקטור, הלן ודוד

במלאת 6 שנים לנפילתו של בננו

יוחאי פריים ז"ל

נעלה לקברו ביום שלישי 11.3.86 בשעה 15.30

המשפחה

וקיבוץ נחשון

„על המשמר"
עתון יומי
على الهمشمار
جريدة يومية

המו"ל: עתון וספר בע"מ
בטאון מפלגת הפועלים המאוחדת

עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער

המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב, טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999

"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone 378833 Telex 341652

סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור חדרים 102—121, טל' 6־225125. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' סבינור 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

וולף: טחון ההתמוטטה כששמעה שגזר הדין אושר; קיבלה להתמוטטות

פרקליטו צבי לידסקי ומקורות במשרד החוץ: טרם הגיע הזמן להגיש ערעור על פי החוק מאשרת מועצת כוהני דת את גזר דין המוות אך החלטתה „אינה מחייבת"

מאת רפאל גאון, כתב „על המשמר"

וולף, אשתו של יוסף טחן, התמוטטה אתמול כאשר שמעה מבדיו שאושר גזר דין המוות שהוטל על בעלה בשל הברחת סמים דרך מצרים. **תוקף קיומת שגזר הדין יומתק לאסר־עולם.**

בקאהיר נמסר, כי גזרי דין מוות נשפטים על־פי החוק לאישורה של מועצת מהנידות, אך החלטתה אינה מחייבת.

עו"ד צבי לידסקי, שנפגש לקאהיר ונפגש במהלך המשפט עם טחן, סיפר ל„קול ישראל", כי מצב רוחו של הנידון לטוות טוב, וכי הוא משוכנע, כי הערעור יתקבל והעונש אשר ייגזר יהיה מאסר בלבד.

עו"ד לידסקי סיפר עוד, כי לפי שעה אין זה דבר על בקשת הסגרה כדי שטחן יירצה את עונשו בישראל — עד אשר יסתיימו כל ההליכים המשפטיים נגד טחן והם יהיו סופיים.

עוד סיפר לידסקי ב„קול ישראל", כי לטחן לא העמידו סניגור מפני שראש לשכת עוה"ד בקאהיר הודיע לבית המשפט כי עורכי דין אינם מוכנים להגן על ציונים — וזכה לנזיפה על דבריו מפי אחד השופטים.

וולף מתאוששת בעת מסירת הידיעה אחרי שהרופא שהיה בביתה נתן לה תרופות הרגעה. אכתר אחותה הנבהאת איתה כל העת סיפרה לי, כי הם מאוכזבים על כי איש אינו מדבר איתם ואינו מספר להם מה קורה. שהרי מדובר על עידוד.

בנמצתירים לקיום ההליכים הסוכנות המדינית של „על המשמר" מוסיפה אמש מסרו מקורות במשרד החוץ, כי כל־עוד לא מוצו ההליכים המשפטיים עד תום, אין מקום לתגובה ישראלית; הכוונה היא לערעור על הגזרת העונש שבנראה יוגש עתה.

צויין, כי טחן מוסיף לקבל משגרירות ישראל בקהיר, את הטיפול הניתן לישראלים במצוקה.

שר החוץ המצרי: מסתמנת הסכמה על מספר נקודות במחלוקת טאבה

עם זאת לא הושגה הסכמה בנושאים המהותיים אך מקור המקורב למשלחת המצרית סבור שיידרשו לא יותר מ־2 או 3 פגישות נוספות לסיום המו"מ

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר" וסוכנויות הידיעות

מדיווחים שהתקבלו בארץ על שיחות צוות המגבלים בקהיר עולה, שהשיחות עדיין לא נגעו בנושאי המחלוקת המהותיים בקשר לניסוח שטר הבוררות על טאבה.

הדיונים התקיימו בשתי תת־ועדות: לניסוח שטר הבוררות ולהגברת הנורמליזציה. בתת־הוועדה לנורמליזציה העלו הישראלים את נושא התעמולה העויינת לישראל במצרים.

מקורות מדיניים בירושלים אמרו אמש, כי הפגישות של המגבלים עם שר החוץ המצרי איסמת עבדול מג'יד ועם יועץ הנשיא אוסמה אל־באז נועדו להפגין את מחוייבות מצרים ליחסים עם ישראל, ולא נגעו ישירות לנושאי הדיונים בתת־הוועדות.

צוות המגבלים שב אמש לישראל. במחצית השבוע הבא תגיע לישראל המשלחת המצרית, להמשך הדיונים.

הסכמה בנקודות שונות

„במושב השלישי של המו"מ המצרי־ישראלי בענין טאבה דנו הצדדים בעיקר על דרך הפעלת הבוררות הבינלאומית ועל היחסים הדו־צדדיים" — זאת אמר היום שר החוץ המצרי איסמת עבדל מג'יד.

השר המצרי ציין כי מסתמן באופק הסכם בין שתי המשלחות בכמה נקודות, אך באשר לנקודות אחרות קיימים עדיין חילוקי דעות. הוא לא מסר פרטים על נקודות ההסכמה ואי־ההסכמה.

הוא הודיע כי בשבוע הבא יתחדשו השיחות בענין טאבה בישראל.

מקורות ישראליים אמרו כי סידרת הדיונים בענין טאבה שהחלה ביום ג' הוקדשה לבדיקת שתי תוכניות לבוררות בינלאומית שהוגשו על ידי שני הצדדים — כל צד והתוכנית שלו. המו"מ בענין טאבה נפתח ב־4 בפברואר בקהיר והמשיך ב־13 לפברואר בהרצליה.

ממקור המקורב למשלחת מצרים מסר כי הוחלט לשמור סודיות לגבי מהלך הדיונים, עד שיושג הסכם. מאותו מקור נמסר כי משערים, עם זאת, כי יידרשו לא יותר משתיים עד שלוש פגישות נוספות, וכי המו"מ יסתיים, על כן, תוך שבועות ספורים.

היום יחל להופיע עיתון פרו־ירדני במזרח ירושלים

מאת פנחס ענברי, כתב „על המשמר"

היום יופיע במזרח ירושלים הגליון הראשון של העיתון „א־נאהר" שאמור לנקוט קו פרו־ירדני.

הכוונה להוציאו כיומון אבל בינתיים יופיע כשבועון.

עומדים בראש העיתון שני אישים פרו־ירדנים העורך־דין עיסאם אל־ענני ואיש העסקים עותמן אל־חלק.

עד לא מכבר הם נהגו לכתוב בעיתון „אל־קודס" אבל פרשו ממנו לאחר שהעיתון התקרב לאש"ף.

הם אומרים כי „א־נאהר" יבטא את „הרוב הדומם" בשטחים שהוא מתון ומבקש למצוא פתרון לבעיה הפלשתינית.

22 חברים מספרים על שרון

מאת רפאל גאון, כתבנו בדרום

התעלומה שאפפה את פירסומה של החוברת „האם אתה מכיר את שרון?" אשר חולקה לחברי מרכז חירות באה על פתרונה. 22 אנשים ששמם ומקום מגוריהם מופיעים בעמודה הראשון של החוברת, פעילי „לחסום את שרון", הבהירו כי הם הוציאו חוברת זו. „כדי לספר לחברי מרכז חירות מי זה אריק שרון וכדי לנסות לשכנע אותם שלא יבחרו בו לראש תנועתם, „דבר העלול להביא אותו לראשות הממשלה".

ב־19 עמודי החוברת ניתן למצוא מובאות מפי אישים שהכירו את שרון היטב בשנות פעילותו ושהתפרסמו בעתונות ובספרו של בנזימן „הוא לא עוצר באדום". בסיכום החוברת מופיעות שאלות נוקבות: האם תבחר במי שאיבד את אמינותו גם אצל בגין? מי שפועל בפזיזות ובדרך של אולטימטום? מי שמחליף בעלי ברית פוליטיים כדי להפיק תועלת אישית ועוד.

רות (מורה) ונתן (מהנדס) בבלי מאשקלון שהם מראשי קבוצת „לחסום את שרון" סיפרו לי, כי הענין החל לפני שנה בערך כאשר יזמו יחד עם חבריהם פירסום מודעה באחד העתונים בגנות שרון בעקבותיה הגיעו כ־300 תשובות של אנשים שהזדהו עם תוכן המודעה ורות סיפרה לי, כי הכוונה היתה להכין חוברת זאת לאנשי המרכז „כדי שיקראו אותה בשקט, בתשומת לב בלי לחץ התקשורת ויבינו כי זכותם של הנבחרים להבחר אבל זכותם של הבוחרים להכיר אותם.

„רובנו איננו אנשי חרות ואנחנו לא בעד שמיר. לוי או ארנס אבל אנחנו נגד שרון כי אנו חושבים שהאיש הזה לא ראוי לכהן בעמדת כוח ממלכתית לא כל שכן בתפקיד ראש הממשלה" אמרו לי אתמול רות ונתן.

משרד החינוך והתרבות — מינהל החינוך — אגף תלמידים

הודעה על רישום ילדים ותלמידים לגני חובה ולבתי ספר יסודיים לשנת הלימודים תשמ"ו

מועד הרישום

הרישום לכל מוסדות החינוך היסודי (גני חובה ובתי ספר יסודיים) יתקיים החל ביום רביעי, א' באדר ב' תשמ"ו (12 במרץ 1986), עד יום שלישי, כ"א באדר ב' תשמ"ו (1 באפריל 1986) ועד בכלל.

רשות חינוך מקומית רשאית לקבוע ימים מיוחדים לביצוע הרישום, במסגרת ימי הרישום הללו. לפיכך, מתבקשים ההורים לעקוב אחר המועדים הנקבעים והמתפרסמים ע"י כל אחת מן הרשויות.

גני חובה

תאריכי הלידה של חייבי הרישום לגני חובה לשנת הלימודים תשמ"ו הם: א' בטבת התשמ"א (8 בדצמבר 1980) עד ל' בכסלו התשמ"ב (26 בדצמבר 1981).

כיתות א'

תאריכי הלידה של חייבי הרישום לכיתות א' לשנת הלימודים תשמ"ו הם: א' בטבת התש"ם (21 בדצמבר 1979) עד כ"ט בכסלו התשמ"א (7 בדצמבר 1980).

יוסף טחן מוצא מאולם בית־המשפט בקהיר, לאחר שאושר גזר־דין מוות שנגזר עליו על הברחת סמים. (צילום: איי.פי.)

„מציאה" — מכונית עמוסה לבנות חבלה בחברון

מאת פנחס ענברי, כתב „על המשמר"

אמש הותר לפרסום שלפני שבועיים נתגלתה בחברון בדרך מקרה מכונית עמוסה לבנות חבלה שהופקרה בלב העיר. שוטר מקומי גילה מכונית אמריקנית חונה באופן מוזר ליד צומת קרית־ארבע. הוא דיווח עליה והיא הועברה למגרש החניה של המימשל הצבאי. היא היתה ניקולקלת.

לנחרת שם לב אחד השוטרים כי לוחות הזיהוי מלפנים ומאחור אינן תואמות. נערך חיפוש במכונית והתברר כי היא עמוסה לבנות חבלה. המכונית לא היתה ממולכדת.

פרס: פרוייקט השיקום יימשך

מאת אתי חזאל, כתבת „על המשמר"

שיקום השכונות יימשך במרות שיש השינויים שיועדו למטרה זו. כבר עתה, כך הודיע אתמול ראש הממשלה שמעון פרס, שנעל את הכינוס הבינלאומי על שיקום השכונות, שנערך השבוע בירושלים. רה"מ סיפר, כי פנה ל־10 התורמים הגדולים של הפרוייקט וביקש מהם להמשיך במימונו. ובביקורו בתחילת אפריל בארה"ב יגייס אמצעים להקמת מפעלים לטכנולוגיה מתקדמת, לפתרון בעיות התעסוקה בעיירות הפיתוח. לציור זה יצנח פרס מועצה חברתית, בריכוזו של ד"ר חיים אילון, שהוא יליד מוסררה והתנהה בשיקום. בשנקודת המוצא היא: לעזור לתושבים לעזור לעצמם.

מנוי בבת־דור עכשיו!

הצטרף לסדרת המנויים למחול 86'

בהשתתפות הלהקה הלאומית של פולין

המנוי כולל 3 הופעות במחיר מבצע!

2 הופעות:

להקת בת־דור בתכנית חדשה

מרץ–אפריל, ספט'–אוק' 86'

באולמות בת דור ו/או הבימה ו/או הקאמרי

הופעה אחת:

מזובשה, הלהקה הלאומית של פולין

מאי 86', היכל התרבות ת"א

מנוי זוגי

(3 הופעות) —.65 ש"ח

מנוי יחיד

(3 הופעות) —.35 ש"ח

המחירים בתוקף עד סיום המבצע בלבד

מחיר הכרטיסים בנפרד (שלא במסגרת מנוי) —.110 ש"ח

בד

מרכז מידע ומכירות: בת־דור,

ת"א, אבן־גבירול 30, טלפון 263175־03 וקבל המנוי בדואר!

פרסום לאור

על המשמר

המוסף לשבת

עורך: בנקו אדר
עורכת־משנה: טלי סילוני

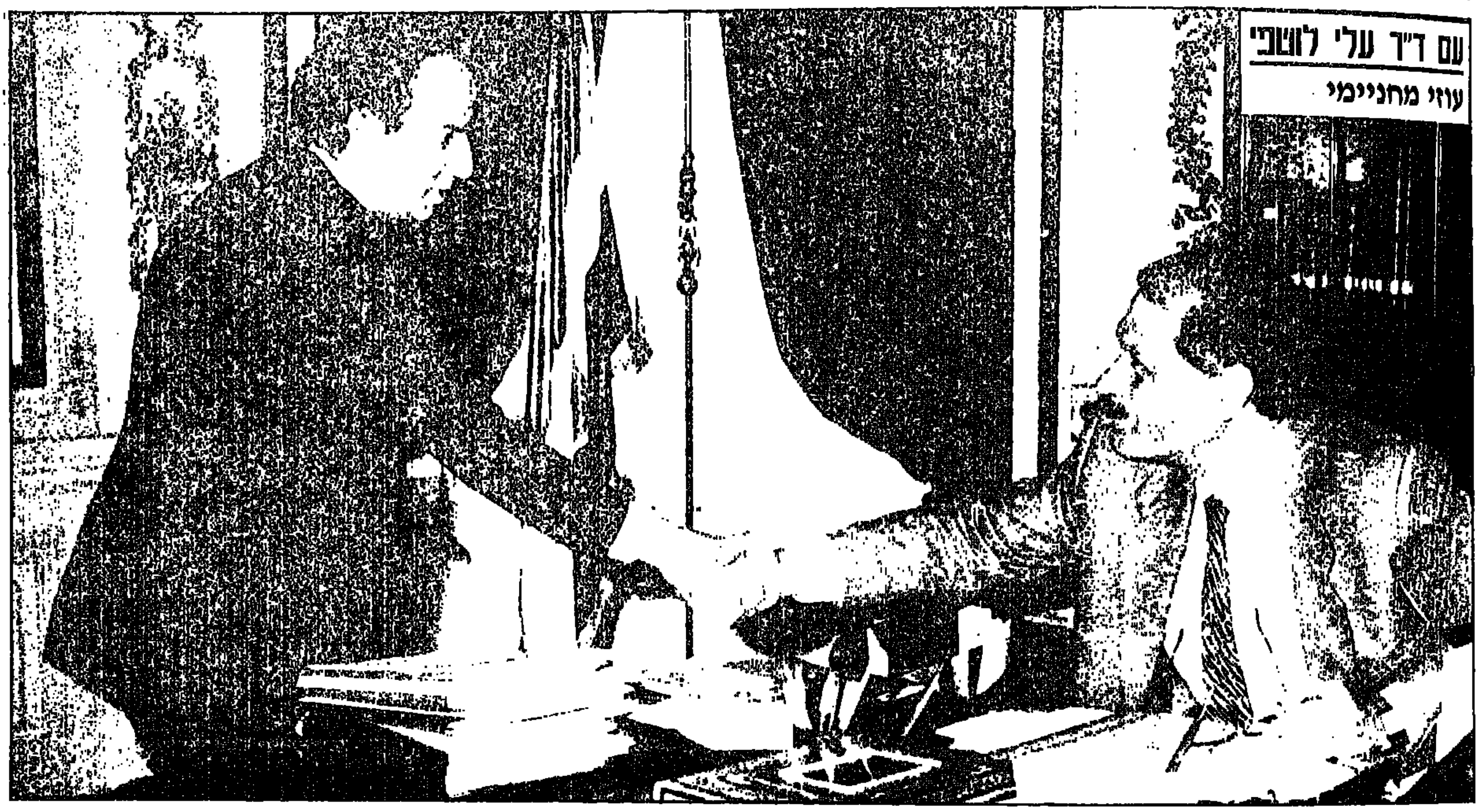

עם ד"ר עלי לוטפי

עוזי מחניימי

כתב „על המשמר" עוזי מחניימי מתקבל לראיון בלישכתו של ראש־ממשלת מצרים ד"ר עלי לוטפי

אנחנו בודקים אפשרות כי מדינה זרה הסיתה המתקוממים

ד"ר עלי לוטפי, ראש ממשלת מצרים, בראיון ראשון לעיתון ישראלי: בעקבות המהומות התקבלה התפטרותו של שר הפנים, ולשר החדש מונו שני סגנים ● בעיית טאבה תיפתר בקרוב ● לא נקבע מועד לפגישת פיסגה פרס־מובארק

ראש ממשלת מצרים, ד"ר עלי לוטפי, היה איש עסוק השבוע. טרם חלפו חודשים רבים מאז החליף הכלכלן המוכשר הזה את ראש־הממשלה הוותיק כמאל חסאן עלי וכבר נקלע למשבר החמור ביותר שעבר על מצרים מזה שנים. ד"ר עלי לוטפי עבד במשך השבוע שהלך בתאום הדוק עם הנשיא חוסני מובארק כדי להשליט סדר במצרים ובעיקר בקהיר. עד עתה עמד בכך בהצלחה. „על המשמר" היה העיתון הראשון שזכה לקבל ראיון מהד"ר לוטפי מאז פרוץ ההתקוממות במצרים. הראיון התקיים ביום ג' השבוע בלשכת ראש ממשלת מצרים בקהיר.

— ד"ר לוטפי, האם תוכל לשרטט בפנינו בקצרה מה היה מהלך ההתרחשויות מאז החלו ההתפרעויות?

„ביום שלישי שעבר, ב־25 בפברואר בשעה שבע בערב החלה מרידה של חיילי „הביטחון המרכזי" באחד ממחנותיהם אשר בסמוך לפרמידות. החיילים ברחו מהמחנה והחלו להתפרע. הם שרפו בתי־מלון, מכוניות, הרסו חנויות. ההתפרעות היתה בתחילה בהיקף מוגבל אך למרבה הצער היא התפשטה למחנות אחרים של חיילי הביטחון המרכזי ב־5 מחוזות של מצרים: גיזה, קהיר, קליוביה (קהיר רבתי) סוהאג ואסיוט".

מדינה זרה מאחורי המתמרדים?

— מה הניע את המתפרעים?

„הסיבה הראשונית היו שמועות כוזבות כאילו יש כוונה להאריך את שרות החובה של חיילים אלה בשנה נוספת".

— בהנחה כי ההתפרעויות לא היו ספונטניות, מי עמד מאחורי המתקוממים?

„הנושא כולו נמצא כרגע בחקירה ורק כאשר זו תסתיים בתוך כמה ימים נדע לבטח מי עמד מאחורי המתפרעים. ייתכן כי מדינה זרה שיחדה את המתקוממים: ייתכן כי מדובר בגורמים פנימיים. כל זאת יתברר בחקירה. מכל מקום, ההתפרעות נמשכה למעשה רק יומיים, ב־25 וב־26 בחודש. ביום שישי האחרון, זמן קצר לפני שביקר הנשיא מובראק באיזור הפירמידות, פתח טנק שהיה במקום באש על אחד מהמחנות וזה היה למעשה האירוע האחרון. עלי להרגיש את פעולת הצבא המצרי שמילא בצייתנות אחרי הפקודה שניתנה לו להתפרס בקהיר. לאחר שנרגע קצת המצב החילונו בהסרה הדרגתית של העוצר ואנו מצפים כי בקרוב יוסר לחלוטין".

— מה הם הנזקים החומריים שגרמה ההתקוממות?

„אומדן הנזק עד עתה באזור בתי־המלון נאמר ב־150 מיליון לירות מצריות (כ־120 מיליון דולר)".

— באיזה צעדים אדמיניסטרטיביים נקטתם לאחר מרוין ההתקוממות.

„קודם כל התקבלה התפטרותו של שר־הפנים אחמד רושדי ובמקומו מונה זאכי באדר כשר־הפנים החדש. כמו־כן, מינינו שני סגנים לשר־הפנים ומשלב זה החל משרד־הפנים להחזיר את הסדר לכנו".

טאבה תחזור למצרים

— למרות העובדה שהנושא בחקירה, האם בכל אופן תוכל לאמר האם מדובר בגורמים פנימיים או בגורמים מחוץ למצרים?

„איני יכול להעריך שכן טרם הסתיימה החקירה ואיני יכול להגיד אם מדובר במזימה של מדינה זרה, בגורם פנימי או בגורם אחר".

— מה מסקנותיך עד כאן באשר לתגובת העם המצרי לאירועים?

„ברצוני להרגיש כמה אמיתות שהתגלו בעקבות ההתפרעויות. האמת הראשונה — העם המצרי לא שיתף פעולה ולא הזדהה עם המתפרעים. להיפך, במקרים רבים התנגדו תושבים למתקוממים ובכמה מקרים אף התייצבו מולם. האמת השניה: הצבא ביצע את הפקודה שקיבל ללא דופי ובהתקבל הפקודה להכנס לעיר ביצעו זאת ללא היסוס ותפסו עמדות על־פי תוכנית קיימת לקידום מצב חרום. אמת שלישית: המשטרה ברובה התגלתה כנאמנה וצייתנית למעט 15־20 אלף חיילים מתוך 280 אלף חיילי הביטחון המרכזי".

— מה ציפיותיך משיחות טאבה המתקיימות בקהיר?

„דיברתי עם שר־החוץ עצמת עבד־אל מגיד והוא מעריך כי הבעיה תיפתר בקרוב. לדעתי, יש נכונות מצד ישראל לאחר שלוש שנים להגיע לפיתרון הבעיה. טאבה היא ענין עקרוני. אנו בטוחים בצדקתנו. יש בידינו מסמכים המוכיחים את הדבר, ואני משוכנע כי טאבה תוחזר בסופו של דבר למצרים".

לא נקבע מועד לפיסגה

— עוד מספר חודשים אמור יצחק שמיר להיות ראש־ממשלה. כיצד אתה מעריך את יחסי ישראל־מצרים בעידן זה?

„אלו הם עניינים פנימיים של ישראל ואין מצרים נוהגת להתערב בענינים הפנימיים של מדינות. הבעיה איננה פרס או שמיר. מה שמעניין את מצרים הם הזכויות והאינטרסים שלה, ועליהן היא תעמוד בין אם שמעון פרס ראש־הממשלה או יצחק שמיר".

— האם נקבע מועד לפגישת פיסגה בין הנשיא חוסני מובארק לראש־הממשלה פרס.

„עדיין לא נקבע כל מועד לפגישה כזו".

— מה עמדת מצרים בנושא אש"ף לאור הקרע הנוכחי בין הארגון לבין ירדן.

„מצרים מנסה להביא לתאום עמדות בין ירדן לפלשתינים. מצרים רואה גם כיום את אש"ף כנציג לגיטימי יחיד של העם הפלשתיני.

„בהותמנו על הסכם השלום ב־1979 הזדמן לי להיות חבר המשלחת המצרית. התכוונו להביא לשלום מלא, כולל ותמידי שיהיה לא רק לטובת האזור אלא לטובת שלום העולם כולו".

חייל צד"ל נהרג בדרום־לבנון; מטען צד הופעל לראשונה בעזה

מחבל נהרג ■ לא היו נפגעים בהתפוצצות מטען הצד ברצועה

מאת יהודה צור, ורפאל גאון, כתבי „על המשמר"

שלושה חיילי צד"ל נפצעו בעת שנהג הנגמ"ש שבו נסעו הופעל מטען צד בדרך שבין כפר יהון לבין בינת ג'בל. זמן קצר לאחר־מכן, במהלך סריקות שערכו חיילי צד"ל באיזור בינת ג'בל, נהרג חייל צד"ל בעת שמטען חומר־נפץ רב־עוצמה התפוצץ. כתוצאה מן הפיצוץ נהרג כאמור חייל צד"ל.

מהאיזור שבשליטת סוריה בסריקות שנערכו נמצאו עוד שני מטענים. כוח של צה"ל שנע מערבית לטייבה בתוך רצועת הביטחון הבחין ברמזורים הנעים בשטח ופתח לעברם באש. בסריקות שנערכו לאחר־מכן נתגלתה גופה של מחבל ולידו מטען צד, פצצת אר. פי. ג'י. וטיל „לאו".

כמה קטיושות נורו אתמול לעבר איזור חצביה בגזרה המזרחית של רצועת הביטחון. הטילים נורו מהאיזור שבשליטת הסורים. לא היו נפגעים. בתקופה האחרונה מורגשת הגברת נסיונות הפיגוע בתוך רצועת הביטחון, וחיילי צה"ל הרחיבו את היקף הסיורים כדי לגלות מבעוד מועד את מבצעי הפיגועים.

מטען צד בעזה

מטען צד שהופעל — ככל הידוע לראשונה ברצועה — בשעה 11 בלילה אור ליום ה', התפוצץ בקרבת האוניברסיטה אל אזהר בעזה. שני כלי רכב של צה"ל שככל הנראה המטען הופעל נגדם, הספיקו לעבור לפני שהמטען התפוצץ ולכן לא היו נפגעים. בור עמוק נפער בכביש כתוצאה מההתפוצצות. ליד מיקום הפיצוץ נמצאה תמונתו של יאסר ערפאת. זרועות הביטחון נקטו כרגיל באמצעים הדרושים ונערכו סריקות, מעצרים וחקירות.

להחיל „הריבונות" קודם בנגב...

מאת רפאל גאון, כתבנו בדרום

צבי חזן ראש המועצה האיזורית שער הנגב זימן כ־20 ראשי עריה, מועצות ומועצות איזוריות מאשקלון עד אילת לפגישה בעוד כשבועיים שבה יציע להקים כנסת מחוזית בנגב „כדי שתושבי הנגב יקחו את גורלם בידיהם מפני שאי אפשר לסמוך עוד על הכרזותיהם של מנהיג זה או אחר, המשמיעים הכרזות על דאגתם לגורל הנגב". חזן מתכנן שבכנסת יהיו 60 חברים.

גם הסוחרים הכינו תוכנית צמיחה שתוגש לראש הממשלה

„יש לעודד המגזר העסקי ולהרחיב הייצוא ללא השקעות"

מאת אייל שגב, כתב „על המשמר"

ראשי איגוד לשכות המסחר יציעו לראש הממשלה תוכנית להידוש הצמיחה במשק ללא צורך בהזרמה מתקציב הממשלה. התוכנית תוגש היום לראש הממשלה בעת שייפגש עם נשיא איגוד לשכות המסחר, דן גילרמן.

בפגישה זאת יעלה גילרמן את המצב שנוצר במשק. כאשר לנוכח הצלחתה של התוכנית הכלכלית עומד המגזר העסקי בסכנת התמוטטות בגלל קשיים כלכליים הנובעים בעיקר מצימצום הפעילות הכלכלית, מחיר האשראי, הפיקוח על המחירים, עליית השכר והירידה בפריון", לדבריהם.

תחשיבים שהוכנו על־ידי איגוד לשכות המסחר מצביעים על־לכך שאילו היה קצב הצמיחה במשק נמשך כמו בעשור הקודם היה התל"ג גדל ב־43 מיליארד דולר במקום 22 מיליארד כיום. הייצוא היה גדל בעוד 4 מיליארד דולר וחובות המדינה היו מצטמצמים ב־5 מיליארד דולר, גביית המסים היתה גדלה ב־11 מיליארד שקלים נוספים וחלקו של התקציב מהתל"ג היה יורד מ־95 אחוז ל־63 אחוז.

תוכנית הצמיחה של איגוד לשכות המסחר גורסת, כי יש לעודד את המגזר העסקי, להרחיב ולהעמיק את הייצוא, לשםכך אין צורך בהשקעות נוספות במשק; וניתן להשיג את המטרה על־ידי עידוד המסגרות השיווקיות כדי להשיג הזמנות נוספות לייצוא ובכך להגדיל את הייצוא הישראלי. באמצעים אלה די כדי להניע תהליך צמיחה של המשק בשלב הראשון. בשלב השני יהיה צורך בשורה של רפורמות בתחום המיסוי ובמבנה המשק על־מנת לבסס את תהליך הצמיחה ולהרחיבו.

שר החוץ של שוודיה לביקור בישראל

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

שר החוץ של שוודיה, פאבו ויירינן, בן 49, יגיע לישראל בשבוע הבא לביקור רשמי כאורח שר החוץ. ויירינן החל לכהן כשר חוץ ב־1977 כשהיה בן 31, והוא נחשב לשר החוץ הצעיר ביותר בעולם.

ויירינן ייפגש בארץ עם נשיא המדינה חיים הרצוג, ראש הממשלה שמעון פרס, שר החוץ יצחק שמיר (ועמו יקיים גם פגישת עבודה), שר הבטחון יצחק רבין ואישים נוספים. במרכז השיחות יעמדו נושאים דו־צדדיים וכן השתתפות פינלנד בכוח יוניפי"ל בלבנון.

„פרוייקט שיקום השכונות נכשל; מאחורי הטיח מעמיקה המצוקה"

טוענים נציגי תנועות מחאה בשכונות ■ פרוייקט השיקום שימש מסך עשן — 2 מיליארד דולר הושקעו בשטחים לעומת 600 מיליון דולר בשכונות

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

פרוייקט שיקום השכונות נכשל — קובעים נציגי תנועות המחאה בשכונות, שהפגינו אתמול בכינוס הבינלאומי על שיקום השכונות, שנערך אתמול בירושלים.

פרוייקט שיקום השכונות הצליח — קובעים פרופ' דניאל אלעזר, נשיא המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה, ונתוני המחקר של מוסד נאמן שבטכניון.

לטענת נציגי השכונות, לא שיפר הפרוייקט את מצב התושבים והסתפק בשיפוץ הבתים מבחוץ, כשהמשפחות ברירות ממשיכות לחיות באותם תנאי צפיפות ורטיבות שבהם חיו קודם. גרוע מזה — מאז החל הפרוייקט, הפסיקו משרדי הממשלה ומוסדות העירייה להקצות לשכונות את הכספים המגיעים להן בחוק, להקמת מתנ"סים, סניפי „בריאות האם והילד", מחשבים לבתי־ס וכו'. והם משתמשים בכספי השיקום, שנועדו לרווחת התושבים, כמקור מימון חליפי.

„במסגרת הפרוייקט הושקעו בשכונות כ־600 מיליון דולר. ואולם, בו בזמן השקיעה הממשלה 2 מיליארד דולר בהתנחלויות, תוך שהיא משתמשת בפרוייקט השיקום כבמסך עשן" — אמר אתמול דדה בן־שיטרית מעיר־גנים. ראש ועדת ההיגוי של הקטמונים, יהודית שילה, מחתה על יחסם המתנשא של מנהלי ופקידי הפרוייקט אל התושבים, שגרם להוסר שיתוף פעולה, ולמאבקי כוח מיותרים.

פרופ' אלעזר ציין, כי מתוך כ־100 שכונות הזקוקות לשיקום „ישוקמו" עד סוף השנה הבאה, כ־20 שכונות, ו־84 נמצאות עדיין בתהליכי שיקום התחלתיים. בשכונות ששוקמו הצליח השיקום רק בשכונות הירושלמיות או סמוך לתל־אביב. שם נהנו התושבים מתעסוקה מלאה, כמו: מוסררה, הקטמונים, אור־יהודה, רמת־שקמה שליד ר"ג ועמישב שליד פ"ת.

ואילו בירוחם, שדרות, נתיבות, בית שאן וקרית שמונה, לא הצליח השיקום משום שמצבם של התושבים שנותרו מובטלים, לא השתפר. ולכן, השאלה היא, מי ימשיך במימונם של מעונות היום, המרכזים הקהילתיים, המתנ"סים, טיפות־החלב וכו'. עתה כשהסתיים הפרוייקט.

נציגי השכונות תבעו אתמול, כי תוקם ועדת חקירה שתבדוק את הסיבות והאחראים למחדל. וכי ממשלת ישראל תכין תוכנית כוללת ומקיפה לשיקום ארצי, עירוני ושכונתי של תושבי השכונות.

10 אלפים חתמו על עצומה נגד הגזענות בבת־ים

בבת־ים חתמו 10.000 תושבים על עצומה נגד הגזענות במבצע שערכה תנועת בענ"ה — מסר יו"ר התנועה יהודה, סיפר בפגישה עם ראש העירייה אהוד קינמון.

בדעת הסניף הבת־ימי של בענ"ה להמשיך במבצעים נגד הכהניזם בישראל, וביחוד מפעלי הסברה לתיכוניסטים ולבני־נוער במסגרת ימי־עיון לימודי הדימוקראטיה. מזכיר מועצת הפועלים, בוציון מזרחי, שנכח בפגישה, הבטיח לתת סיוע ההסתדרות לפעולות בענ"ה.

א. שילוני

אש"ף חוזר בו מהאשמת ראש ממשלת ירדן במשבר

טוניס — הדובר הרשמי של אש"ף הסתייג אתמול מההצהרה שהשמיע אחמד עבדל רחמן בעניין היחסים בין אש"ף לירדן.

כזכור, נאמר בהודעה זו, כי ראש ממשלת ירדן, זאיד אל־ריפעאי, אחראי לשינוי עמדתה של רבת־עמון לגבי הנהגת אש"ף.

בהודעת דובר אש"ף נאמר, כי הדברים שהושמעו על־ידי אחמד עבדל רחמן לא משקפים אלא „את דעותיו האישיות, ואינם מייצגים את עמדת אש"ף."

בינתיים נמסר מתוניס, כי לאחר חילוקי דעות בהנהגת אש"ף, יש לצפות לעיכוב בתגובה של ארגון המחבלים להפסקת השיחות על־ידי חוסיין מלך ירדן.

חילוקי הדעות בקשר עם המדיניות שיש לנקוט בעתיד כלפי רבת־עמון, לאחר שחוסיין הפסיק את שיחותיו עם אש"ף, נתגלעו בכנס של ההנהגה הפלשתינית שנפתח כאן ביום ג' בערב בראשות יאסר ערפאת.

בדיונים משתתפים — חברי הוועד הפועל של אש"ף, עשרות החברים הנמנים עם הקבינט הפנימי של הארגון וחברי הוועד המרכזי של ארגון אל־פאתח.

מקורות פלשתינים נאמנים אמרו כי ערפאת רוצה להמנע מניתוק הקשרים עם ירדן, מדינה שרוב תושביה הם ממקור פלשתיני. אך נציגים אחרים של אש"ף אמרו כי אין להמנע מקרע עם ירדן.

אנשים ואירועים

ביום שישי שעבר סינן הנשיא רייגן בין השיניים „בני [illegible]" והתכוון לעיתונאים. שלשום הוא ניסה לצאת מאי־הנעימות בנימה של הומור, והביא לפגישה עם כתבים בבית־הלבן חולצה (עם ראשי התיבות S.O.B (SONS OF BITCHES)
(צילום: איגי)

הנסיך אנדריו בפתיחת תערוכת צילומים מישראל

לונדון. — הנסיך אנדריו השתתף אתמול בפתיחה של תערוכת הצילום „רשמים על ישראל", המציגה יצירותיהם של ארבעה מטובי הצלמים הבריטיים.

בין הצלמים שניים מבני משפחת המלוכה, הלורדים סנואדון וליכפילד. הנסיך אנדריו שולח ידו בצילום, והוא גילה התעניינות מרובה בתערוכה.

התצלומים, מראים אנשים ונופים, מוצגים בגלריה של חנות ... המפורסמת „סלפרידג'ס" והיא תנדוד ברחבי בריטניה במשך שנתיים ... הפועלים, מלונות „דן" וחברת קודאק נתנו לה חסותם.

הצלם אריק הוסקינג בילה בחברת אנשי החברה להגנת הטבע ו... לכדו את חיות הארץ. לעומתו, בחר הלורד סנאודון להתרכז באישים ו... לורד ליכפילד וסר שאקרלי העדיפו לצלם נופים ומיבנים. והתמונות מציגות את המיטב שישראל יכולה להציע.

מאיר בלוך, גרינוי

„היה נהדר" לו היתה לבן־מאיר מכונית עם מזכירה וטלפון

ח"כ דב בן־מאיר, סגן ראש עיריית ת"א, אומר בראיון לעיתון „בדרך" בגליונו האחרון: „ראיתי בתערוכת מכוניות בניו־יורק מכונית של מנהלים בכירים. יש בה מקום לקצרנית עם מכונת כתיבה, טלפון ועוד אביזרים העוזרים למנהל בעבודתו. כיוון שאני משתמש במכונית שלי כמשרד היה נהדר לו היתה לי מכונית מצויידת כמו המכונית ההיא".

כזכור, כפי שנכתב לראשונה ב„על המשמר" העניקה עיריית ת"א לח"כ בן־מאיר מכונית ונהג לשימושו. וזאת בניגוד לנהלים התקינים, ולאחרונה - בניגוד להוראות היועץ המשפטי לממשלה.

נציג מפ"ם בעיריית ת"א, אריה צוקר, הפנה אתמול שאילתא לראש עיריית ת"א, שלמה להט, ובה הוא שואל האם לא כדאי לשקול את האפשרות „להפוך את משרדו של ח"כ בן־מאיר למשרד מעופף ובכך אולי להיות „אור לגויים" ואף לרשום פטנט עולמי". צוקר שואל עוד, בעקבות דבריו של ח"כ בן־מאיר ל„בדרך": „האם לדעת ראש־העיר תקדם מכונית כזו עם מזכירה ניידת, מכונת כתיבה ואביזרים נוספים את ענייני העירייה ותלונות של הח"כים שבן־מאיר עומד בראשו".

חנה קים

„משגיחי כשרות" מבלים עם הזוג שצ'רנסקי במרחצאות חמת־גדר

מאת כתבנו בעמק

„המים החמים הם לא רק בריאים הם משכיחים ממני את סבלות הגלות הרוסי" כך העיד אתמול אסיר ציון אנטולי שצ'רנסקי כאשר יצא בשעת בוקר מוקדמת מרחצה בבריכת הג'קוזי ומסז' המים החמים של מרחצאות חמת־גדר בדרום הגולן. שצ'רנסקי מבלה בימים אלה חופשה באיזור הכנרת ביחד עם רעייתו אביטל והם מתגוררים בבית הארחה שנחנך לאחרונה בחוף ה„כינר" בצפון מזרח הכנרת.

את הזוג שצ'רנסקי מלווים „כצפורי" יהודים חרדים ידידיה של אביטל מירושלים ובני ברק.

מנהל מרחצאות חמת־גדר רוני לוטן העניק לשצ'רנסקי אתמול תעודה המזכה אותו ואת רעייתו בכניסה חופשית למרחצאות במשך חמש השנים הבאות.

שצ'רנסקי סיפר, כי בשבוע הבא ישוב עם רעייתו לביתם בירושלים ושם יחליט באשר לתוכניותיו בעתיד.

„חבצלת" מוסדות חינוך ותרבות של השומר הצעיר
מפלגת הפועלים המאוחדת סניף תל־אביב—יפו דבחי

ערב התייחדות עם זכרם של
אידה ויהושע קרינסקי
יתקיים ביום שני 10 במרס 1986 בשעה 18.00
במועדון המרכזי רחוב ברנר 2 תל־אביב

בתכנית
קריאת המועדון ע"ש אידה ויהושע קרינסקי
דברים לזכרם

חלוקת ציון לזוכים על פעולה תנועתית ותרבותית ע"ש אידה ויהושע
מוקירי זכרם מוזמנים

יומן כלכלי

פ. סבר

● יום א': „לא כמות תספידו את סולל־בונה"

שלוש שנים לאחר הקמתה לפני 60 שנה, פורקה „סולל בונה" פורמאלית. ההפסדים והחובות המיתו אותה. האיש החזק בהנהלתה דאז, דוד רמז הצביע על סיבות יותר עמוקות, הקשורות למהות תפקידיו של משק העובדים. „בישיבת הוועד הפועל של ההסתדרות אמרו לי", התפרץ רמז הממורמר, „כי אם סולל בונה לא הרוויח אשתקד, אזי אין הוא קרוי קבלן ואין לו כל תקווה להרוויח גם להבא. אולם מי שאומר זאת לא זוכר, כי הקבלן הזה היה נתון לשני פגעי תמיד: חוסר במינימום של הון עצמי והכרח של מילוי תפקידים סוציאליים".

צדק רמז: ל„סולל בונה" לא היה מלכתחילה הון עצמי משלו. המנהיגות ההסתדרותית, כותב אברהם רינאל בסיפרו על משק העובדים, לא סיפקה ל„סולל־בונה" אמצעים מספיקים לפרוע חובות ולשמש בסיס להשקעות. טיפין־טיפין הוזרמו הכספים בקימוץ רב, מעט מדי ומאוחר מדי. מאמצע שנות העשרים התעצם משבר כלכלי בארץ־ישראל: אבטלה, ירידה, חיסול עסקים וענפים. הקונצרן „סולל בונה" נשאר תקוע עם שלושת אלפים עובדים שלא היתה להם תעסוקה. „אז הפך סולל בונה להיות קבלן של הרעבים", טען רמז, באותו הנאום בוועידת ההסתדרות שהפך לימים לאחת הטראומות הפתוחות בתולדות משק העובדים.

בדו"ח פרומקין על „סולל בונה" שהוגש לוועידת ההסתדרות השלישית, נאמר שהחברה המשיכה לקבל וליזום עבודות קבלניות גם במחירי הפסד. עוד נאמר בדו"ח, כי בעייתה האירגונית של „סולל בונה" היתה כיצד להכריח את העובדים ואת המנהלים לשאת באחריות לתוצאות מעשיהם. פרומקין קבל על אחריות חד־צדדית בלבד, וליתר דיוק על גלגול האחריות מצד אל צד. גם רמז נאם על כך בוועידה: „לא כמות תספידו את סולל בונה, אלא כנרצח. והאשמים — אתם כולכם!"

ההחלטה לפרק את „סולל בונה" מתקבלת לבסוף בוועידת ההסתדרות השלישית לאחר שנכשלים מאמצים להבריא את החברה בשיטות מקובלות. קונסורציום של הבנקים הגדולים (פועלים ולאומי) ושל הוועד הפועל הציוני נוטל על עצמו בתחילת 1927, את מעמסת ניהול החברה. מוזרם אשראי זול לפריסת החוב המיידי, ונעצרת קבלת עבודות הכרוכות במימון שוטף. אך הסיוע לא מועיל. „לא ידענו את סוד ההגבלה המשקית", אמר חיים ארלוזורוב על פרשת „סולל בונה". בהחלטתה המסיימת מביעה ההסתדרות הערכה לאלפי העובדים והמנהלים של „סולל בונה" שעשו את המיטב, למרות תנאי התשלום הירודים. 1927: הספר מכובד, אבל הספר.

כמו עוף החול, „סולל בונה" קמה לתחיה ב־1935. כמו היפופוטם בגידולו במשך חמישים שנה. היא בלעה נתחים שלמים של משק העובדים והתנפחה עד־כדי־כך, שהנהגת ההסתדרות מצאה את עצמה מאמצע שנות החמישים נישאת על גבה של איזו חיית־ענק ללא שליטה. ב־1958 מחליטה הוועדה הכלכלית של מפא"י, בעקבות עוד דו"ח על „סולל בונה", לפצל את הענק שקם על יוצרו. מרדכי נמיר, אחד הלוחמים העיקריים בעד הפיצול, מדבר על „ניהול פראוויטי, אנטי־דמוקראטי", על כך שבעצם אי־אפשר לדעת אם עיסקי סולל בונה רווחיים או נושאי הפסד. בעד הפיצול מדברים לבון, אשכול וספיר; בן־גוריון שותק, והפרשנים פירשו את שתיקתו כתמיכה במהלכי המפרק, שאמור להבריא את החברה מחדש. לשלושים השנים הבאות.

„סולל בונה": שני פרקי היסטוריה החוזרת על עצמה שוב.

● יום ב': שבויי מודעי

סיפור עלייתו ההסתחררת של מודעי עוד יילמד בבתי־ספר לפוליטיקה ולמינהל. בפרק הסיכום של דין וחשבון „ועדת פוגל" על „סולל בונה" לא נכללה פיסקה שלמה שהופיעה בטיוטה, ובה קווים לדמותו של הסיוע הממשלתי שאמור היה להנתן לחברה. הפיסקה נדדה הישר לסל האשפה של שר־האוצר. אנשי ההסתדרות נדהמו ממחיקתה. זו גזילת הרש. התלוננו באוזני הפקידים הבכירים באוצר, הלא הסכמנו לוועדה משותפת זו לא על מנת לקבל עוד מקלחת צוננים ועוד הצעות לפיטורי עובדים, אלא לקבל כסף. ועכשיו אחרי שהתפשטנו, אחרי שעמדנו בפניכם עירומים לכל בחינה, אתם מונעים מאיתנו אפילו את עלה התאנה? מה זה?

הפקידים הבכירים חייכו. בהוראתו של שר־האוצר, הסבירו, הוצאנו את הקטע הנ"ל. השר מצידו אמר לנו: סמכו עלי, אני כבר אסגור את העניין בשיחה עם פרס, למה לכם להכניס פרטים מביכים כאלה לדו"ח רשמי.

בין לסגור עניין ללסגור חברה מפריד עכשיו רק הרצון של מודעי. „שבויי מודעי", מעידים על עצמם ראשי ההסתדרות שהטיפה המרה של חוש הומור מר עדיין מצויה במחסני הנפש המרוכאת שלהם. כאשר אתה מפקיד את זכות החתימה על שיק בידי שלישיה, החותם האחרון קובע הכל. ימשוך בקולמוסו, יזרום הכסף. לא ימשוך — לא יזרום. שתי החתימות האחרות (למשל, של ראש־ממשלה ומזכיר ההסתדרות) תלויות על בלימה. הן תנאי הכרחי למימוש ההצלה, אבל התנאי הסופי והקובע מסתתר בידו הקמוצה של שר־האוצר. והוא לא יפתח בקלות, אפשר לסמוך עליו, שהרי הוא מודע לכוחו, הלא מודעי שמו.

אל חזית האש הראשונה הוא דוחף פקידים הגונים, המזוהים, גם אם לא מזדהים, עם מפלגת העבודה. הם מכינים את ניירות העבודה, שאולי מוטב לכנותם ניירות הליכוד. הליכוד של מודעי הוא מפלגה פוליטית חדשה, הניזונה משלושה מקורות: מן הרקבון של תנועת החרות הפופוליסטית נוסח דוד לוי ו„עיירות הפיתוח" שלו („עיירות פיתוח" במרכאות כשמה של פירמה ואיזור שליטה, ולא כבני־אדם ממשיים), מן המעבר האיטי אך המתמיד של האינטליגנציה העירונית העובדת, המועסקת ובעלת הנכסים הלא־שחיקים לצידה השמרני החדש של מפת המדיניות החברתית, ומחולשתה המתפשטת של חברת העובדים. לספיר, אומרים המתלוצצים העצובים באוצר, היה פנקס שחור. גם למודעי יש פנקס שחור. אבל הוא אדום.

שנתיים כמעט נהנה מודעי מהערכת־חסר והצליח לבלבל את היוצרות של יריביו, או אולי — כפי שאומרים יריביו — להדביק אותם בבילבול היוצרות שלו. היום הוא בדרך סלולה לראשות הממשלה הבאה, על כרטיס אישי. לכן אין מה לדאוג, הוא לא ירשה ל„סולל בונה" ליפול, אבל גם לקום לא ירשה לה. „יחזיק אותם קצר, במנות מדודות", אומרים דובריו בין הגבעות האפורות של קריית משרדי הממשלה בירושלים. „לא למות ולא לחיות". העידן הפוסט־פרסי עשוי לטלטל את מאזן הכוחות לטובתו של שר־האוצר, ולדעתו של ראש־הממשלה החדש. האופוזיציה המודעית מעוררת חששות כבדים אצל כלכלנים ומדינאים הגונים ממחנה שמיר. מי יפדנו משבי מודעי? הם שואלים. ועוד:

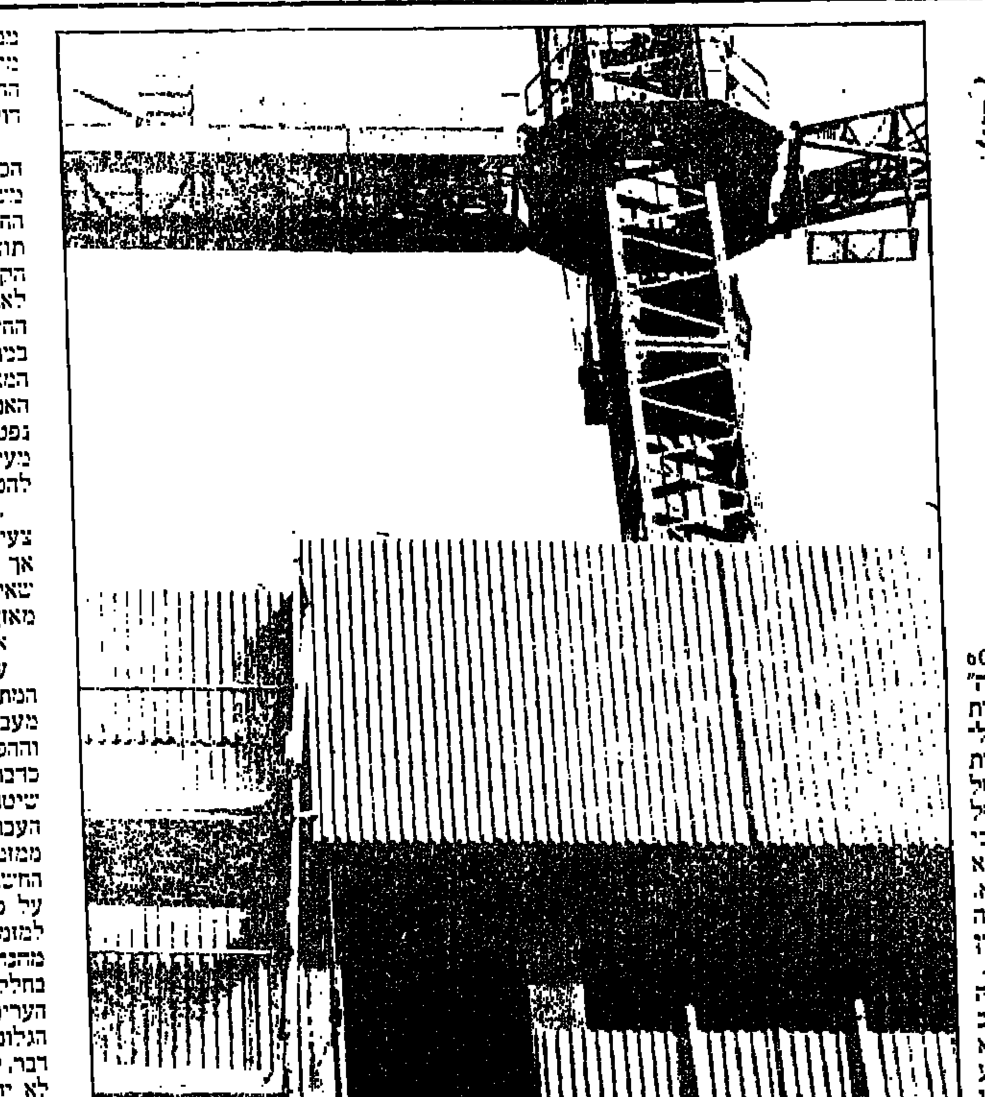

סולל־בונה: פירוק בפעם השלישית?!...

צילום: אנדרה ברוטמן

● מי יהיה היועץ הכלכלי לראש־הממשלה יצחק שמיר? מחפשים את „אמנון נויבך" דגם ליכוד, ומעלים שמות מבנק־ישראל ומביטוח לאומי. אבל שמיר ידוע כמקשיבן מצוין ואיש מסוגר, שיועץ לו דומה לשבירת חציץ בשיני חלב. אין קופצים רבים על המישרה שתתפנה, אם תתפנה.

● מי יהיה הנגיד של בנק־ישראל והיועץ המשפטי לממשלה? — כי שתי המישרות יארזו יחדיו כחבילה פוליטית? נגיד כמו עדי אמוראי חסר סיכוי השפעה מול שר־אוצר כמו מודעי, הוא ישאר סגנו גם בתפקיד החדש. הכלכלנים מדברים על פרופ' מיכאל ברונו, רוצים בפרופ' מיכאל ברונו, אבל הגרעין הקשה של הליכוד כבר השמיע קולות פוליטיים פוסלים — מזוהה עם „שלום עכשיו", „שמאלן" ועוד. ולברונו אין סניפים.

● מי יהיה המנכ"ל הבא של משרד־האוצר? אין כתר שלא קשרו לראשו של עמנואל שרון בתודה והערכה על מנכ"ליות האוצר העכשווית שלו. רק דברים טובים, אבל שרון רמז לא פעם שמעבר לרוטציה אין לו עניין לשרת את האומה. בלי עמי שרון עשוי מודעי להיות אובד עצות ומעשים. זו מישרה שקורצת למנוי מפלגתי מובהק, ואם יקפוץ כזה, ייחלשו המקצוענים. ויחזק האגף האידיאולוגי.

זהו שבץ־נא אמיתי. זהו משחק מינויים עם איסטראטגיה מעורבת, שבו כדאי לכל משתתף לרמות את האחר ולהגדיל את תועלתו הצפויה בלבד. לליכוד יתרון של עמדה: הוא יושב על הקופה; למערך חסרון של עמדה: הוא יושב על ערימה רכה של ניירות מרשרשים. למשל, מאזן „סולל בונה".

● יום ג': מאזן שמאזן, העיקר שיהיה יפה

ביוני אשתקד, היסטוריה קרובה, פורסם המאזן ודו"ח רווח והפסד מבוקר של „סולל בונה" לשנת 1984. מותק של מאזן. כלומר, היה במאזן איזה הפסד מתואם לאינפלציה של שישה מיליון דולר. אבל, כפי שנאמר בהודעה לעיתונות מטעם החברה, „מר שרגא רוטמן, מנכ"ל סולל בונה, מסר כי בשנה הנסקרת עמד הקונצרן בתוכנית העבודה שהותוותה בראשית השנה ואף למעלה מזה". עוד הוסיף מר רוטמן ופירסם, כי „הקונצרן שמר בארץ על רמת ביצוע קרובה לזו של שנת 1983". אז היה הפסד. בגלל האינפלציה. הריבית וכו'. אבל, מציינת ההודעה לעיתונות מתאריך 9.6.85 „חל השנה שיפור במבנה מקורות ההון של סולל בונה. התוספו מקורות לטווח ארוך ושופרו היחסים הפיננסיים". עבור ענק קבלני המגלגל שלושת רבעי מיליארד דולר. הפועל „בתחומי התיירות והנופש, מרכזים מסחריים, מבני משרדים, מבני תעשייה, אנרגיה, שערי מידע ומרכזי רווחה לגיל השלישי", כמצוין בהודעה הנ"ל, הפסד חד־פעמי של כמה מיליוני דולרים לא היזיק, לא נחשב, לא אסון.

רואי־החשבון של הקונצרן הוסיפו את חוות הכשרות שלהם למאזן המבוקר. „הדו"חות הנ"ל משקפים באופן נאות", כתבו, „את מצב עיסקי החברה והחברות שאוחדו ליום 31.12.84 את תוצאות פעולותיהן ואת השינויים במצבן הכספי הקבוצתי לשנה שנסתיימה באותו התאריך". לאור הוודאות שקטה שכזאת, בעינה עומדת החידה, כיצד הצליחה קבוצת „סולל בונה" לצבור בריצת חמישה־שישה חודשים שלאחר תאריך המאזן הפסדים הנאמדים במאות מיליוני דולרים? האם הקבוצה קנתה ביוקר ומכרה בזול איזה שהו נפט צמוד לדולר — שהרי למיטב שיפוטו, רק בעיסקי שרות הנפט והדולר אפשר היה אולי להפסיד סכומים כה גבוהים.

„מאזן־שמאזן", אמר לי בתגובה רואה־חשבון צעיר, שטרם הצטרף לאחד המשרדים היודעים אך כבר חושש מלבקר את עמיתיו בגלוי. „לו שאלת אותי בזמן, הייתי מסביר לך מה ערכו של מאזן מבוקר של חברה קבלנית".

אני שואל עכשיו. אמרתי. מה הערך?

ערך סנטימנטאלי בלבד — פסק הרואה המתנחם. הכל מתחיל ברישום הכנסות מעבודות בניה. אלה נרשמות בדו"ח הרווח וההפסד לפי שיטת „אחוזי גמר". עליה נאמר כדברים הבאים בביאורים לדו"ח הכספי: „לפי שיטה זו, נרשמות הכנסות מעבודות ועלות העבודות כשהן מחושבות לפי ההכנסה שתתקבל מכוח מזמיני העבודות בגין אותו חלק שבוצע בפועל. ההכנסות מהעבודות הנ"ל נקבעו גם על סמך חשבונות חלקיים או סופיים שהוגשו למזמיני העבודות ובחלקם על סמך הערכות מהנדסי החברה". הפשט של הדרש הזה הוא כי בחלק גדול מעבודות הקבלנות העריכו מומחי „סולל בונה" בעצמם את הרווח הגלום בהן ורשמו אותו בספרים כהכנסה לכל דבר, למרות שהרווח הזה היה או לא היה, יהיה או לא יהיה. נניח, התבונן בצורתי הגופנית ושאל את החשבון בעל שיחתי, שאתה מזמין לך איזה חליפה המכנסיים הגון אצל חייט, ומוותר על מכנסי השק שבהם אתה מסתובב לי פה בשכונה. החייט תופר מכנס אחד, והופ — נגמרה לו שנת המאזן. אז לפי שיטת „אחוזי הגמר", הוא רושם בספריו את הרווח הצפוי ממכירת אותו מכנס אחד ויחד מזוג מכנסיים השלם. כאילו היה כסף ממש כאילו היה הכנסה. למרות שעוד נשאר לו לתפור מכנס שני, לחבר את הזוג, למדוד עליך, לעמוד על המחיר ובכלל. עוד חזון למועד ההלבשה והכסף. אבל במאזן שלו הרווח, כפי שהעריכו אותו המומחים שלו ושלך, מופיע כבר שחור על גבי לבן. ברור לך, איפוא, סיים רואה־החשבון, כי מושג הרווח או ההפסד הרשום במאזן של חברה קבלנית הוא רק הימור עיסקי, התלוי במצב השוק וכוונותיהם של בעלי החברה.

ומה תפקידם של רואי־החשבון? לקבל מה הערכת־רווח שמוסרת ההנהלה? שאלתי.

לרואי־החשבון, השיב רואה־החשבון של והאדים מרוב זעם, אין מנגנון משלהם להעריך כמה שווה חצי גשר מעל פרוייקט אילת, מה הרווח הטמון בו. אם ההנהלה רוצה ליפות ולהתייפות, קשה לרואי־חשבון להתמודד איתה. הביקורת שלנו צריכה להתבצע „בזהירות מקצועית ראויה", אבל אנחנו לא מדור הבילוש במשטרת ישראל. מול תרמית, הונאה, ניפוח נתונים, העלמת מידע וסתם קאפריזות ניהוליות, ניצב רואה־חשבון, בדרך כלל, ללא יכולת הכרעה וידע.

ולכן הוא שותק? שאלתי. מדוע לא יאמר שההצגה בעייתית והמספרים לא די אמינים?

נפרדנו בלי מילה. בביתי לפני השינה הרגילה עיינתי בחוברת האחרונה של כתב העת „רואה החשבון" ומצאתי שם מאמר מאת רואה חשבון אחר, צ.א. טלמון, לשעבר נשיא הלישכה. שנושאו ביקורת חשבונות בעסקים שנקלעו לקשיים. „כשהחברה מתמוטטת לפתע", סוגג טלמון, „לאחר שפירסמה דו"חות כספיים שהצביעו על מצב טוב של החברה... מצבו של רואה החשבון אינו נוח, וייתכן שהוא יידרש להוכיח, שנקט אמצעי זהירות מירביים בעת ביצוע פעולות הביקורת. בסופו של דבר, תפקידו הציבורי של רואה החשבון הוא למנוע הצגת דו"חות כספיים שנערכו שלא כהלכה תוך השמטות ושיבושים, ללא הסתייגות מטעמו". עם זאת, מוסיף טלמון, „הדין והחשבון של רואה החשבון אינו מיועד להרתיע מפני כשלונות עסקים או לחזותם מראש. אין רואה החשבון עוסק בחיזוי כשלונות ופשיטות רגל של עסקים".

חיזוי לא — אבל גם לא שום הערת הסתייגות שום דרישה לתיקון — אפילו עכשיו? עבודתו של רואה החשבון אומר טלמון, לא תמה עם חתימה על המאזן: „אל לו להתעלם ולהמנע מלברר ומלחקור ידיעות שהגיעו אליו והעלולות להצביע על כך, שחוות דעתו ניתנה בטעות".

מאוחר בלילה היה, וכבר רציתי לסגור את המאזן ולהניחו הצידה, שלם עם חוסר השלמות המהווה את החלק הבלתי־נפרד ממנו. כאשר צדה לעיני נתונים מפתיעים, שנמסרו לידיעת הציבור אי־שם, בביאור מס. 16 לדו"ח הכספי של „סולל בונה" לשנת 1984. שם, בעמוד שלושים, בקצה המאזן ממש, פתאום גדל לו ההפסד של החברה מ־6 מיליון דולר ל־60 מיליון דולר וההון העצמי הצטמק מ־180 מיליון דולר ל־27 מיליון דולר. בקיצור, פה נחשפת התמונה האמיתית. פה מתחיל השבר הגדול.

שיפשפתי עיני, אבל זה לא היה נס במהופך. הדין וחשבון הכספי הקבוצתי של „סולל בונה" נערך אשתקד בתיאום מלא לאינפלציה, לפי כוח הקניה של השקל בדצמבר 1984. מערכת שלמה של התאמות מסובכות הפכה את ההכנסות וההוצאות השוטפות לכאילו־יציבות, כאילו־בלי־אינפלציה. בזכות אותן ההתאמות, שעיקרן רווחים פיננסיים הנובעים מפיחות שקל מואץ ומן המלאי, הפך הפסד קופתי ושוטף של 60 מיליון דולר להפסדון קטנטון בסכום של פחות משישה מיליון דולר. במקביל התנפח פי שבע ההון העצמי. הכל, אם כן כל האמת הייתה בין העטיפות החומות של הדו"ח, למי שרצה לחפש.

ומי שלא רצה לחפש, עליו נחתה המכה. בהנהלה החליטו ליפות, כדי לא לפגוע בסיכויים לגייס הון ומפחד מפני עינא בישא. בחברת העובדים החליטו שהחול הוא מקום נוח לטמון בו ראש. רואי החשבון חיוו דעה על מה שראו. ועל מה שלא ראו לא חיוו. איש לא הסתייג בכתב מן הכתוב.

ובפינתו ישב מודעי והמתין לתפוס את הכדור שלו.

● יום ד': לאנפלץ, פעם אחת ודי

האינפלציה, איפה האינפלציה? אמר לי שכן במעלית תקועה. למה לא מחדשים את האינפלציה? כל כך נחמד היה כאשר עלו המחירים, ולא קראת כל יום שעוד ועוד חברות מתמוטטות. תנו לנו קצת אינפלציה כאוויר לנשמה.

געגועים אינפלציוניים של העם משתקפים אצל הפוליטיקאים בעוצמת הפיתוי לאנפלץ (לעשות אינפלציה). דנים על פריסת חובות, מחילת ריבית, הזרמה תקציבית. אבל אלה פעולות סבוכות ומכאיבות. יש לכאורה דרך פשוטה יותר: מכת־מחירים אחת של עשרים או עשרים וחמישה אחוזים, כמו בימים הטובים ההם, ונמחקה הריבית שהצטברה בשנה האחרונה. עשרות, אולי מאות מיליונים נעלמו כלא היו, בלי מאמץ, בלי החלטות ליליות, בלי ועדות פוגל. לפני שבוע פורסם ב„וול סטריט ז'ורנאל" מאמר (שיטחי למדי) של הפרופסורים שטיין ופישר על ההצלחה המסחררת עד כה, והסכנות הנוראות מפה ואילך, האורבות לתוכנית ההבראה הכלכלית שלנו. לא ב„וול סטריט ז'ורנאל" ולא בז'ורנאלים שתירגמו את הרשימה ההיא ללשון עברית, לא התפרסם מאמר אחר, מפרי עטם של הפרופסורים פישר ודורנבוש, (אותו פישר) על „בלימת היפראינפלציות, עבר ועתיד". המסגר את הניסיון הישראלי והארגנטיני בהקשר רחב של מבצעי ריסון האינפלציה הגדולים מאז מלחמת העולם הראשונה: גרמניה 1923, פולין 1926, אוסטריה 1922, איטליה 1947. לא התפרסם משום שהמחקר מצוי עדיין בשלב הטיוטה, ועוד אחזור אליו, להשוואותיו, טיעוניו. ולשאלות היסוד של אמינות המדיניות שהוא מעורר.

בסיום השבוע שחלף בקריאות פרקי „סולל בונה" אצטט ממנו קטע אחד: „כאשר שערי הריבית הריאליים מגיעים לכדי 40% עד 60% לשנה, נוצרת בעיה רצינית, משום שמחיר האשראי גבוה מרווחיות ההשקעות, והדבר מוליך להצטברות חובות שיהפכו לאבודים. אם ימשכו שערי הריבית הגבוהים הללו. כלומר, אם הריבית הריאלית הגבוהה תימשך, יגיע בהכרח הרגע שבו תצטרך הממשלה לבחור באחד משניים: או למחוק בגלוי את החובות שהצטברו, או ליצור התפרצות אינפלציונית מחודשת, שתמחק ותשחק את הערך הריאלי של החובות המופרזים" (STOPPING HYPERINFLATION, PAST AND PRESENT" עמ' 58). כמובן, דורנבוש ופישר דוחים לחלוטין את הברירה הבוטה של עוד אינפלץ אחד ודי. אינפלציה כזו תפגע ללא תקנה באמינות המדיניות האנטי־אינפלציונית כולה, ותהרוס כל סיכוי לייצב את המשק. לכן על הממשלה לדאוג לכך, שלא תרסן את האשראי יתר על המידה, אלא תצעד בזהירות בשביל הזהב שבין לאו מוחלט לחידוש האינפלציה, לבין פתיחה סבירה של ברזי הכסף. האינפלציה הלא איננה בחינת תרופה למיתון, האינפלציה היא עצמה המחלה.

בגלל האינפלציה נשבר גבו של המשק, וחידושה היום לא יפתור שום בעיה אמיתית רק יוסיף לחולי. אבל הפיתוי, הו הפיתוי הזה. החזק מכל. להפסיק להתעסק בכל החובות הנערמים מיום ליום, להתנתק במשלחות לעת צרה והתרפקות השכם והערב לדרוש בשלום עצמו, להפטר מן המועקה הכבדה על־ידי אינפלוץ אחרון, אחרון ודי. כאמור, כמו בימי הקייץ ההם. ולמתגעגעים לאינפלציה אני אומר. היא איננה אוויר לנשמה, היא סרחון מחניק.

על הפרק

מארק גפן

הסנדק הבא

„חרות" המתכנסת לוועידתה ביום א' הקרוב מהווה גם היום את הכוח הלאומני העיקרי ואת בית היוצר לתופעות המסוכנות ששינו את פני מדינת ישראל בעשור האחרון. הוועידה לא באה לבחון אידיאולוגיה מאובנת, אלא להכריע מי מן המתמודדים על ההנהגה יזכה בירושה של בגין

ועידת „חרות" שתיפתח ביום א' הקרוב תהיה, כנראה, האחרונה בתולדות מפלגה זו, שכן את מקומה יתפוס בקרוב מפלגת הליכוד, לאחר שיושלם סופית האיחוד עם הליברלים. אולם, לנאמני „חרות" אין מה לדאוג — הליכוד ישמש רק שם מסחרי־פוליטי חדש ל„חרות" מבלי שיידרש שינוי כלשהו בעקרונותיה האידיאולוגים והפוליטיים. הבעיה היחידה שתיווצר תהיה הצפיפות הפרסונאלית בעמדות שלטוניות שונות בעקבות שריון אחוזים ניכרים לשותפים הליברלים לקדנציה נוספת של הכנסת. „חרות" יכלה, איפוא, לקיים את ועידתה באווירה של ניצחון, שכן אין זה דבר של מה בכך לבלוע מפלגה שלמה — מבלי לוותר לה בנקודה כלשהי במצע האידיאולוגי. גם כאן בחרה „חרות" בדרך של סיפוח (של הליברלים) במקום פשרה אידיאולוגית או פוליטית.

אולם, הוועידה לא תיפתח באווירה של התרוממות רוח, אלא בסימן מאבקים פנימיים חריפים בין „המחנות" על השליטה במפלגה ועל כתר המנהיגות הנטוש מאז הסתלקותו של מנחם בגין. ראשי „חרות" מנסים להסביר־לתרץ את המאבק המביך בעובדה, כי זו תופעה טבעית למפלגה שידעה מנהיג אחד שמנהיגותו היתה בלתי־מעורערת במשך עשרות שנים. גם זו אחת האגדות מבית המדרש של „חרות", שכן מאבקים פנימיים ליוו את „חרות" לאורך כל דרכה, אף כי נעשו נסיונות לטשטשם, ולאחר מכן לשפץ את ההיסטוריה המפלגתית.

בגין על הבוץ של מפלגתו

כבר בראשיתה, עם היווסדה סבלה „חרות" כעדותו של יוחנן בדר, „כל ימי הכנסת הראשונה מחוסר אחדות בצמרת". בדר מספר (בספרו „הכנסת ואני"), כי היו שלושה גורמי פירוד: הראשון הוא הקבוצה „האמריקנית" של מרלין, קוק וערי ז'בוטינסקי, אשר ראו את עצמם למעשה כהנהלה הפוליטית של המלחמה בבריטים, ואת בגין והמחתרת (אצ"ל) בזרוע מבצעת. גם מנהיגי הצה"ר (כלומר התנועה הרביזיוניסטית העולמית) סברו, כי מנהיגותו של בגין וחבריו אינה, אלא זמנית, וכי הם כאבות התנועה הרביזיוניסטית — ישובו אל ההגה.

ואומנם בוועידתה הראשונה של „חרות" הפלגים הללו כמעט וגברו על בגין, אך זה הצליח ברגע האחרון לרכז סביבו רוב. כאשר הוא מכריז „שמתפקידנו להגיע בזמן הקרוב לשלטון ויש סיכוי לכך" זו היתה כמובן התרברבות חסרת שחר, אך ב„חרות" אהבו זאת. ולמען חלום השלטון התקבצו סביב מנהיגותו של בגין.

תחילה נערכו בחירות מוניציפאליות, שכרגיל בישראל, שימשו תוצאותיהן כקנה־מידה לגבי הצפוי בבחירות לכנסת. „חרות" נכשלה כשלון צורב. האופוזיציה הפנימית עברה אז למיתקפה, ובמיוחד שמואל תמיר שצעק לעברו של בגין: לשם מה קיימת במילון מלה „התפטרות" אם אתה אינך מתפטר?!.

בגין לכאורה עונה לאתגר. ובהתייעצות עם שני חבריו הקרובים יעקב מרידור וחיים לנדאו „מחליט" לפנות את מקומו בתנועה. „ולחזור לחיים פרטיים". לפי דעתי היתה זו אחת ההצגות הידועות של בגין. הוא ידע, כי „החלטה" כזאת תעורר לחץ נגדי לפיוס, ולחזרתו לעמוד בראש „חרות".

לאלה מאנשי „חרות" המנסים להסביר את המאבקים הפנימיים בהסתלקותו של בגין כדמות־על בתנועה, מוטב להביא את עדותו של בגין עצמו על אותה ועידה, שבה נעשה נסיון לערער על מעמדו. בדר מספר, כי בגין היה „מר נפש", וכי לדבריו הגיע „לסוף דרכו הפוליטית". „איני יכול לחיות בבוץ זה" — טען בגין על המתרחש במפלגתו.

השלטון מעל הכל

אילו ניחן בגין באותו הדר ז'בוטינסקאי בוודאי היה מסתלק מן „הבוץ", שבו היתה שרוייה מפלגתו. אך בגין נותר בטבעו שחקן תיאטראלי, ואחרי הצגת כבוד זו המשיך להנהיג את המפלגה לבחירות לכנסת תחת הסיסמה „אלוהים לשלטון בחרתנו". האל בשמיים כנראה חלק על דעתו, שכן הבחירות נסתיימו במפלה מוחצת — „חרות" לא הגיעה „לשלטון" אלא ירדה מ־14 מנדטים ל־8 בלבד. לא אמשיך בסיפור היסטורי זה (בגין שוב הודיע אחרי הבחירות הללו על „פרישתו הסופית" מן החיים הפוליטיים...), שאפשר למצוא בו דוגמאות רבות למאבקים פנימיים, גם בשנים מאוחרות יותר, כמו בוועידה הי"א בשנת 1972, שבה היה נדמה, כי עזר ויצמן מצליח להשתלט על מוסדות התנועה. אז הכריז בגין על „הקמת סיעה" משלו, כדי להרתיע את תומכיו של ויצמן.

מה שנכון הוא, כי מנחם בגין ביצר את מעמדו כמנהיג ללא עוררין אחרי המהפך של 1977, עם עלות הליכוד לשלטון. בעיני תומכיו הוא היה אדריכל הניצחון בבחירות, הוא היה מלך הכברות, אשר הדליק במלוא העוצמה את היצרים העדתיים וכוונם נגד השלטון המפא"יי־האשכנזי המושחת, הוא הביא את מחנה „חרות" הזוחל במדבר האופוזיציוני כמעט שלושים שנה אל השלטון הנכסף, אל משרדי הממשלה ולג'ובים קארייריסטים נכספים.

על רקע זה, לא זו בלבד שהמאבק בין המחנות שמיר־לוי־שרון בוועידה הנוכחית אינו בבחינת יוצא מן הכלל ב„חרות", אלא שהוא אף מובן יותר, שכן מדובר במפלגה הנמצאת בשלטון, במפלגה שבה כל שיבוץ בצמרת קובע גם את מקומו של האיש בכנסת או בממשלה, והנבחר כראשון הוא גם המועמד לראשות־הממשלה. אין שום ויכוח אידיאולוגי או פוליטי בין המחנות הללו, חילוקי־הדעות שמתגלים מדי פעם מצביעים על מהלכים טאקטיים, כמו למשל דוד לוי, שרמז פה ושם על עמדה פוליטית מתונה יותר (בעניין הנסיגה מלבנון), ובשלב מאוחר יותר התחרה עם שמיר ושרון על הנאמנות לארץ־ישראל השלמה. יצחק שמיר נוקט כביכול בלשון מאופקת מתוך חרדה לגורל הרוטציה, ואז שרון עולה עליו „בדביקות הרביזיוניסטית" נגד הוויתורים למצרים בעניין טאבה, או בעד החלת החוק הישראלי על שטחי הגדה.

אגדת ההתמתנות המדינית

יש הטוענים, ש„חרות" שינתה כביכול את פניה, הפכה למתונה יותר ומיושבת יותר בדעתה. כמעט מהדורה חדשה של מפא"י — באגף הימני. אשליה זו נובעת משני טעמים: מעצם היותה בשלטון נאלצה „חרות" להיפרד מכמה סיסמאות הפגנתיות כמו, למשל, החרם על גרמניה, או „שתי גדות לירדן". הטעם השני הוא ביצירת אגף ימני קיצוני יותר בדמותה של „תחיה" שנציגיה טוענים בצדק, כי דרכם היא המשך נאמן לאידיאולוגיה של „חרות". למעשה, גאולה כהן צודקת בטענתה, כי היא וחבריה אומרים בקול רם את אשר מנהיגי „חרות" חושבים, אך אינם מעזים לומר בפומבי מטעמים של תועלת שלטונית רגעית. יצחק שמיר כמו גאולה כהן התנגד להסכמי קמפ־דייוויד הנושאים את חתימתו של בגין, אך היום הוא מרבה לצטט סעיפים מובחרים (הנוחים לו) מהסכמים אלה כדי לבלום כל תהליך מדיני. הצביעות הזאת מצאה השבוע את ביטויה בהצבעת הליכוד נגד הסיפוח (החלת החוק הישראלי) של הגדה, למרות שזו המטרה המוצהרת של „חרות".

תרגילים מסוג זה אסור שיעוררו רושם של התמתנות „חרות", המהווה גם היום את הכוח הימני הלאומני העיקרי ואת בית היוצר לכל התופעות המסוכנות ששינו את פני מדינת ישראל בעשור האחרון. בלי הדימגוגיה השוביניסטית של „חרות": לא היתה קמה בארץ מגיפת הכהניזם. את זרע השנאה האנטי־ערבית זרע לראשונה מנחם בגין בנאומיו, שבהם עירבב את השואה עם המלחמה שלנו נגד הטירור, עם הדיבורים שלו על „חיה דו־רגלית". הכהניזם רק אסף כפרי ביטל את המוחות והדביקו בגנזי השוביניזם של „חרות".

התאבנות אידיאולוגית

לשמעון פרס היה נדמה, כי על־ידי הקמת ממשלת האחדות הלאומית יפוג בין היתר המתח הבינעדתי, אך מנהיג מפלגת העבודה לא הבין, כי „חרות" לא תוותר על הסוס העדתי שעליו רכבה שנים, כדי להגיע אל השלטון. גם בתחום זה של הדימגוגיה הסוציאלית וניפוח הקיטוב העדתי לא השתנה דבר בטאקטיקה של „חרות". מוטב לא לשגות באשליות בעקבות העובדה, כי פרס מתקבל בכבוד בעיירות הפיתוח, שכן „חרות" אינה מזניחה את הקלף הזה, אפילו אין היא משחקת בו כרגע באופן גלוי. הוויכוח על „הצמיחה", מעבר להיבטים הכלכליים, טומן בחובו את התחרות הגלוייה לעין בין המערך והליכוד מי יוצג כמכביד את עולו על הציבור ומי יבוא להקל את מצבו. הכתובת ידועה — בעיקר החלשים והמקופחים ביותר, ואלה ברובם הם בני עדות המזרח. עם חילופי תפקידים בראשות הממשלה יוכל הליכוד לטעון, כי הוא הגואל. הוא המחזיר את הרווחה לאזרח, שאכל מרורים בימי פרס. ומכיוון שתקופת שמיר תהיה גם תקופת ההכנות לבחירות, הרי ש„חרות"־ליכוד לא תהסס יותר מלנגן גלויות על מיתרי הקיטוב העדתי.

זו דמותה של המפלגה, המתכנסת לוועידתה בליווי ברקים כאילו מדובר באיזה הכרעה גורלית על דרכה העתידה, והרי הדרך נקבעה מזמן, ואינה שונה מזו שעוצבה טרם עלותה לשלטון. ניסיתי לקלוט לפחות גווני חילוקי־דעות בין ראשי המחנות המתמודדים ולא מצאתי. נכון יש שוני בסגנון. טלו, למשל, את פרופ' משה ארנס מאנשי שמיר. ומי שכנראה „מסומן" כיורש לראשות „חרות" מטעם מחנה זה. אין ספק, כי לשונו של ארנס אינה שפת הכרזות, אך תוכן דבריו קיצוני ביותר. השבוע הסביר את הצבעתו נגד הצעת ח"כ גאולה כהן בכך ש„העיתוי" אינו נכון, אך הוא, אשר התנגד להסכמי קמפ־דייויד, תומך בסיפוח ומאמין שזמנו בוא יבוא.

ובכן, מה רבותא בסגנון דיבור מאופק, אקדמי? מה שמאפיין את „חרות" בתחום האידיאולוגי זה התאבנות מוחלטת של עקרונותיה מול המציאות המשתנה, והנטיה ההרפתקנית במדיניות המעשית. שהרי גם תנועות לאומניות בעולם משתדלות לפחות להתאים את עקרונותיהם בעקבות תהליכים היסטוריים. נכון, לא תמצא היום בצמרת „חרות" איש אחד שתוכל להגדירו כ„אידיאולוג" כמי שמנסה ליישב את הסתירה בין האקטיביזם הקיצוני השואף לשלמות הארץ, לבין „הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינים", שבהם נאלץ להכיר אפילו בגין, וסכנת היווצרות מדינה דו־לאומית עם סיפוח הגדה ורצועת עזה.

מתוך התעלמות מן המציאות הם מספרים כי יבואו מיליוני יהודים, ויבטיחו את הרוב היהודי. הבטחה שאין לה סיכוי כל עוד לא ישכון שלום באזור. אין להם שום תשובה לשאלה כיצד להגשים את רעיון שלמות הארץ בלי להסתכן במלחמה, והם מוכנים להרפתקנות מלחמתית, בלא להביא בחשבון שיש עמה הימור על עצם קומה של המדינה. בשממה האידיאולוגית של „חרות" לא תשמע הרהור כלשהו לגבי הצורך לבחון את האידיאולוגיה של שלמות הארץ, אפילו בכיוון קורקטיבה כלשהי, שתהווה נסיון להתמודד עם המציאות.

שרון — גואל מעבר לפינה

מה שנותר לוועידה זו היא, להכריע למי הכוח, למי הסיכוי להפוך בבוא העת ליורשו של בגין בתנועה, וליורשו של שמיר בראשות הממשלה. „מחנה שמיר" מהווה למעשה את „חרות" המשפחתית, הטוענת לשמירה על אנשי „חרות" המקוריים, בני המשפחה הלוחמת. שניהם טוענים לכתר. האחרים נראים בעיניהם כ„נובורישים" בתנועת „חרות". לדוד לוי אומנם ותק רב מזה של שרון, אך ב„חרות" אוהבים לרכב על הסוס העדתי, אך לתת לסוס עצמו לדהור למנהיגות ראשונה במעלה — לא בא בחשבון.

אריאל שרון הוא מה שמכונה ה„סוס השחור" בכל המירוץ הזה. הוא אינו מזורז כמו דוד לוי להודיע כבר עתה על התמודדותו לרשת את שמיר, להיפך. שרון הטכסיסן מציע „להתלכד בשלב זה סביב שמיר". שרון מודע לעובדה שעדיין לא צבר די כוח ב„חרות" כדי לכבוש את הבכורה. הוא סומך כנראה על כך, שבבוא היום יהיה הוא השלישי הזוכה במערכה שתתנהל בין מחנות שמיר ולוי.

שרון יבוא לגאול את „חרות" מן המשבר הפנימי, כמי שיש לו הסיכויים הגדולים ביותר לרשת את בגין בבכורות ישראל כ„מלך ישראל". שרון פאטריוט אמיתי, מצביא גדול במלחמת לבנון, איש ישר ואוהב חוק וסדר, יעלה את „חרות" לשלטון בלעדי במדינה, יגמור עם הבארדק של כל מיני ארחי־פרחי שמאלניים ויפי־נפש, יעלה את ישראל על מפת העולם כמעצמה, וינוע עם צבא ישראל לכל העברים. תגידו תחזית אפוקאליפטית? ל„חרות" בלי בגין — אין מנהיג שישווה לו בדימאגוגיה, תיאטראליות והרפתקנות.

"סולל בונה" במשבר

שרי ארליך

פחד המחר

"אם רוצים לקצץ, שיתחילו מלמעלה, מאלה שלוקחים את הכסף ולא מאלה שמביאים אותו" — אומרים פועלים ב"סולל בונה" שיש להם טענות קשות נגד ההנהלה. "לפני הבחירות האחרונות חילקה החברה רווחים לפועלים — מה השתנה מאז?" — הם שואלים ומשיבים: "הם ישלמו על זה בבחירות הבאות"

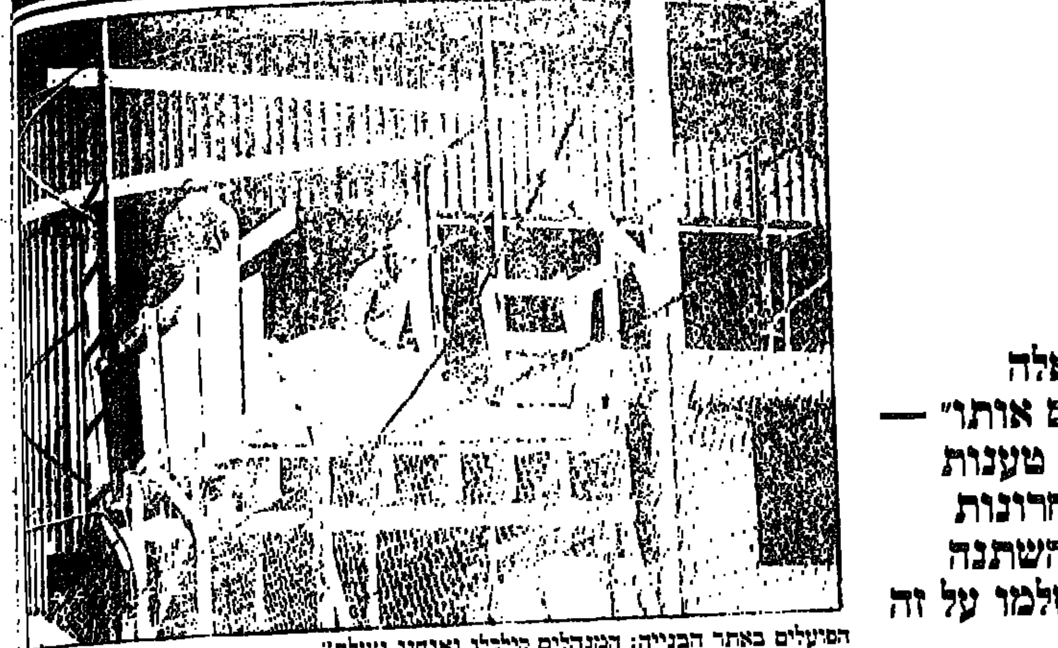

הפועלים באתר הבנייה: המנהלים קילקלו ואנחנו נשלם?

צילום: אנדרה מזה

שלסוק יעקב הגיע גם היום לעבודה. באזור הוא מסתובב בחצר, משוחח עם האנשים. מפעם לפעם הוא עולה להניע את אחד הדחפורים. לעבודה ממש לא יצא כבר שנה וחצי. יעקב איננו היחיד. בחצר מסתובבים פועלים נוספים, מחכים לעבודה. הטרקטורים, המכבשים, הדי־9 מחכים יחד עם העובדים.

הגאווה שמפגינים כאן לא היתה מביישת יחידה קרבית מובחרת. כדי לגבור על השעמום הם מטפחים גינה סביב בניין המשרדים. בקופות שגדלות באסלה הלבנה הם מתביישים "זה תוצר של החצי שנה האחרונה". הרבה יותר בנוח הם חשים בחדרו של איש וועד העובדים שם מתקבצים כולם על מנת לפרוק את כעסם.

אנחנו יושבים נמוך

ליעקב, העובד ב"סולל בונה" 36 שנים, "ציונות" ו"סולל בונה" הם כמעט מילים זהות. לאחר לחימה בגדוד 7 של הפלמ"ח ופציעה בקרב על כבוש באר־שבע הוא הגיע לחברה מאז הוא כאן. יעקב והדחפור "שלו" השתתפו במלחמת סיני כשהם מפרקים מסילות ברזל, במלחמת ששת הימים ובניית כביש הביטחון באזור התעלה במלחמת יום־הכיפורים.

העבודה הקשה, לעיתים 14 שעות ביממה, בתנאים שאינם תנאים, במחנות ארעיים — נתנה את אותותיה. בגיל 58 יעקב עדיין עובד על ציוד כבד, אך כדבריו, "הזמן עושה את שלו" והוא איננו רוצה להיות פרזיט.

יעקב, כמו עוד עובדים בגילו, נמצא במלכוד: רגע מדבר על רצונו לחזור לעבודה ורגע על קצבת הפנסיה שתבטיח את זכויותיו. כמו שאר עובדי החברה הוא מלא זעם על חברי ההנהלה."אנו שיושבים נמוך לא יודעים מה מתרחש למעלה". בארגון מפעילי הציוד הכבד דואגים לעדכן את החברים. פעם בשנתיים נותן הגזבר סקירה על המצב הפיננסי. מדוע אין דין וחשבון מההנהלה, הוא שואל? את התשובה מצא, לדבריו, בבזבוז שמתרחש "שם". המכוניות הפרטיות שמספקים לחברי ההנהלה משמשות כאן דוגמה לשחיתות שפשתה.

שמשון זרמתי, בן גילו של יעקב, הרבה יותר בוטה: "לא פינקו אותי בסולל־בונה. אני מעדות־המזרח, אני לא טיומקין, והגעתי למה שהגעתי בכוחות עצמי". לדעתו, הבעיה המרכזית של החברה נובעת מהבאת אנשים מן החוץ שתופסים את מקום הוותיקים וכדוגמה הוא מביא את טיומקין, שהוצנח מן המשטרה והביא איתו את אנשיו. בחישוב שערכו הוא וחבריו הם גילו 80 איש שמקבלים משכורת מ"סולל בונה" בתוספת פנסיה ממקום עבודתם הקודם: "פנסיונרים אומרים לי ללכת הביתה. הם יושבים כפרזיטים בהנהלה והם האנשים שצריכים לקבוע את גורלי". לדעת שמשון לא יתכן שהחברה תבריא על חשבונו. אם מוכרים נכסים ב־110 מיליון דולר הם מוכרים נכסים שאני יצרתי אותם בעבודתי. אם רוצים לקצץ, יתחילו מלמעלה, "מזה שלוקח את הכסף ולא מזה שמביא".

אנחנו את שלנו עשינו

שמשון, כמו שאר הפועלים, מרגיש מרומה. לפני הבחירות האחרונות, חילקה החברה רווחים לפועלים — מה השתנה מאז? הוא שואל, ומוסיף: "הם ישלמו על זה בבחירות הבאות". גם יעקב וגם שמשון מתנגדים לתשלום פיצויים באמצעות אגרות־חוב: "יש לנו בבית הרבה טפטים", הם אומרים. מבחינתם, לאחר 38 שנות עבודה אין שום סיבה שיוותרו על פנסיה בגובה של 70%, המגיעה להם כדין.

האם האשמה מוטלת על ההנהלה בלבד ולהם אין חלק בנפילת החברה? לא, משיבים יעקב ושמשון, "אנחנו את שלנו עשינו. אנחנו עבדנו". ויעקב מוסיף: "כשלציוד אין עבודה אין עבודה לאף אחד".

אשר בנימין הנחשב כאן "צעיר", 18 שנות ותק בלבד, שואל כיצד יתכן שמכרזים שחברת סולל־בונה לא זכתה בהם הועברו לקבלן פרטי וזה שכר את שירותי החברה. לדעתו, הסיבה לכך היא שמחירי המכרזים שמציעה סולל בונה כוללים את החזקת המנגנון המנופח. אם היו צריכים לשלם תמורת עבודה בלבד יכלו להתחרות במכרזים. מתחרות עם הפועל הערבי שחדר לתחום הבנייה אין הוא חושש משום שאנשי היחידה מחזיקים בידע המקצועי. לגביו סכנת הפיטורים פחות אקטואלית אך הוא וחבריו הצעירים חוששים מתנאי העבודה שיכפו עליהם לאחר הצימצומים בשל עמדת הכוח שתהיה בידי ההנהלה. למרות שסיכוייו להיות מפוטר קטנים הוא טורח בימים אלו לבוא לעבודה גם אם מצבו הבריאותי אינו מאפשר זאת. בגילו התחלה בעבודה אחרת נראית כמעט בלתי אפשרית בייחוד לאחר שנים רבות כל כך.

תלוש המשכורת האחרון שלו היה 480 ש"ח נטו. הוא נזכר בתלוש המשכורת הראשון שלו בשנות ה־60: 1400 ל"י שהיתה אז משכורת גבוהה יחסית. אשר בנימין, שהיה שחקן כדורגל בהפועל תל־אביב זוכר: "היה צריך פרוטקציה כדי להכנס או לסולל בונה. היום מחפשים רק [illegible] בכבוד".

במרתף, בחסות החשיכה...

הפחד מפני המחר מורגש גם בקרב עובדי הבניין של סולל־בונה שמספרם הולך ופוחת. רבים מהם מעדיפים שלא לדבר. פועלים שהסכימו להתראיין העדיפו לאחר מחשבה נוספת לשתוק. בבניין רב־הקומות הענק של הדיזנגוף־סנטר לא ניתן היה למצוא אפילו גבר יהודי אחד. כשהתעקשתי לפגוש עובדים יהודים הפגישו אותי עם שלושה טייחים במרתף הבניין. שם, בחסות החשיכה הם היו מוכנים להמתיח ביקורת חריפה על ועד העובדים ועל המתרחש באתר הבנייה. לדבריהם, השחיתות אינה מאפיינת רק את ההנהלה — היא מתחילה אצל נציגיהם. שמואל אידלשטיין, ראש וועד עובדי הבניין, הם אומרים, מחזיק ארבע פקידות ונותן להן עוד מרפיסה. נציגם הישיר, שלמה קוהל, לא ביקר אותם במהלך עבודתם, וכמעט אין עמו קשר. גם כלפי מנהלי העבודה הם מלאים טענות.

שוב נשנים הסיפורים על מכוניות מודל 86' המוענקות לעובדים בכירים באתר. תחושת האפלייה והקפוח עולה גם כאשר מדברים על תנאים שונים המוענקים בחנות החברה "סולבו" לעובדים פשוטים ולעובדים בכירים. הם טוענים שכופים עליהם להשתמש בתלושי "המשביר לצרכן" גם כשהמחירים שם גבוהים בהרבה ממחירי המוצרים בשוק החופשי. פה, במרתף, משוכנעים שלסולל בונה אין בעיות כלכליות: "הכל פוליטיקה — מנסים להיפטר מאיתנו".

באחת מדירות הפאר בקומה ה־25 של בניין הדיזנגוף־סנטר עובד נועם בלקוביץ, חניך מה"נוער העובד". "ההסתדרות תפשוט את הרגל. המצב נעשה גרוע יותר ויותר". נועם, שרברב במקצועו, חזר לעבוד בחברת־הבת של סולל בונה, "חרות", לאחר נסיון קצר בענף היהלומים. את הנתק בין פועלי הבניין לנציגיהם הוא מסביר בכך שאלו נבחרו באופן פוליטי ולא ע"י האנשים עצמם. איזה עתיד יש לי — הוא שואל?

גם לפועלים ערבים יש לדאוג

מאירוביץ מאיר, רוצה לסיים את עבודתו בכבוד לאחר 38 שנים בחברה. מאיר, שהמשיך בעבודה למרות זכאותו לפנסיה מודאג מהפנסיה המוצעת לו כעת: האם עליו לקבל עונש על כך שעבד 3 שנים יותר מהרגיל?!

מאיר, שהתחיל כשרברב בחברת "חרות" התקדם עד לדרגת מנהל עבודה המעסיק 18 בעלי־מקצוע, הוא עדיין זוכר את הימים שנשים עבדו בבניין כברזלניות. באותם ימים היתה משכורתו של פועל בניין 80 ל"י ושל פקיד 40 ל"י. כיום, צוות העובדים שלו מורכב בעיקר מוותיקים בגילו ומערבים. "בענף האינסטלציה הסניטארית לא באים לעבוד היום יהודים". מאיר מכיר שגם פועלי הבניין הערבים ינזקו מהמשבר בחברה: "צריך לדאוג למיעוטים. אחרת אש"ף יראג להם".

נימוק זה משמיעים גם שאר עובדי הבניין היהודים אף שחלקם טועים בה בעת שמנסים לפטר אותם על־מנת להעסיק פועלים ערבים. קשה למצוא פיתרון לסתירה. העבודה המשותפת יוצרת תפיסות פוליטיות קיצוניות, אך גם צורך מתמיד לחיות בשיתוף־פעולה.

תמונת המצב העגומה העולה משיחות עם הפועלים יש בה כדי להדליק אור אדום להנהגת ההסתדרות וגם להנהגת מפלגת העבודה. למרות שהדברים שהושמעו לא אומתו עם ההנהלה ועם וועדי העובדים יש חשיבות לתחושות שמרגישים הפועלים אפילו אינן משקפות בדיוק את המציאות האובייקטיבית. הנתק בין הפועל למעסיקו מוחרף דווקא במסגרת חברה הסתדרותית, שלפחות להלכה, היא בבעלותו. ואולם, הפועל הפשוט שנשכח, זכרונו טוב יותר מזכרונם של מעסיקיו. ■

משבר קופ"ח ו"סולל־בונה"

אבשלום קווה

מה ששוסטק לא הצליח

המשבר בקופת־חולים וב"סולל־בונה" מחייב את ההסתדרות להערך לבדק־בית ולא לברוח מאחריות על־ידי הטלת כל האשמה על הממשלה.

הזעזוע הפוקד את ההסתדרות ואת חברת־העובדים, בעקבות המשבר ב"סולל־בונה" ובקופת־חולים הוא רק בראשיתו. "אם בוועד־הפועל לא יתחילו לשאול כיצד הדברים התרחשו ולא יסיקו מסקנות אז אחרים ישאלו שאלות מאד לא נעימות..." אומרים בוועדה המרכזת. ייתכן כי תוכניות ההבראה וההתייעלות של מוסדות מרכזיים אלה, יביאו גם בדק־בית אמיתי במערכת המסועפת והמסורבלת של ההסתדרות ושל חברת־העובדים. בדק־בית שאותו הבטיח המזכ"ל ישראל קיסר בנאום ההכתרה שלו לפני כשנתיים.

אי־אפשר לגזור גזירה שווה בין המתרחש ב"סולל־בונה" לבין המתרחש בקופת־חולים. לכאורה. המספרים המדהימים של ממדי הגרעון ושל ממדי פיטורי הייעול המתוכננים, יש בהם כדי להצביע על דימיון אך הן סיבות המשבר והן דרך הטיפול בו שונות. המשותף הוא בדרישה מההסתדרות להציל את המפעלים תוך דחיה מוחלטת של כל נסיון מצידה להתערב בתהליך קבלת ההחלטות ובמינויים מכריעים. גם עתה תובעת קופת־חולים את הצ'קים הגואלים אך מצהירה כי האוטונומיה שלה תימשך. עידן חוסר הפרופורציה בין תן וקח עומד עתה, ככל הנראה, בפני סיום מכאיב.

לא בני־ערובה

צמרת ההסתדרות דחתה מכל וכל את תביעת האוצר והממשלה לפתוח את המשא־ומתן על הסכמים קיבוצים חדשים. דחייה זאת נבעה מהצורך בהפרדה בין הבעיות שיוצר הגרעון של המפעלים הכושלים לבין ענייני השכר. קשה משהושג שלום־בית בקואליציה הממשלתית והסכמה על ממדי הוויתורים כלפי ההסתדרות ניתן להתחיל במשא ומתן על ההסכמים.

בשבוע הבא יחל המשא ומתן המוקדם בין ההסתדרות לבין לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים על הסכם תוספת־יוקר חדש. לנוכח זאת, יו[illegible]ך צילם של המפעלים ההסתדרותיים שנקלעו למצוקה לרחף בעת הדיונים. אם כי הסכנה של שימוש כאותם מפעלי חברת־העובדים כבני ערובה לשכר חלפה לפי שעה.

אחד מחברי הוועדה המרכזת סבור כי מודעי הצליח בנסיון לכופף את ההסתדרות וכי בסופו של דבר יקצור שר־האוצר את הפירות במסלולו ובאותו ציבור האורב להסתדרות בפינה. הוא הוכיח שניתן לאיים על לבליבה של תנועת העבודה, ואף האיום לא מומש בשלב זה, יש גם לאיום מחיר ציבורי וחברתי כבד. התוצאה היא שההסתדרות הולכת ומאבדת גובה, נרתקת ממעמדתה כקובעת מהלכים וכמעט בכל תחום בחיי הכלכלה והחברה, מתקבלות ההחלטות בלי שיתופה. יעלו בסופו־של־דבר ביוקר למפלגת העבודה ולשארית תנועת העבודה.

תחת כנפיו של שמעון פרס

קופת־חולים היא הוכחה חותכת לדרך בה ניתן לפגוע בדרכים פוליטיות וכלכליות במוסד מרכזי. הממשלה הקטינה במשך השנים האחרונות את חלקה בתקציב קופת־חולים, עלות הבריאות הלכה וגדלה וחוב של 20 מיליון הלך תפח לממדים אסטרונומיים של מאות מליונים זהו החלק העיקרי של התמונה. עכשיו מסכים השר מודעי לעשות טובה ולזרוק לקופת־חולים כמה עצמות נלעגות. כל מה שלא הצליחו לעשות בגין, שוסטק ושאר הקודמונים של הליכוד הצליחו יורשיהם, תחת כנפי ראש־ממשלה מטעם מפלגת־העבודה.

ב"סולל־בונה" חברו יחדיו ניהול כושל, ומשבר כללי בענף והסתאבות מעמד העבודה. את הדינוזאור הגדול הזה צריך עכשיו להשכיב על שולחן הניתוחים, ולטפל גם במנגנון שברחוב אלנבי. אם לא תהיה הבראה של אמת הרי סולל־בונה לא תוכל להשתקם. החשש בקרב העובדים מן השורה הוא שרק הם ישלמו את המחיר הכשלון שלא הם אשמים בו.

לא לברוח מאחריות

במסדרונות הוועד־הפועל יש בטן מלאה על קופת חולים. אומר אחד מחברי הוועדה המרכזת: "רוצים שניתן להם את הצ'ק אבל לא מוכנים לוותר על האוטונומיה. זה לא יכול ללכת ככה." ומוסיף חברו: "בכל פגישה עם עובדים באים אלי בטענות על השירות הלקוי של קופת־חולים. הגיע הזמן לשנות זאת. אם מבקשים ממני לחתום על צ'ק אני גם רוצה לקחת חלק בכל תהליכי ההתייעלות". היו"ר הטרי של האגף לביטחון סוציאלי, דב פלג, אינו מוכן, בשלב זה להתייחס לעבר אלא לעתיד בלבד: "התהליך של טיפול שורש והעמדת קופת חולים על בסיס איתן ייעשה תוך פעילות מתואמת ומשותפת בין ההסתדרות לבין קופת־חולים ויתבטא עם הממשלה. התיאום בין ההסתדרות לבין קופת־חולים ויתבטא עם הממשלה. התיאום בין ההסתדרות לבין קופת־חולים הוא מלא".

הסיבות להדרדרות קופת־חולים ו"סולל־בונה" — לשעבר גאוות תנועת העבודה — הן חיצוניות־פוליטיות ופנימיות. קשה לקבוע לאיזה מהם משקל מכריע. מה שברור הוא שהמציאות מאלצת את צמרת ההסתדרות ואת ההסתדרות כולה לערוך בדק־בית ואולי גם ללמוד להכריע ולא לברוח מאחריות ע"י הטלת כל האשמה על ממשלת הכלאיים. ■

בדיקת־דם בקופת־חולים: מי יבדוק את הבודקים

השטחים אחרי רצח אל־מסרי

פנחס ענברי

צילום: אנדרה ברוטמן

על גבו של הנמר

רצח זאעפר אל־מסרי היווה מכה קשה לירדן, לאו דווקא משום שראש־עיריית שכם נחשב מראשי נאמני הכתר בשטחים, אלא משום שהרצח השמיט את הקרקע מתחת למדיניות החדשה של ירדן ברגע קריטי שבו ניסתה למשוך את עגלתה במעלה ההר.

כאשר ביקש המלך חוסיין לחדש את יחסיו עם סוריה, לא היה זה משום שרצה לחדש את חזית המלחמה בישראל, אלא להיפך — כדי לחזק את התמיכה הערבית במאמצי השלום. מכיוון שראה כי ישראל מתנגדת לאש"ף כאירגון ואם כי לאו דווקא לתומכי אש"ף בשטחים, שאינם חברים באירגון, וראש־הממשלה שמעון פרס עומד למסור את כהונתו בעוד חצי ליצחק שמיר. החליט המלך חוסיין כי המשך בריתו עם ערפאת תגבש נגדו קואליציה מסוכנת — ישראל שלהם עוד וסוריה. לפיכך, נקט באמצעים הדרושים לפרק את השותפות עם ערפאת, ולגייס את תמיכת השטחים בצעד כזה, משום ששני שכניו התקיפים ראו בעין רעה שותפות זאת.

חוסיין צריך היה לצפות — ואולי הגיע להכנה שקטה עם אסד כי סוריה תתמוך במדיניות של הרחקת ערפאת, בכך שתיתן את הגנתה לאישים הנחשבים פרו־ירדניים, כמו זאעפר אל־מסרי, ובצעדים שיחזקו את מעמדה של ירדן על חשבון אש"ף. והנה, גילה חוסיין כי עלה לרכב על גבו של נמר — יצר הלחיצה של סוריה וידידיה הפלשתינים על ההדק גבר על כל שיקולי ההגיון, והשאיר את המלך מול שוקת ריקה.

המלך חוזר בו

בידיעות שהגיעו לגדה המערבית נמסר כי למלך היתה שיחה קשה בעניין זה עם ראש ממשלתו זיד אל־ריפאעי הנחשב אדריכל ההתקרבות לסוריה. ננסה לדמיין לעצמנו את השיחה:

חוסיין: אמרת כי סוריה תמיר את הגיבוי באש"ף בגיבוי לתומכינו. אצל הפלשתינים. איך זה מתיישב עם רצח אבו־הישאם (זאעפר אל־מסרי)?

ריפאעי: אין ביטחון כי הסורים עשו זאת. יותר מתקבל על הדעת כי עשתה זאת חזית ההצלה הלאומית (של אירגוני הסירוב השמאליים), שלא על דעתה של סוריה. הם חוששים כי כשם שאנו הרחקנו את ערפאת. אסד ירחיק אותם. אולי קדאפי שלח אותם.

חוסיין: אותי זה לא מעניין. אם סוריה אינה בעלת־בית בחזית הסירוב — נחזור אל אבו־עמאר (ערפאת), את זה מבקשים מאיתנו גם האחים בגדה המערבית.

בין אם התקיימה שיחה כזאת בלשכת המלך, ובין אם לא המלך כבר התחיל לחזור בו מן המדיניות שהתווה בנאומו. בדברים שנשא בפני משלחת מירושלים לא המשיך המלך לתאר את חוסר אמינותו של ערפאת, והפסיק לכרסם בהחלטות ועידת רבאט לפיהן אש"ף הוא הנציג היחיד של הפלשתינים. אדרבא, הוא הדגיש את מחוייבותו להחלטות אלה.

אבל רצח זאעפר אל־מסרי היווה רק את המכה הסופית למאמצי המלך. גם בלי הרצח נוכח חוסיין לדעת כי אינו מסוגל להתמודד עם אש"ף על ההשפעה בשטחים. נאומו של המלך הופנה אל תושבי השטחים. הם נקראו לנטוש את אש"ף, ולתמוך במדיניותו החדשה של המלך — אבל הם לא נענו לקריאה.

ההפגנה ההמונית בהלווייתו של זאעפר אל־מסרי לא היתה סתם הפגנת תמיכה באש"ף, אלא תמיכה באיש שהיה מקובל הן על אש"ף והן על ירדן והפך לסמל הטראגי של השותפות שהיא הבסיס להמשך הדיאלוג עם ישראל

מה שהדאיג באופן מיוחד את חוסיין היתה תגובתם של אלה שנחשבו תומכיו. הללו הביעו באופן מפורש את מורת רוחם מן הניתוק מאש"ף. חיכמת אל־מסרי מראשי המשפחה בשכם. וסגן נשיא הסנאט הירדני, קרא ברבת־עמון לפיוס בין השניים בשיא הילולת התמיכה בנאום המלך. העיתון "אל־קודס", שנחשב עד לא מכבר כבטאון הפרו־ירדני בשטחים, הגיב באופן צונן למדי על הנאום. במאמר המערכת למחרת היום סירב לקבוע עמדה, באומרו שצריך להמתין לתגובה "הצד השני". כלומר, שם את תושבי השטחים לא כנאמנים לכתר, אלא כשופטים במריבה בין חוסיין לערפאת. למחרת עוד הגדיל לעשות וקבע כי היה זה נאום שמוטב לו לא ננאם.

האיש הקשור בעיתון הזה הוא אנוור אל־חטיב מושל מחוז ירושלים מטעם ירדן, ולפיכך הפקיד הירדני הבכיר בשטחים. הוא גם בין כותבי מאמרי המערכת של העיתון. אין אנו יודעים אם הוא שכתב את המאמרים האלה. אבל גם לא שמענו שפרש מחסותו על העיתון בעקבות מאמרי התיגר על מדיניות המלך.

א־שווא מאכזב

וברצועת עזה — האיש המרכזי שממנו ציפה המלך חוסיין לתמיכה הוא ראש העירייה המודח רשאד א־שווא. שווא לא אמר דברים ברורים, בימים שחוות דעתו היתה נחוצה למלך כאוויר לנשימה. בשיחה עם השבועון "אל־ביאדר אל־סיאסי" ממזרח ירושלים אמר שווא כדברים האלה. "... התברר מעל לכל ספק כי המכשול בדרך השלום היא המדיניות האמריקנית, והקשיחות הישראלית (כלומר: לא אש"ף. פ.ע.)... החובה הלאומית דורשת איחוד הפלגים הפלשתיניים במסגרת אש"ף, תחת הנהגתה, וחיזוק הקשרים הפלשתיניים־הירדניים...".

קל לבוא ולטעון כי "אל־קודס" עבר לאש"ף, או שא־שווא תמיד היה קשור באש"ף. הדברים הרבה יותר עמוקים. וגם ברבת־עמון התחילו להבין זאת. והדיאלוג הירדני־פלשתיני היה סם חיים לתומכי ירדן, רק במסגרת השותפות הירדנית־פלשתינית יכלו להשמיע את דעותיהם מבלי להיחשב בוגדים ולפעול תחת הילת אש"ף. והדברים נכונים גם לקבוצת תומכי ערפאת בתוך מחנה פת"ח בשטחים. הקשר שלהם עם ירדן, הקל את חייהם ברבת־עמון מצד אחד, ומצד שני הקל על ידידיהם הישראלים ביצירת דיאלוג ישראלי־פלשתיני בשטחים.

לפיכך, אין זה מקרה כי התגובות של תומכי ערפאת דמו מאוד לתגובת תומכי ירדן. גם תומכיו קראו לשמור על הקשר עם ירדן, ונזהרו שלא לצאת למערכה אנטי־ירדנית. רק אחר־כך, כאשר התברר כי הוסיין מחמיר את הקו כלפי אש"ף, יצאה העיתונות התומכת באש"ף למתקפה אנטי־ירדנית.

אבל התברר כי מחנה תומכי ירדן אינו עשוי מקשה אחת — הרובד העליון, הכנהיגות הוותיקה של המשפחות המיוחסות נתגלתה כמתנגדת לניתוק מאש"ף אבל הדברים הנמוכים. העממיים יותר, ביחוד במגזרים הכפריים, היתה מוכנה יותר להביע נאמנות למלך במאבק נגד אש"ף, אבל נוכח חוסר הפופולריות של נאום המלך, היססו הכפריים לצאת לירדן.

משעבר זמן והמשלחות בוששו לבוא נכנסה ירדן ללחץ, ובאמצעות צינורות השפעה בשטח התחילה להאיץ בנאמניה לבוא. גם ישראל התחילה להיות מודאגת מהולכת המלך. ואף היא המריצה את הפרו־ירדניים לצאת לרבת־עמון, ועל רקע זה צריך להבין את פגישתו של שר־הבטחון, יצחק רבין עם קבוצת האישים הפרו־ירדנית. צריך לשים לב לא רק מי השתתף בפגישה עם רבין, אלא גם מי לא השתתף. לא השתתפו ראשי המחנה התומך בירדן, כמו ראש־עיריית בית־לחם, אליאס פריג', או זאעפר אל־מסרי. לאחר נאום המלך ותגובת השטחים. כבר אין זה מדוייק לקרוא להם "תומכי ירדן", אלא "תומכי הדיאלוג הירדני־פלשתיני".

תשתית להמשך

ההתפכחות הירדנית מסוריה עשויה להיות בעלת השלכות טובות בגדה המערבית. ההפגנה ההמונית שהתפתחה בהלווייתו של זאעפר אל־מסרי, לא היתה "סתם" תמיכה באש"ף. כפי שכבר דיווחתי בעבר אש"ף הקדים את ירדן במתן הגיבוי לזאעפר אל־מסרי. ואין זה נכון לומר כי ירדן תמכה, ואש"ף רק הסכים בשתיקה. ההסכמה של מצד אש"ף היתה החלק הקל במאמצי השכנוע של מסרי ברבת־עמון.

האגוז הקשה יותר לפיצוח היתה ממשלת ירדן. התמיכה ההמונית בזאעפר אל־מסרי האיש שהיה מקובל גם בירדן וגם על אש"ף, והפך במותו לסמל הטראגי של השותפות הזאת. היא תמיכה בקו הפראגמטי של אש"ף וברצון להמשיך בהתקדמות המדינית. מי שנפגע מן הרצח היו ירדן, אש"ף וישראל ובראש וכראשונה תושבי השטחים. זהו הריבוע שעליו יש להשתית את המשך התהליך המדיני. ■

זרעית, מושב במצוקה

יהודית צור צילומים: יוסי לנגר

5 דקות מן הגבול...

השביתה בזרעית פרצה בשל החלטת ארגון הקניות לדרוש מן המושבים החייבים כספים לארגון לשלם במזומן תמורת התערובת ללוליהם. מכיוון שהלול הוא מקור הפרנסה העיקרי, סתמה ההחלטה את הגולל על פרנסתם

נורית דרעי: הגענו לנקודת האפס...

רחל שווגר: רבים יצאו ניזוקים...

כרמלה אבנון: רק ליהודה ושומרון...

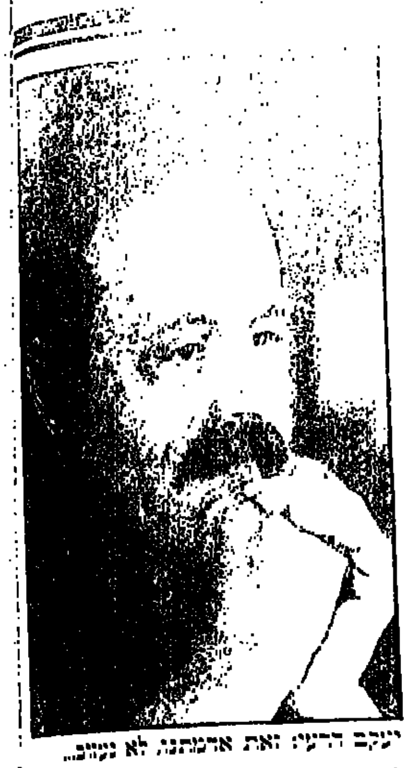
יעקב דרעי: זאת אדמתנו, לא נזוז...

השביתה שפרצה לפני שבועיים במושב זרעית שימשה מאיץ לשרשרת אירועים שהובילה לאסיפת החירום של 15 מושבים בגליל המערבי שבסיומה תבעו משתתפיה את פירוקו של ארגון הקניות האזורי של המושבים, שמאחוריה הסתתרה דרישה לפטר את רחמים יקותי, מנכ"ל הארגון מזה 9 שנים. ספק אם המוני החברים שהשתתפו בשביתה במושבים זרעית, נטועה, שומרה, אלקוש ואבן־מנחם ציפו להתפתחות שכמוה כמהפכה בזעיר אנפין בעולמם של מושבי ההר שלאורך גבול הצפון.

מצוקתם של המושבים אינה נתונה במחלוקת. חברי המושבים סבורים, שלא רק הממשלה והמוסדות המיישבים אשמים בהעדר מקורות פרנסה ולפחות חלק מן האשמה מוטל על ארגון הקניות הכושל.

השביתה בזרעית פרצה בשל החלטת ארגון הקניות לדרוש מן המושבים החייבים כספים לארגון לשלם במזומן תמורת התערובת ללוליהם. מכיוון שהלול הוא מקור הפרנסה העיקרי, סתמה ההחלטה את הגולל על פרנסתם.

מושב זרעית הוקם במרחק מטרים ספורים מגבול לבנון, חודשיים לאחר מלחמת ששת הימים, בהתאם לתוכניתו של ראש־הממשלה דאז לוי אשכול ליישב את הגליל במהירות. המשפחות, שהיו כולן יוצאות צפון אפריקה, התמודדו בשנים הראשונות בקשיי פרנסה רבים ובמרוצת הזמן נפלטו עשרות משפחות ואחרות באו במקומן. היום מחזיק המושב 48 משפחות וכ־280 נפשות. החוב הרובץ על המושב מגיע לסכום של 2,200,000 דולר. מראהו החיצוני של המושב — בתים מטופחים, מכונית בכל חצר — מנוגד ניגוד גמור למצב הכלכלי העגום של חממות ההרוסות, שכשטח נותרו למעשה רק שרידיהן, למעט אלה שבבעלות שלוש משפחות. מטעים שהתייבשו מזמן ולולי של 2,000 תרנגולות מטילות רעבות בכל משק.

כרמלה אבנון, אם לשלושה, מסבירה את הסיבות לחוב הגדול: „נאלצנו לממן בכספנו הקמתם של שני לולים מבוקרים, ופערי המימון גרמו העמקת החוב ברבבות דולרים. בעיקר לאחר שנת 1978, החלה הסוכנות לנקוט שיטה חדשה: במקום לממן מראש פרוייקטים, תבעה מאיתנו להקים את הענפים החדשים בעצמנו. רק לאחר הגשת דו"ח ההוצאות קיבלנו בחזרה את הכספים. במקרים רבים התברר, כי היה פער מימון גדול בין חישובי הסוכנות ובין התוצאה בפועל. כתוצאה מכך, למשל, נוצר חוב של כ־300,000 דולר בפרשת החממות, שנכשלו בסופו של דבר.

הנחות גדולות פי כמה

בשנת הייצור 1984־85, ייצר מושב זרעית 21 מיליון ביצים, בשעה שמכסתו הגיעה אך ל־15 מיליון. בעד ההפרש קיבל המושב 4.5 סנט לביצה, כאשר המחיר האמיתי לביצה הוא 8 סנט. ההפרש הסתכם ב־360,000 דולר. מה שהגדיל את חובם האישי של החברים בכרטיס הנהלת החשבונות של האגודה. בנוסף לזה, נוצרו פערי מימון עבור החממות, בתי גידול הפטריות, העיזים, הכבשים והענפים האחרים שהסוכנות הציעה לנו להקים — וכולם נכשלו".

כרמלה טוענת בחום, כי לא ייתכן שליהודה ושומרון מוזרמים מיליארדים של דולרים, שעה שמושבי הגליל מתחבטים במצוקה.

„באריאל, מרחק 4 דקות מכפר סבא, נהנים מתקציבים ומהנחות גדולים פי כמה מאלה שזוכים להם חברי זרעית. שהממשלה תחליט שאיננו נחוצים כאן, ושיביאו במקומנו מחלקת חיילים".

רחל שוויגר, אם לחמישה, אומרת שחברי זרעית לא הגיעו לכאן, כדי לעשות כסף קל, ובמקרים רבים אף יצאו ניזוקים מן המעבר מהעיר אל הכפר. „בעלי נהג סמיטריילר. יכולנו להיעשות מיליונרים. העדפנו לבוא הנה, לגדל משפחה חקלאית והיינו מרוצים מן ההחלטה הזאת. אבל לא ייתכן שיתייחסו אלינו כאילו אנו חיים במרכז הארץ, שעה שבממשות היחס שם טוב יותר מזה שאנו מקבלים מן המדינה ונציגיה".

"אנשים אינם מבינים שחלק מן המתיישבים נהנים מהכנסה אחרת, לפעמים מדובר בפיצויים. אני, אישית, לקחתי את כל הפיצויים שלי כקצינת מבחן בנהריה ועם זה בנינו קומה נוספת".

כאשר אנו מפנים את תשומת ליבן של בנות־שיחנו למכונית האופל אסקונה 85' שממנה יוצא חבר מושב בסוף שיער, תשובתן היא שחלק מן החברים התפתו לקנות מכוניות באשראי מארגון הקניות והשתמשו גם בכספים פרטיים, שהגיעו אליהם ממקורות אחרים. „לפחות לעשר משפחות יש הכנסה מעבודה בחוץ ולא הכל נובע ממקורות פנים".

הדור הצעיר עוזב

נורית דרעי היא בעלת אחת משתי חממות הוורדים המצליחות שעדיין נותרו במושב. החממה האחרת שייכת גם היא לאח אחר ממשפחת דרעי. נורית מספר בכאב, שהיא ובעלה יעקב עובדים מבוקר עד ערב במשק החקלאי. „ב־1977 בנינו חממה וקיבלנו הקצבה בסך 4,000 שקל (חדש) לשם הקמתה. בפועל, השקענו עוד 2,000 שקלים חדשים מכספנו. נאלצנו ללוות מארגון הקניות ובעטיה של הריבית תפח החוב לממדים עצומים, שנתיים אחר כך רצינו למכור טרקטור, כדי לחסל את החוב ולעצור, לפחות, את הריבית. אך גם מכירת הטרקטור לא כיסתה את החוב במלואו, רק הקטינה אותו. ב־1983 שוב מכרנו רכוש, כולל ה„אסקונה" שלנו והגענו לנקודת אפס בחוב האישי. פתאום הגיע מאזן האגודה ושוב התברר שאנו שקועים בחוב. מכיוון שאנו הכי פעלתנים במושב, מבחינה [...] חלקנו בחוב האגודה הוא הגדול ביותר. וכן, לאחר שמכרנו רכוש גדול, עדיין נותרנו עם [...] לא פחות גדול."

יעקב דרעי, בעלה, שנפצע קשה [...] מחבלים לפני מספר שנים, אומר שהבעיה [...] החובות והסיכון הבטחוני וכפי שבא לידי [...] בנסיון חדירת מחבלים. אך לפני שבועו [...] יצליחו להזיז מזרעית. „אני תומך ב[...] כתרגיל תקשורת. אבל אני חקלאי. לא נזוז [...] זאת אדמתנו. ואיני רוצה לדבר גבוהה [...]

המהפכה בארגון הקניות

השבוע דרשו נציגי מושבי הגליל המערבי לפרק את האגודה ולהקים אגודה חדשה, עם הנהלה חדשה. רעיון הקמת ארגוני הקניות האזוריים של המושבים היה מבריק, אך מימושו בשטח מלווה לא פעם בניצול עמדות כוח לשם קידום אישי ובזבוז משאבים לשם הקמת פרוייקטים יוקרתיים החסרים לעיתים קרובות כל בסיס כלכלי.

ארגוני הקניות האזוריים הוקמו כדי להעניק לאנשי המושבים את היתרון הכלכלי שבקניה מרוכזת בכמויות גדולות, וכן כדי לשמש צינור למימון רכישת אספקה, תוך שימוש באשראי ובתמריצים ממשלתיים. גם המושבים הוותיקים והמבוססים של העמק, כמו נהלל ותל־עדשים, נזקקים לארגון קניות. אך עבור עשרות המושבים שהוקמו בלב ההר על־ידי העלייה החדשה, ארגוני הקניות הם כורח חיוני.

הבעיה היא, שדווקא בקרב ארגוני הקניות של המושבים החלשים התגלו הבעיות החמורות, וכך. לאחר שנים, נהפכו אותם הארגונים לנטל על המושבים עצמם.

בארגוני הקניות התגלו לא פעם תופעות של חברי מושבים שפעלו בניגוד לאינטרס המשותף של המושב, הבריחו תוצרת חקלאית ולא פעלו במסגרת השיווק המאורגן. כך, למרות רווחים האישית של חברי המושבים. חייבים אותם מושבניקים חובות כבדים לאגודת המושב. חובות אלה משבשים את הניהול הכספי השוטף של המושב וממילא הם משפיעים על מצב החובות של ארגון הקניות האזורי.

בארגון הקניות של מושבי הגליל קמו בשנים האחרונות חברים הטוענים שהבזבוז גדול וספק אם היה הכרח בהקמתם של מפעלים רבים. יצחק טובלי, ממושב אבן מנחם, אומר: „כל הבעיה היא פוליטית ביסודה. יש ויכוח מתמיד בין רענן נעים, המייצג את מושבי הגליל העליון בתוך הארגון, לבין רחמים יקותי מן הגליל המערבי. בזמן ששלט רענן נעים, הוקמו מפעלים שבסיסם הכלכלי היה מוטל בספק מלכתחילה. מפעל „קרטונקס" חייב עד היום 11 מיליון דולר, למרות שנסגר ב־1978. זהו חוב שרובץ על כולם, למרות שבעלי המניות של המפעל הם רק 8 מושבים.

גם מפעל „זיתי הגליל" חייב 2.5 מיליון דולר, וכן מפעל „קומפיקוס", שבו מייצרים מצע לגידול פטריות. גם משחטת מירון נסגרה בחוב של עשרה מיליון דולר. ספק אם היה צורך להקים את כל המפעלים האלה. שחובם הכולל מגיע ל־25 מיליון דולר."

טובלי טוען שחובותיהם האחרים של המושבים, שסך כולם מסתכם בכ־30 מיליון דולר, נובעים מאי העברת כספים במועדם לאגודות ע"י ארגון הקניות. שלמה חיות, ממושב נטועה, אומר בבירור: „כספים רבים הועברו על־ידי ארגון הקניות לא לאלה שהיו צריכים לקבלם בזכות, אלא לעיתים הועברו למושבניקים שאפילו לולים אין להם, ובכל זאת קיבלו כסף עבור ייצור ביצים. אנו דורשים לפרק את האגודה, לפתוח את הספרים ולהחליף את ההנהלה, או־אז נהיה מוכנים גם למכור רכוש ולעשות את כל הדרוש להבראה משקית".

אליעזר המועלם, ממושב שומרה, אומר שיש יותר מדי פקידים ועובדים במפעלים האזוריים לרבות מכוני התערובת. לא ייתכן, הוא אומר, שהם יעלו תביעות לצימצומים ולהקרבות שהם עצמם אינם מוכנים לעמוד בהן.

„לפרק את האגודה, להקים תחתה אגודה אחרת — זה הפתרון היחיד". חברי מושבים רבים טוענים, שיש לפחות ארבעה עובדים על כל משרה הנחוצה באמת ובתמים בארגון הקניות ובמפעלים האזוריים. לטענתם, כל אחד מהם הוא „עלוקה" כדבריו הבוטים של יהודה בן שמעון. יהודה ביטא מה שאנו חושבים כל הזמן, אומרים חבריו. חברי המושבים דורשים לקבוע קריטריונים לעיסוקם של מנהלים ועובדים במפעלים האזוריים. תוך הוצאת מכרזים על כל משרה, כדי שלא רק המקורבים ייהנו מן העוגה.

מכיוון שעד כה לא היו „שיניים" לפיקוח של ברית הקואופרציה על המתרחש במושבים, מצבו של כל ארגון הקניות נקבע על פי דרכי הניהול של העומדים בראשו. טבעי הדבר, שהאשמות מופנות כולן לעברו של רחמים יקותי. בשיחה עימנו, אין יקותי נרתע ודוחה בתוקף כל האשמות „קישקושים. חובות המפעלים אינם פוגעים בארגון הקניות. לארגון הקניות אין כסף, הוא רק נותן אשראי. המדינה לא העבירה בשנים האחרונות סכום של 20 מיליון דולר עבור תוצרת למושבים ועם הריבית דריבית החוב הלך וגדל.

„המדינה לא סיפקה תקנים לייצור, המגיעים למושבים בזכות. אין מקורות פרנסה. זו הסיבה למשבר הגדול. פעם, כשהכל היה בסדר, אף אחד לא טען טענות. היום, כשהמצב מחמיר ומוחמר, וגם "טולל בונה" ומפעלים גדולים אחרים נקלעים למצב כלכלי חמור, אך טבעי הדבר שחברי המושבים החייבים כספים ימכרו מרכושם ומציודם כדי לשלם את החובות, שימכרו את המכוניות הפרטיות המפוארות שלהם. אנחנו בארגון, הפחתנו את תקן המכוניות לכלי־רכב צנועים יותר.

אני חבר מושב בגליל המערבי, והשתתפתי השבוע בישיבת חירום של 15 ישובים שדרשו לפרק את הארגון. אם הנהלה מורחבת של כלל 42 המושבים תקבל גם היא החלטה ברוח זאת, פתוחה הדרך לפירוק. אבל מדובר בארגון אדיר, ואם הממשלה תחליט למנות מנהלים מטעמה בתנאי להזרמת כספים — בבקשה, הארגון יתפרק".

בשלב זה, נראה שנפתחה הדרך בגליל לשינויים, לפחות בשלב ראשון, בקרב העומדים בראש ארגון הקניות, שהיה כל יכול. עד כה. הדרך להבראה כלכלית ומשקית של המושבים תהיה מן הסתם, הרבה יותר ארוכה. שכן היא כרוכה בהשקעות של עשרות מיליוני דולרים, שספק אם תוכל הממשלה לספקם.

שער הכניסה של מושב זרעית...

אבל תמיד נישאר כאן, כי כך החלטנו כשהגענו הנה."

יהודה בן־שמעון, סבור שהמושב אף לא קיבל את מקורות הפרנסה המגיעים לו לפי תקן בכנותו. „אנו יודעים בעצמנו, שעם 2,000 תרנגולות מטילות אי־אפשר לקיים משק חקלאי כאשר במרכז הארץ המכסות גדולות יותר מאשר כאן".

שר החקלאות אריק נחמקין ביקר במוצאי שבת האחרון בזרעית ובדברו באסיפת החברים הכיר בעובדה הבסיסית, שמקורות הקיום שהעמידה המדינה לרשות חברי זרעית מאפשרת להגיע אך לרמת הכנסה ששיעורה אינו עולה על מחצית השכר הממוצע במשק. אולם, השר נחמקין הדגיש, שמדינת ישראל נתונה עתה במשבר כלכלי וגם במקומות רבים אחרים זקוקים לסיוע. ועדת מומחים שמינה ראש הממשלה שמעון פרס, בראשות יועצו הכלכלי אמנון נויבך, הגיעה כנראה למסקנה — לאחר ביקור בזרעית ובארגון הקניות ושיחה עם חברים רבים ממושבים שונים — שהפתרון מוכרח להתממש במסגרת כלל המושבים באזור. זו הסיבה להודעות משרד ראש הממשלה שהמדינה מוכנה להזרים מיליוני דולרים, בתנאי שימונו מנהלים מקצועיים במקום אלה העומדים היום בראש הארגון.

„אנחנו אמרנו את זה כבר לפני שנים רבות. לפני כשנה, דרשתי באסיפה השנתית של הארגון לקבוע קריטריונים ברורים למינוי מנהלים, הן בארגון והן במפעלים". אומר יהודה בן שימעון.

כניתר מושבי האיזור, אין משקים לקליטתם של בני המושב והתוצאה הישירה, עד היום, היתה כי רוב חוזרי הצבא עזבו, למעט שני בנים, שהתחתנו ונשארו במקום. עשר יחידות הדיור ללא מקורות פרנסה, שנבנו עבור בני הדור הצעיר, ניצבות ריקות, למעט שתיים. ארזה דרעי התחתנה ועתה היא נמצאת בהריון מתקדם.

אביבה כספי: מקורות נוספים...

העתיד הנשקף לה בזרעית איננו מזהיר. „אין לנו כאן מקורות פרנסה וחובנו הולך וגדל. בעלי יתקשה למצוא עבודה בחוץ, כי נהריה, הישוב העירוני הקרוב ביותר, רחוק מכאן מרחק 35 קילומטר. חברי זרעית כואבים על כך שרוב בניהם נאלצו לעזוב את זרעית והתמונה כנראה לא תשתנה בעתיד הקרוב. למרות שבמהלך בניתם דרשו לקלוט עשרות משפחות נוספות. הם יודעים היטב, שהמדינה לא תשקיע עשרות מיליוני דולרים בהקמת משקים חקלאיים נוספים לקליטת בנים ומשפחות אחרות.

ניסים זווילי מוכן לעזור — אך בתנאי

יו"ר המחלקה להתיישבות של ההסתדרות הציונית אומר, שהוא מוכן לעזור, ואף נתן הוראה להזרים מאות אלפי דולרים סיוע לזרעית, אך הוא דורש כתנאי להמשך הסיוע בדק בית יסודי הן בזרעית והן במושבים בסביבה.

„כאשר הגעתי למחלקה, לפני כמה חודשים, אמרו לי לא לעזור לזרעית, כי כבר קיבלה מספק כסף, ולשווא. אבל אני בכל זאת המשכתי להזרים כספים ואני מוכן להמשיך לסייע במסגרת התקציב הנתון, שהוא קטן ממילא. הבנתי שגם בזרעית הם לא צדיקים גדולים. יש להבין, כי מושבי הגליל הגיעו להישגים מקצועיים גדולים בלול. אבל הלול אינו יכול לספק פרנסה למשפחה. יחד עם זאת, המושבניקים באיזור לא ראו במטעים את עתידם, ובמקרים רבים יבשו העצים מהזנחה. כאשר הוקמו מטעים באזורים מרוחקים, הופקד הטיפול בהם בידי שכירים ערבים, וכך קטנו הן מקורות התעסוקה, הן מקורות ההכנסה. לדאבוני, במקרים רבים נמסרו היבולים על העץ לגורמים מן החוץ, וגם זה פגע בהכנסתם השוטפת של החקלאים. לדעתי, החקלאות בהם אינה יכולה לקיים משפחה חקלאית במושב, כשלעצמה, ודרושים מקורות פרנסה נוספים".

נורית דרעי יודעת לספר, שקרוב משפחתה מכפר־סבא שולט על מכסה שנתית של 260 מיליון ביצים, הכמות השווה למכסה של זרעית כולה. „הוא קרוב משפחה רחוק, מקשרי חיתון עם בתי. בעת ביקור בכפר־סבא הוא התפאר בכך. אני חושבת שזה פשע שבמשך השנים הצליח אדם יחיד להשתלט על מכסות ענקיות כאלה, שעה שאנחנו כאן, בזרעית, מצפים להגדלת המכסה גם בביצה אחת ויחידה בכליון עיניים".

ניסים זווילי סבור שהפתרון בידי הממשלה. „אם תחליט הממשלה החלטה אמיצה, להעביר מכסות ביצים ממרכז הארץ למושבי הצפון, אין ספק שהיה בכך לתרום הרבה לשיפור המצב. אבל אני, כשלעצמי, ממליץ לראות את הנולד ולחשוב על תעשייה בתורת מקור פרנסה נוסף למשפחות".

הממשלה ממליצה יקותי הורח

שעות ספורות לאחר ששוחחנו עם רחמים יקותי, ביום שלישי השבוע, פירסמה ועדת המומחים שמינה ראש הממשלה את מסקנותיה. דו"ח הוועדה קובע, שניהול כושל, ראוותנות וחוסר אחריות בניהול המפעלים והארגון גרמו את קשייו העכשוויים. לדברי הוועדה, הוצאות מנופחות ביותר, הרחבת המנגנון ללא צורך והוצאות רכב שלא נודע תקדים לגודלן גרמו את מצבו הרע של ארגון הקניות. הוועדה ממליצה להחליף את ההנהלה כולה ולמנות במקומה ועדה חדשה, כתנאי להזרמת הכספים מצד הממשלה.

תוך שעות התכנסה ההנהלה, בראשותו של רענן נעים, והדיחה את רחמים יקותי מכהונתו. בשעות הערב המאוחרות ביום שלישי אמר לנו יקותי „זאת קנוניה של רענן נעים. הוא הקים את המפעלים ועתה הוא מדיח אותי והוא נשאר לשבת על כסאו. ממילא מתכוון הרשם של האגודות השיתופיות לפטר את ההנהלה כולה ולמנות במקומה ועדה אחרת. כהמלצת הממשלה. אני לא הקמתי את המפעלים, קיבלתי אותם בירושה, על כל חובותיהם".

ספק אם בעיותיהם העמוקות והשורשיות של מושבי הגליל יבואו על פתרונן עם הדחתו של יקותי. אך ודאי צעד זה מעניק סיפוק לרבים מחברי המושבים.

מוטי בסוק
טפטופי כנסת

צה"ל — רק לשחקני כדורסל

מתברר שכדי להיות מנכ"ל ש"ס, מנהל לשכת שר־הפנים, יועצם הבכיר של הרבנים ש"ך ועובדיה יוסף, לא צריכים לשרת בצה"ל. ומאידך, כדי להיות שחקן בהפועל ת"א, כן חייבים בשירות.

מנכ"ל ש"ס הרב אריה דרעי, (27) מקורבם של הרבנים פרץ, ש"ך ויוסף, עמד להתגייס השבוע לצה"ל, אחרי אינספור של דחיות קודמות. באותו יום עמד להתגייס גם לאבן מרסר בן גילה, הענק של קבוצת הכדורסל הפועל ת"א. דרעי לא

חיים רמון: זנב לשועלים...

חיים דרעי: תשאלו את דובר צה"ל...

הגיע לבקו"ם (בסיס קליטה ומיון). ודרך אגב, נוצרי כשר למהדרין) התייצב.

כששואלים את דרעי, למה? הוא עונה „תשאלו את דובר צה"ל".

כששואלים את לאבן, למה? הוא עונה „בלי לשרת בצה"ל, לא יכולתי להמשיך לשחק בהפועל ת"א. אלו הם חוקי איגוד הכדורסל".

אז אולי הגיעה העת שהמחוקק הישראלי, ממשלת ישראל וכנסת־ישראל, יאמצו את חוקי איגוד הכדורסל? ואולי שר הפנים, המטיף הלאומי, ילחש משהו לעוזרו הבכיר?

אבל בעצם, מה לנו כי נלין על הרב דרעי? וכי אביו הרוחני, הרב־השר יצחק פרץ, שירת יום אחד בצה"ל?

● שפנים

בסאנט של ארה"ב המונה 100 חברים לא יתכן כי יוזמה או חוק, עליו חתמו 52 חברים לא יתקבלו. בארץ חתמו 62 ח"כים על יוזמת החוק הפרטית של רן כהן (ר"צ), „חוק שכר מינימום". והיא בכל אופן נפלה השבוע בכנסת.

לא מפתיע: בבית המחוקקים הישראלי התחייבות בע"פ שווה כקליפת השום. 62 ח"כים (שרים וסגניהם מנועים מהגשת יוזמות חוק פרטיות) חתמו, רק 31 בדיוק מחציתם, פרעו את השטר. יוזמת החוק נפלה על חודם של שלושה קולות.

לחבר־כנסת מהמערך או מהליכוד יש שלוש מחוייבויות בסיסיות כשהוא יושב בבית־המחוקקים של מדינת־ישראל. מבחינת סדר החשיבות, ההתחייבות הראשונה היא למשמעת הקואליציונית. אח"כ למצע המפלגתי. ולבסוף למצפון האישי.

כאשר כל שלושת הגורמים מצביעים על אותו כיוון, אין לחבר־הכנסת כל בעיה. כאשר יש סתירה בין השלושה, רק לעיתים נדירות יכריע הח"כ לפי צו מצפונו.

בהצבעה על חוק שכר מינימום התבקשו ח"כים, חברי הקואליציה, לקבל הכרעה קשה. במצע הליכוד והמערך לכנסת האחת־עשרה, יש התחייבות חגיגית ומפורשת, להכניס חוק כזה לספר החוקים של ישראל. מול המצפון והמצע עמדה המשמעת הקואליציונית. מי חזק יותר? אצל הרוב המכריע, כצפוי, המשמעת.

חלק מחברי המערך בחרו בפתרון הקל: לקחו רגליים ולא השתתפו בהצבעה. בין אלה ניתן למנות את חיים רמון, שמחה דיניץ, עבד אל־והב דראושה, מנחם הכהן, מיכה חריש, דוד ליבאי, שלמה עמר ואליהו שפייזר. גם שלושה נציגים מובהקים של האגף הפופוליסטי בליכוד. כולם ראשי עיירות פיתוח, כולם אנשי הדור־הצעיר בחרות. העדיפו הפעם לברוח מהזירה. אני מתכוון לדוד מגן, עובדיה עלי, ומאיר שטרית.

הם לפחות לא הצביעו נגד החוק, כפי שעשו ז'אק אמיר, שבח וייס, דב בן־מאיר. ולשעבר מזכיר מועצת פועלי ת"א, אהרון הראל עוזי ברעם ורפי אדרי, מראשי המדברים במערך בעד

משה קצב: העיתונות לא התעניינה...

צדק הכרתי, ז'ק אמיר, כהרגלו, צעק בישיבת הנהלת הקואליציה, כי יתמוך בחוק ויהי מה. כשהגיע רגע האמת הוא הצביע נגד. ז'ק אמיר — איש דימונה. נציג הפועלים.

● כהנא הצטרף ללח"י

בחוברת של תנועת כ"ך שיצאה השבוע וחולקה בכנסת, מנסה כהנא גימיק חדש. גימיק שבוודאי הקפיץ את גאולה כהן עד לשמים.

כהנא מציג את עצמו כממשיך דרכו של יאיר ז"ל, מייסד ומנהיג הלח"י. על שער החוברת, שני גדות לירדן, עם תמונה גדולה של יאיר וקטע משיר שכתב. מאמר המערכת מוקדש להשוואה בין יאיר לכהנא. בהמשך, רשימה גדולה על יאיר מועתקת מהחוברת „סולם" מלפני 25 שנה. גולת הכותרת של ההשוואה: נושאת את הכותרת „ההיסטוריה חוזרת על עצמה". „למה היה כה בודד?" שואלים מחברי החוברת ומשיבים: „כי היה בו העוז".

אבל מה עושים כשיאיר היה חילוני לגמרי? משכתבים את ההסטוריה: „התחיל בתהליך של שיבה אל מצוות התורה אך דרכו נקטעה בראשיתה והוא לא זכה להשלים את דרכו אל קיום המצוות".

● מה לקצב במעלות

שר־העבודה והרווחה, משה קצב הבטיח בתחילת דרכו כשר. כי אחת לחודש, נמצא אותו בשדה. בסדנה. בבית־החרושת. לבוש בגדים כחולים. ועוסק בעבודה פיסית. זוכרים?

בפעם הראשונה ליטפה העיתונות את היוזמה החדשה. בפעם השניה היו מעט מאוד צלמים. השר הסיק את המסקנות וחזר מהר ללשכה. מאז אין בגדים כחולים, אין עבודה פיסית. שלמה בוחבוט, ראש המועצה המקומית מעלות. חשב כי טוב יהיה. אם השר יראה את הבעיות מקרוב. הזמנה רדפה הזמנה. וקצב איננו. כידוע, מעלות היא כמעט ישוב־ספר והיום שרים דווקא כן אוהבים להצטלם בגבול הלבנון. בוחבוט לא נואש. הזמנה ועוד הזמנה. וקצב איננו. השר עסוק מאוד.

עד שיום אחד, פתחו במעלות את הסניף החדש של חרות, ועידה בשער. ומי בא לטקס הפתיחה? ניחשתם. משה קצב. ישב בוחבוט וחשב: „למה הוא עשה לי את זה? בגלל שהלכתי לבחירות עם עזר ויצמן? ואיפה הממלכתיות? ואיפה ההדר?"

לכל הדעות

שוליים
נתן רענן

רציחות לא קטנות

את החיזיון משנות השבעים הראשונות קשה לשכוח: אולוף פאלמה מגיע, כראש־ממשלה, לוועידת המשמרת הצעירה של המפלגה הסוציאל־דמוקראטית בשבדיה. השורות הראשונות תפוסות כולן על־ידי אורחים מחו"ל ועיתונאים. ראש־הממשלה שהגיע לבדו, ללא נהג וללא מלווים, מתיישב על המדרגות ב„בית העם" של שטוקהולם. הוא פותח תיק „ג'ימס בונד" ומוציא ממנו את הנאום שהוא עתיד לשאת בעבור דקות ספורות.

שם, על המדרגות, הוא יושב, טיוטת הנאום על התיק המשמש כשולחן עבודה, וכמובן: אף אחד לא קם. הטיפוס הנורדי שיצר את מדינת הרווחה העתידית כבר עתה, אינו נזקק ל„דאווינים". גם לא ראש־הממשלה. כמוהו, להבדיל, אנקר יורגנסן, ראש־ממשלת דנמרק לשעבר וראש האופוזיציה שהגיע לארוחת צהריים שערכה מפלגת העבודה לכבודו במלון „דן". הישראלים מעונבים ומכופתרים, שעה שהזוג יורגנסן מגיע בלבוש של כל תייר מצוי. יורגנסן עצמו, במכנסיים קצרים, כובע מצחיה ומצלמת תיירים.

סקנדינביה, שבדיה ותנועת־העבודה העולמית איבדו השבוע מנהיג חשוב, בעל חיוניות מופלאה ובעל כושר ניתוח מבריק. באחת מן השיחות האחרונות שניהל עם שמעון פרס ונציגות ה„עבודה" הציב פלמה שאלות נוקבות שלא נמצא להן מענה בצד הישראלי.

למרבית הצער התשובה ניתנה בפועל ברציחתו של זאפער אל־מסרי. לראשונה בתולדות האזור מופיעות שלוש הודעות של צער ושל גינוי משלושה עברים: ראש־ממשלת ישראל, הנהגת ירדן וראש אש"ף. הדינאמיקה של שלום ודו־קיום הינה תהליך ארוך, מייגע ורב תהפוכות. אל מלחמה — של"ג למשל — יוצאין בן־לילה. וזהו ההבדל העיקרי: מה שטופח בשכם, נקטף בכמה כדורים ואז מסתבר כי מבחינתה של הרשעות אשר בעורמת ההיסטוריה, אין הבדל עצום כל־כך בין המורו־דה־תיכון לבין המדינה המובילה בגוש הנורדי וב„אינטרנאציונל הסוציאליסטי.

צמיחה בגובה שמיר

מה יכול שמעון פרס לעשות כאשר הוא מקבל לידיו כלכלה אשר שמיר ושית בין אבני חורבן הן שמחת עניים? ועכשיו מתברר כי שמיר מסרב בכל תוקף לצמוח: בשיעור קומתו, משכמו ומטה. וכבוד הח"כ שפירא המצוי בריאטת מים מתווך, טלפונית מ„הרסה", בעניין הצמיחה. אבל שמיר מתעקש על צמיחה כלכלית בגובהם של אניצי השטיחים מתוצרת „כרמל־קיר־אל־קיר". שתתמוטט „סולל בונה", שתחרב „קופת חולים", שיכריע שפירא ושמפעליו ישגשגו. איך צוטט שפירא הנאלץ לרווח? — הוא אופטימי. מה הוא איש את"א או נועמר לפיטורין ב„סולל בונה" כי יליץ? נהפוך הוא.

השמאי של ארידור

רק התעלפותה של הילדה בת 9, עצרה בעד פקידי ההוצאה לפועל שבאו לעקל את רכושו של מועמר „הליכוד" להסתדרות, ח"כ יעקב שמאי, בשל עיכוב תשלומים לבתי־דפוס ואולמות במערכת הבחירות להסתדרות. ב„חרות", צריך לזכור, לא רק מיהו השמאי האמיתי אלא גם כיצד נוהגים בבית שמאי, עד תום.

ההבטחות חסרות הכיסוי, תרתי משמע, של שמאי באו לידי ביטוי בצעקותיו על ארידור: „לא די שנכשלת בתפקידך כשר־אוצר והדרדרת את המשק? לא אתן לך להרוס את משפחתי שלי".

את הידיעה הזאת צריך לגזור ולשמור לכל מערכת בחירות שתגיע, בעת שתגיע.

■

שכר המינימום
רעיה רטיג

בדיחה עצובה

משנות ילדותי ובחרותי זכורות לי לטובה „בדיחות השיא", אותן בדיחות המביאות מצבים יומיומיים עד אבסורד המעורר גיחוך. אם איני טועה, גם היום ישנו שוק לא פעיל לבדיחות אלו. כמו לגבי „ממציאי" בדיחות בכלל, תמהתי לעיתים תכופות מי הוא ממציאן האלמוני של בדיחות אלו הנוטלות מצבים בנאליים והופכות אותם לסוריאליסטיים קומיים, ומהיכן הוא שואב את השראתו. אבל השבוע, נוכח מה שהתרחש בממשלה ובכנסת בנושא חוק שכר המינימום, נוכחתי לדעת שגם הממציא הפיקח והשנון ביותר לא יכול היה להעלות בדעתו „שיאים" מעין אלו שנשברו שם — והמציאות שבה והוכיחה שהיא עולה על כל דמיון.

הסיטואציה הטראגית־קומית נפתחה בדיון בממשלה ביום א'. לפני הממשלה הונחה הצעת חוק שכר המינימום. בהצעת החוק נקבע ששכר המינימום לא יפחת מ־50% מהשכר הממוצע במשק. ממשלת האבסורד הלאומי דחתה את הצעת החוק. תמכו בה רק שלושה חברי ממשלה: השר קצב ולוי מהליכוד והשר צור מן המערך. ראש הממשלה, כך נמסר, הצטרף אל שר האוצר בהתנגדות לחוק, בטיעון שאין מקום להתערבות חוקים במערכות יחסי העבודה, ויש להשאיר את הנושא למשא ומתן בין העובדים למעסיקים. טיעון זה נשמע כמעט הגיוני — אלמלא העובדה הפשוטה שרק לפני חודשים ספורים היו אלו אותו שר אוצר ואותו ראש ממשלה, שנפנפו בצווי חירום כדי לחייב את ההסתדרות ובאמצעותה את ציבור העובדים השכירים כולו לוותר „מרצון" על אחוזים ניכרים משכרם, כחלק מהתוכנית הכלכלית שאת פירותיה הבאושים אנו מתחילים לאכול בימים אלו. מסתבר אם כך שראש הממשלה, שר האוצר ושרים אחרים אינם חוששים מהתערבות החוק ביחסי העבודה, הם רק חוששים מפני כל ניסיון להיטיב ולו במעט את מצבם של העובדים, גם אלו הנמצאים ברמות השכר הנמוכות במשק. ההתייחסות לנושא העקרוני של התערבות חוק ביחסי עבודה אינה נקבעת, כך מסתבר, לפי אידיאולוגיות ותפיסות עולם — אלא רק לפי העיקרון הפשוט: אם הוא בא להרע עם העובדים — כשר, אם להיטיב — פסול.

למחרת אותו יום, הגיע הדיון בהצעת חוק שכר המינימום אל שולחנה של הכנסת. השר קצב נשא נאום משכנע ביותר אודות חיוניתו של החוק וחשיבותו לגבי הקבוצות החלשות באוכלוסיה. עלי להודות שגם אילו התנגדתי לחוק זה, היו דבריו המשכנעים של השר מביאים אותי לשנות דעתי ולתמוך בו; כיוון שנמניתי מלכתחילה עם אלו התומכים בחוק — מצאתי בדבריו הד למחשבותי שלי. את דבריו הנוקבים בזכות החוק סיים השר בקריאה לדחות את הצעת החוק; וכיוון שאין בלא כלום אי־אפשר, חזר השר קצב על הקלישאה בדבר הצעת הממשלה בנושא זה שאמורה להגיע בפני הכנסת ותהיה טובה ומתאימה יותר. לא נעים להזכיר לשר, שהבטחה זו נשמעת זה שנים ועד כה טרם נראים סימנים למימושה.

כזכור, תמכו 62 חברי כנסת בהצעת חוק שכר מינימום; לא רק תמכו, אלא ביטאו את תמיכתם וחיזקו אותה בחתימת־ידם. אפשר היה להניח שאנשים רציניים כמותם אינם מפזרים חתימותיהם בצורה חסרת־אחריות, ולא יעלה בדעתם להתכחש לה; אבל גם כאן מזמנת המציאות הפתעות שאילולא היו כה עצובות היו בוודאי מצחיקות עד דמעות. ח"כ ז'אק אמיר, אחד מן התומכים בחוק הצביע נגדו. יותר מאשר עצם ההצבעה „התמוהה", מעניינת ההנמקה שנתן לה; לדבריו, הוא מצביע בנושאים אלו תמיד ביחד עם ההסתדרות, אבל כיוון ששמו מתחיל באות א' נפל בחלקו להצביע בין הראשונים וכך לא היה סיפק בידיו ללמוד מהי עמדת ההסתדרות, כפי שמבטא אותה המזכ"ל, ששמו מתחיל באות ק'... להצבעת הנגד הצטרפו גם ח"כ דב בן מאיר, מי שבעבר היה יו"ר מועצת פועלי תל־אביב ובתוקף תפקידו ייצג עובדים ואמור היה להיות מודע למצוקותיהם, וח"כ אהרון הראל איש תנועת העבודה. חברי כנסת אחרים שתמכו בהצעת החוק בחרו במוצא הקל ופשוט נעדרו מן האולם בעת ההצבעה. מתוך 62 חברי הכנסת שהבטיחו תמיכתם בחוק, הצביעו עבורו בפועל רק 31. 31 אחרים סבורים כנראה שהציבור, זכרונו קצר וסלקטיבי ודי לו בהצהרות בלתי־מחייבות.

על כך נאמר כבר: אילו הטיפש הזה לא היה שלי, הייתי צוחק!

■

משיכות־יתר מפה ומשם
יהודה לחב

הלוויות

אנו אומה היודעת לערוך הלוויות — אמר בהתפעלות מישהו אי־פעם. לאו דווקא על הפלשתיינים. אבל גם הם יודעים. גם אנחנו. ועוד איך!

הלוויות סוערות. הלוויות דוממות. הלוויות מכובדות. הלוויות פרועות. הלוויות ממלכתיות.

לוויות סמליות. הלוויות הפגנתיות. הלוויות, שסמליותן הפגנתית והלוויות, שהפגנתיותן סמלית.

הלוויות בשכם וברבת־עמון ובליסבון ובפאריס. הלוויתו של סרטאווי, הלוויתו של קוואסמה. הלווייתו של אל־מסרי. הלוויות של חיילים. הלוויות של קדושים. הלוויות של נשים. הלוויות של ילדים. הלוויות של קורבנות. הלוויות מכל הסוגים ומכל המינים.

הלוויה של המתינות. הלוויה של שיקול הדעת. הלוויה של ההידברות. הלוויה של ההבנה. הלוויה של הפשרה. הלוויה של ההסכם. הלוויה של ההתפייסות. הלוויה של אוטונומיה. הלוויה של פתרונות ביניים. הלוויה מפוארת, בלתי נשכחת של התקווה. הלוויה שהיא סתימת־הגולל על כל פתח של סיכוי. סיכוי אחר סיכוי. תקווה אחר תקווה נופלים חלל ומובאים לקבורה. הדרכים נחסמות זו אחר זו. רק מסלול מסעות־ההלוויה נשאר פנוי. אור ירוק להלוויות. ההלוויות מסמלות את תקופתנו. אנו חיים בתקופה, שהלוויה ממלכתית נערכת לתקווה וחגיגות עם זיקוקין די־נור נערכות לאלימות. שעה שהתבונה והשפיות מובאות לקבורה, מתחתנים הטרור והקנאות בטקס פרוע. הלוויות אנו יודעים לערוך, גם הם. ועוד איך!

בשבדיה, למשל, אין מסורת של הלוויות. יש להם מסורת של ראשי ממשלה, הנוסעים כמוס ללישכתם ברכבת תחתית. מזה יותר מ־200 שנה לא היתה להם מסורת של ראשי־מדינה נרצחים. גם לראשי ממשלה לא נהגו לערוך הלוויות ממלכתיות. אבל מה שלא היה, יכול גם יכול להיות בעתיד. גם השבדים ילמדו לערוך הלוויות ממלכתיות מפוארות, למרצחיהם הנרצחים. ואם לא ילמדו בעצמם, יהיה מי שילמד אותם.

ייאוש!

ייתכן שיבוא יום ועוד נתגעגע לייאוש. כי הייאוש, גם הוא רגש אנושי, והיות המכוונות אל ליבו של הרגש האנושי. כאשר תיערך הלווייתו הגדולה של הרגש האנושי, בארון המתים יהיה מונח גם הייאוש. ובקרב ההמונים, שיצעדו אחרי הארון, לא יהיה מי שיתאבל עליו. כי גם לבך יחסר הרגש.

■

הומו־אקונומיקוס
לוי מורב

את אשר לקיסר

מגילה טובה לישראל קיסר. מגיע לו. ללא שהיות מיותרות וללא היסוסים הוא הורה מייד עם היוודע לו על ההחלטה האומללה של מזכיר חברת העובדים ויו"ר ההנהלה של בנק־הפועלים להעניק „מתוך רגשי מחויבות מוסרית" לשרגא רוטמן (המנכ"ל הפורש של סולל־בונה) מניות בכירות בבנק־הפועלים, לבטל החלטות אלה ולהביא אותן לדיון בפני מועצת המנהלים של הבנק. אני משוכנע שמזכ"ל ההסתדרות יבהיר לשני האישים „המחוייבים מוסרית" (דני רוזוליו וגיורא גזית) שהמעשה שעשו היה בלתי־מוסרי וראוי לכל גינוי. אני משוכנע שלא יקשה על קיסר, שהוא גם יו"ר חברת־העובדים, למנוע כל ניסיון לאשר לרוטמן כיבודים שאינו ראוי להם.

אני מוכרח להודות שאני לא מקנא בקיסר. מאז נצחונו הסוחף בבחירות לוועידת ההסתדרות הוא מזכיר לי את איוב. האסונות פוקדים את בית הוועד הפועל חדשות לבקרים. מאז הונהגה התוכנית הכלכלית להצלת המשק יש לו כל יום קליינט חדש העומד בפני חורבן. „סולל בונה" עומד לקרוס, וכדי להציל את הקונצרן יש לפטר אלפי עובדים. הנסיון להציל את „אתא" נכשל. במספנות ישראל הושג רק פסק זמן. ב„סולתם" יפוטרו מאות עובדים. קופת־חולים נאנקת תחת עול הריבית הדרקונית וגם בה צריך לפטר מאות איש. תנועת המושבים בפירוק, התנועה הקיבוצית חורקת, בנק־הפועלים מסובך עם חובות בהיקפים של מאות מיליוני דולרים.

שר־האוצר הוא מי שמעיד על עצמו בראש חוצות כבלתי יציב. ביום ראשון יפתח במו"מ על הסכם תוספת־היוקר. לך ותבנה עם אנשים כאלה מדינה. לך ותחתום עם אנשים כאלה הסכמים. האמינו לי שאין מה לקנא בישראל קיסר, למרות שיש לו מזל כבית. לכן צריך להחזיק לו אצבעות.

לבנק לאומי יותר מ־400 מיליון דולר ולשאר הבנקים כ־200 מיליון דולר. אז מהיום כתוב ואמור: מטרת הצמיחה ותוכניות ההבראה הן להציל קודם כל את הבנקים. וכידוע לבנקים בישראל, ובצדק, לא נותנים ליפול. חבר־כנסת אחד די ידוע שהספיק אפילו להיות שר בכיר אמר לי לפני ימים מספר שאפילו יצחק מודעי (והם מאותה מפלגה) לא יתן לבנק הפועלים להתמוטט.

סובסידיה עם כל דבר

וערת מנכ"לים של משרדי הממשלה הגישה לוועדת השרים לענייני כלכלה דו"ח ע היקפי הסובסידיה הנהוגים בישראל. יו"ר הוועדה אהרון פוגל, הממונה על התקציבים, הציג את הדו"ח בפני התקשורת. סובסידיה היא על־פי הגדרת הדו"ח הפער שבין המחיר ובין העלות של המוצר או השרות שאפשר לצרוך אותו באופן פרטי. מסיבה זו תקציב המשטרה והביטחון אינם סובסידיה אבל החינוך והבריאות כן. למה? כי, כך מסבירים מחברי הדו"ח, מכל תלמיד ניתן תיאורטית לגבות תשלום ואילו מן הביטחון אי־אפשר. האמנם? בישראל יש כבר משטרות פרטיות, וכוחות אבטחה ושמירה הממלאים את מקומה של המשטרה הרגילה שאיננה מצליחה להגן על רכושם ושלומם של האזרחים. גם צה"ל מגלה באחרונה קצת חוסר כישרון במשימות הביטחון. בקלות ניתן לתאר העברת משימות הביטחון הלאומי והשוטף, תמורת כמה מיליארדי דולרים לצי השישי של ארה"ב. ייתכן שבחשבון כולל זה יותר זול, גם לאמריקנים וגם לנו.

כל הקשקושים על תקציב החינוך והבריאות כסובסידיה הם דיבורים מגוחכים של שונאי מדינת הרווחה, של אלה המתגעגעים לזמנים בהם גרו הפועלים בשכונות עלובות ללא חשמל ומים זורמים, ועבדו 16 שעות ביום. מה שמחברי הדו"ח לא מבינים זה שתקציב הבריאות והוצאות החינוך צריכים להופיע במסגרת תקציב הביטחון ואז לא יהיה עליהם ויכוח.

הביטחון הלאומי איננו רק סיכום יבש של כמות אמצעי הלחימה אלא סך הכל של בריאות האוכלוסיה, רמת ההשכלה שלה, מידת ההזדהות שלה עם המדינה, רמת הסולידריות החברתית והפוליטית.

כאשר אני מתבונן במיסמך שיקרי שחתומים עליו מנכ"לים של משרדי ממשלה והממונה על התקציבים אני מתחיל לחשוש שיש לנו בעייה ביטחונית ברמה הלאומית ושהאיזון האסטראטגי עליו מדבר נשיא סוריה אולי הושג הרבה יותר מהר ממה שאפילו הוא חלם עליו.

■

מורידים את המסכות

החגיגה הסתיימה. החוגגים העייפים והשתויים חוזרים הביתה ואט־אט מסירים את המסכות. הליכוד קצת בשלטון, צה"ל יצא מלבנון (כמעט), המערך חזר קצת לשלטון. מיולי 84' יש תוכנית כלכלית שהיטיבה עם ההון. ראש־הממשלה אסף גובה, יוסי שריד באופוזיציה, מפ"ם סוף סוף מחוץ למערך, במקומה הצטרפו יגאל הורביץ וכנימין בן־אליעזר. השכר נשחק, תקציב המדינה קוצץ, מדינת הרווחה נסוגה והסובסידיות קוצצו באכזריות.

בעיתון „הארץ" היו כשיכורים. ואז, בוקר בהיר קם שמעון פרס והתחיל לדבר על צמיחה. מתברר שפרס לא מסכים ש„סולל בונה" ו„אלסינט", ומספנות ישראל וקופת־חולים ותנועת־המושבים יתחסלו ויתמוטטו. וגם בנק־הפועלים הקשור לחלק מן הגופים האלה. פרס לא מסכים. ואת זה לא אהבו בעיתון „הארץ" שהוא עיתון יוני, מתקדם, פרוגרסיבי. לאנשים שהוזכרים שהם שמאל.

לא כל מי שרואה בצה"ל צבא כיבוש בשטחים המוחזקים הוא שמאל. לא כל מי שבא להפגנות של „שלום עכשיו" הוא שמאל. אי־אפשר להיות שמאל רק במדיניות חוץ וביטחון. שמאל הוא רק מי שמשלב את השניים — כלומר בעד צמיחה, בעד תעסוקה מלאה, בעד שכר הוגן ועוד כמה דברים טובים, אם לקבל את הגדרתו של לשק קולקובסקי.

או ב„הארץ" לא אוהבים יותר את שמעון פרס, כי הוא בעד צמיחה. פובליציסט אחד כבר מתחיל לאהוב את מודעי ופרשן כלכלי אחר „נדחק בעל כורחו לקרבת מחנה תומכי הליכוד".

אם זה יימשך ככה אנחנו, כן אפילו אנחנו, עוד עלולים להצהיר כאן שאנחנו אוהבים את... פרס.

את מי אנחנו בעצם מצילים?

כולם מדברים על החובות של אלסינט (180 מיליון דולר) ועל החובות של סולל בונה (500 מיליון דולר) ו„כיל" (450 מיליון דולר) וקופת חולים (525 מיליון דולר). כולם מדברים על החשיבות של כל אחד מן הגופים האלה למשק ועל סכנת הפיטורין. כולם שוכחים שאת החובות של ארבעת הגופים שמנינו (כ־1,655 מיליון דולר או 1.6 מיליארד דולר) חייבים לבנקים הישראליים. לבנק הפועלים למעלה מ־900 מיליון דולר

שני צידי המטבע
עדנה רזי

אני חושב משמע שאני קיים

דוד לוי ויצחק רבין הם שני צידיו של אותו מטבע. כשדוד לוי קורא בקול רם את הרשימה מן המכולת זה נשמע כמו „מגש הכסף". לעומתו, יצחק רבין קורא את „מגש הכסף" כאילו היתה רשימה מן המכולת. התוצאה בשני המקרים היא זהה. החשיבות העצמית היא תמיד כבדה, חסרת חן ונלעגת. לאנשים העסוקים בחשיבותם העצמית חשובה מאוד האינטונציה של דבריהם. גם יצחק רבין וגם דוד לוי מדברים בקול עבה ובקצב איטי. גם כאן הסיבות הן שונות אך התוצאה זהה. רבין מדבר לאט כי בכל פעם שהוא פותח את פיו הוא מפגין את כוחו של מוחו האנאליטי.

מצבו של לוי קשה יותר, כי עליו להוכיח כל פעם מחדש שאיננו בור ועם הארץ. לכן גם הוא מדבר בקול עבה ואיטי. אצל השניים קיימת בעיית ההדגשים.

רבין נשמע כמו ילדה לא מוכשרת שזה עתה החלה לנגן בפסנתר את ה„פורליז", וכל התווים שהיא מנגנת בהדגשה הם התווים הלא נכונים. נגינה כזו תמיד מצחיקה. לדוד לוי לעומת זאת, יש טכניקה הרבה יותר טובה. הוא נשמע כמנגן שלמד היטב רק מיקצב אחד. כך הוא מדבר על כל נושא בקצב וואלס — אחת שתים שלוש, אחת שתים שלוש...

איש מהם לא ניחן בכשרונו של בגין או בשלוותו של פרס, ועל כן נשמעים כל דבריהם כדיקלום. כל אחד מהם נשמע כשחקן בלתי מוכשר שזכה בתפקיד ראשי. אולי זהו גורלו של האיש שהוא תמיד מספר שניים. חבל. אילו היתה הרוטציה מתקיימת בין רבין לדוד לוי היה הדבר הרבה פחות מסובך. אולי לבסוף לא היו מבחינים בהבדל והיתה נוצרת דמות חדשה — דמותו של האנליטיקאן מבית־שאן.

שיעור נהיגה במונית

נהגי המוניות הם גיבורי כל הסקרים. הם המייצגים את דעתו של האיש ברחוב. האינטלקטואל בעל הדעות המתקדמות נכנס למונית, מתיישב ליד הנהג ומיד שואל אותו: „נו, מה דעתך, תהיה או לא תהיה רוטציה?" לכל אינטלקטואל נהג המונית שלו, אותו הוא שולף כהוכחה חיה מן השטח בכל ויכוח פוליטי. נהג המונית שנבחר להיות גיבור הסקרים בשל התנהגותו, מתנהג עכשיו כפי שצריך להתנהג גיבור סקרים. הוא יודע שהוא מייצג את האיש שברחוב ולכן הוא מדבר כמוהו. הוא כבר מזהה את האינטלקטואל ברגע שזה נכנס למונית.

הנוסע הנאור בעל הדעות הפוליטיות המתקדמות איננו רוצה להיראות כמתנשא. הוא גם מאמין בשוויוניות ולכן לעולם ישב ליד הנהג ולא במושב האחורי. בהבעת פנים רצינית ובטון אוייב מראיין הליבראל ממחנה השלום את נהג המונית. חשוב לו מאוד לדבר עם העם, כדי שעמיתיו לוויכוח מן המחנה הניצי לא יאשימו אותו בניתוק מן המציאות.

הנוסע המתקדם מנצל את הנסיעה במונית גם כדי לחנך את הנהג. אין לו ספק שהוא עושה מעשה טוב שהוא מוכן לתרום מזמנו לחינוך הנהג, והוא גם בטוח בהצלחת משימתו. הוא טוען לפני חבריו שבסבלנות ורצון טוב אפשר לפקוח את עיניו של כל אדם, אפילו אם הוא פרימיטיבי כנהג מונית.

הנהג מצידו שונא את הנוסע הנאור שהתיישב לידו. הוא בוודאי היה שמח לעשן את הסיגריה שלו בשקט כשהנוסע יושב מאחור. נהג המונית מכיר את דעותיו הפוליטיות המתונות של הנוסע על פי מראהו. במשך שעות עבודתו הארוכות ליד ההגה הוא עורך סקרים משלו ובדרך כלל אינו טועה באבחון.

הנוסע הנאור היושב לידו נראה לנהג כטפיל וכאדם המרוויח כסף בקלות בעבודות שאינן נחוצות כלל. הוא מקנא בנוסע הטרחן והמנומס של ידו. היות וגם הוא גדל בחברה שאינה מאמינה בחלוקה למעמדות הוא מרשה לקנאה להשתלט על תודעתו. לפי דעתו, נוסע יפה־נפש שכזה יכול להרשות לעצמו דעות שמאליות, שהן בבחינת מותרות, כפי שכל חייו הם מותרות. ברגע שנכנס נוסע כזה למונית הופך הנהג מיד לגבור הסקרים — הוא יודע שהנוסע של ידו מצפה ממנו לייצג את האיש ברחוב.

מטרתו העיקרית שלהנהג בשיחה כזו היא לעצבן את הנוסע המתנשא היושב לידו. הוא יודע בדיוק מה הוא צריך לאמר על הערבים ועל השלום, על שמעון פרס ועל הקשר שבין האבטלה לערבים ועל הזכויות של הפלשתינים. הוא יודע גם שלא תחסך ממנו שעת חינוך, ולכן הוא משמיע דברים יותר ויותר מרגיזים. לבסוף הנוסע נופל בפח ומסביר לנהג את טעויותיו.

כך זוכה הנהג לשמוע שוב את דעותיו שלהנוסע המאמתות את תוצאות הסקרים הפרטיים שלו על הקשר בין המעמד והדעות הפוליטיות. הנוסע הנפרד מן הנהג לשלום מרגיש מצויין. הנה הוא זכה לשוחח עם העם וגם להשמיע לו פרק בהלכות דמוקראטיה והומאניזם. איש לא יוכל להאשים אותו יותר שהוא חי במגדל־שן. הוא יוצא מן המונית בחיוך של שביעות רצון עצמית.

נהג המונית מכניס לתוך הטייפ שבמכוניתו קסטה חדשה של שירים מזרחיים ומחכה לנוסע הנאור הבא בתור.

■

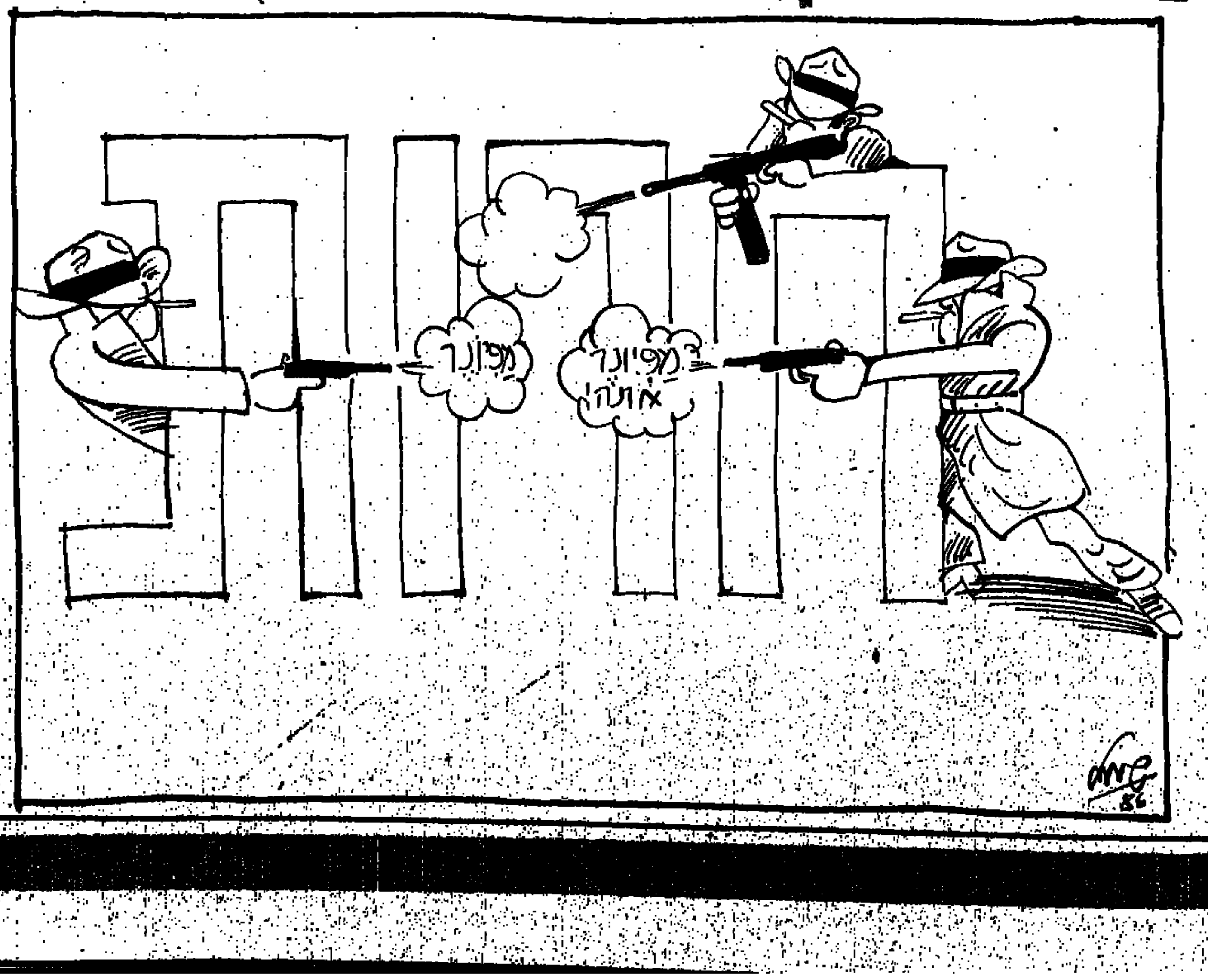

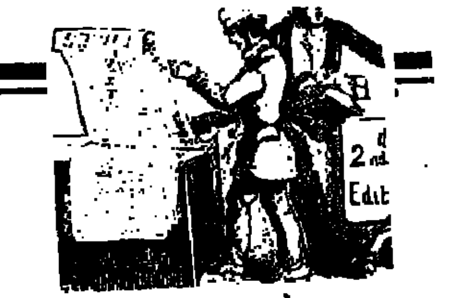

אפי לנדאו
קשר כפול

● גיבורי־מילים בהומור

צבי לביא, עורך מוסף "סופשבוע" של "מעריב", אינו משוכנע, כנראה, בטיבו של המוסף אותו הוא עורך. מדי שבוע, בטור העורך שלו ("קוראים יקרים"), מציג ומקלס לביא את אחד מכותבי הרשימות במוסף. לעיתים מתלווה לכך תיאור הירואי על "איך חירף העיתונאי האמיץ את נפשו, כאשר אך ורק שליחותו העיתונאית לנגד עיניו".

לביא אינו נרתע מלהעניק ציונים ל"שליחיו המסורים" ולרשימות אותם הם כותבים. הציונים, מובן מאליו, נעים מ"מצוין" ולמעלה. ב"סוף שבוע" אין רשימות לא טובות. וכי איך יהיו כשהעורך והמבקר חד הם?

ביום ו' האחרון הקדיש לביא את מדורו לאחרון הסטיריקנים של "מעריב" – מאיר עוזיאל. עוזיאל מוגדר גם כאחרון הסטיריקנים של הימין – תואר המקנה לו ייחודיות והילה של "אחרון המוהיקנים", או להבדיל: השפוי האחרון בחבורה של סטיריקנים עוכרי־ישראל.

לביא חש, כנראה, שההומור של עוזיאל זקוק להסבר ולכן הוא מביא לקוראיו סיפור מהחיים "למי שלא מבין את ההומור של עוזיאל". הסיפור, שממחיש כנראה את ההומור של לביא, מכניס אותנו לנפתולי הביורוקרטיה הישראלית המצויה, על אחד שהובהל לחדר־מיון, ואת כל קורותיו בשבועות לאחר מכן. המסר הישן והנדוש הוכן כבר בשורה השלישית. 27 השורות שלאחר מכן, אמורות היו – לפי מיטב הבנתי – להוביל אותנו אל העוקץ. אני לא חשתי את העקיצה. נראה, שמי שרוצה להבין את ההומור של עוזיאל – וזו משימה לא קלה – חייב להבין לפני־כן את ההומור של לביא.

רצוי שלביא יסתפק בהומור של עוזיאל (וזה מה שיש...) ולא יוסיף עליו משלו. שלא כמעשה בלעם בן־בעור, רצה לביא לברך ונמצא מקלל.

ואם כבר עסקתי ב"סופשבוע", ניסיתי לממש את המלצתו של לביא על עוזיאל – "רשמי סיור עיתונאים בגיהנום ושיחה בלתי־נשכחת (ההדגשה שלי – א.ל.) עם פקיד מתוסכל (בגיהינום – א.ל.) שמתלונן על עמיתיו בעולמנו, המתחרים בו בהמצאת תעלולים ועינויים, אשר הופכים את חייהם של בני־אדם לגיהינום עלי אדמות" – ולקרוא את "שיפודים". לי הזכירה השיחה ה"בלתי־נשכחת" חיבור אינפנטילי של תלמיד בכיתה ד', הכותב פיליטון למסיבת פורים. עוזיאל, שלעיתים רחוקות מבזיק על הנייר מספר הברקות, לא החמיא השבוע לאינטליגנציה של קוראי "מעריב" – אפילו לא לזו של עורך "סופשבוע".

לביא שאינו בלעם (באדיבות "חדשות")

"סופשבוע" "הצטיין" השבוע גם בכותרות "מקוריות", כמו: "מישהו משחק עם הורס בסניף המרכזי" – על משקל שירו הידוע של שלום חנוך, או: "סלמון משראווי וארבעים השודדים". התופעה של השאלת שמות של שירים, פזמונים, ספרים, סרטים, אגדות (האפשרויות הן בלתי־מוגבלות), רווחת בדרך־כלל בכותרות ידיעות ורשימות של עיתוני אמצע השבוע, והפכה כבר לנדושה ומעידה על דמיון מוגבל של עורכי העמודים, לא כל שכן כשמדובר במוסף הייצוגי של עיתון הצהרים "הנפוץ ביותר במדינה".

פנינה אחת באותו מוסף היא כתבתה של כשן "גרדה לופט פינת ארלוזורוב" – על אהובתו־אשתו הראשונה של חיים ארלוזורוב. עיתונאית ברימוס, כיום בת 89, הגרה בירקון פינת ארלוזורוב בת"א ומחפשת ממון להוצאת הביוגרפיה שלה בעברית. נושא כזה, אפילו ב"מעריב" לא הצליחו להרוס.

● הצנזורה של דובר צה"ל

יוצא עיתונאי למילואים (כמוני בשלושת השבועות האחרונים), שמים עליו מדים ונשק. המספר האישי קם לתחיה. הבנאדם חייל.

מסתבר, שלגבי הצבא חייל משמע "שפוט" — לטוב ולרע. ולמה אני מתכוון?

עיתונאי, מטבע מקצועו, חי עם עיניים פקוחות. העובדה שמצוי בידו הכלי כדי להתריע תוך עקיפת הביורוקרטיה, מדרבנת אותו "לצעוק" על דברים שאחרים עוברים עליהם לסדר־היום. בשירות מילואים זה, פנו אלי מספר חיילי מילואים וביקשו להתריע על האופן בו פיקוד צפון מגייס ומשחרר את חיילי המילואים שלו, או לפחות את חלקם. מכיוון שאף אני התנסיתי ב"חווייה" מסעירה זו (ולא אפרט אותה כאן מסיבות עליהן אכתוב בהמשך) פניתי בחופשתי האחרונה אל לשכת הקישור לעיתונות שליד משרד דובר צה"ל והגשתי שאילתה בעלת ארבעה סעיפים לדובר. בתמימותי סברתי שהכל ירצו בטובת העניין, שהיא גם טובת הצבא. לא הסתרתי את העובדה שגם אני עברתי אותו מסלול של יסורים.

לכאורה, הנוהל היה רגיל: עיתונאי מגיש שאילתה לדובר וזה משיב לאחר בדיקת הנושא. אלא מה, במשרד דובר צה"ל קופצים על כל הזדמנות להתחמק מלהשיב לדברי ביקורת על הנוהלים בצבא. לי הם השיבו: אתה משרת במילואים כאורח ולא כעיתונאי ולכן אל לך לנצל את היותך עיתונאי. במילים בוטות נאמר לי, שאין לי זכויות־יתר על פני כל חייל מילואים אחר שניתנת לו האפשרות להתלונן בצינורות המקובלים — המפקד הישיר או נציב קבילות חיילים.

העובדה לכאורה, שמאות ואולי אלפי חיילי מילואים נוספים זכו לאותו "טיפול" אינה נחשבת במשרד דובר צה"ל. הנושא, לגביהם, הוא איפוא לחלוטין.

שאלתי: ואם חייל מילואים היה ניגש אלי כעיתונאי, ומוסר לי את אותו מידע, האם הייתם בודקים את הנושא? לתמהוני, התשובה היתה חיובית. "נו", ויתרתי, "הרי ניגשו אלי חיילים וביקשו לברר את הנושא. נאמר שלא הייתי שם. הרי טובת העניין דורשת את הבדיקה..."

הטיעון לא עבד. "אתם העיתונאים" — כך מפי קרני (שם פרטי) מלשכת דובר צה"ל — "חושבים שהכל מותר לכם". חד וחלק. תשובה לעצם העניין לא היתה.

כאשר הועבר הנושא לעיונו של סגן־אלוף יצחק טוניק, ראש ענף קישור לעיתונות בלשכת דובר צה"ל, החליט לא לטפל בעניין. "תכתוב כתבה לעיתון" — נאמר לי. "ותגיש אותה לצנזורה ו"לדיבורור" (להווי ידוע, כל עיתונאי הרוצה לשתף את קוראיו בחוויותיו מהמילואים, הבדיקה הביטחונית של הצנזורה אינה מספקת. הכתבה חייבת לעבור ב"דיבורור" — וזאת צנזורה תמוהה מסוג אחר — במשרדו של דובר צה"ל, תשובות לא תקבל".

הכתבה המפרטת את חוויותי משחרור המילואים תיכתב, ובחסדו של דובר צה"ל אולי אף תפורסם. בינתיים, מגוייסי המילואים ממשיכים לסבול, כנראה, בניגוד לפקודות הקבע של הצבא. רשימה זו הוגשה לבדיקת הצנזורה הביטחונית, אך לא לדובר צה"ל. אלה אך ורק חוויותי משלוש שיחות טלפון עם משרדו.

דוד ארן
מסביב לעולם

● להתחיל כך שיצא מזה משהו...

"אתה כל כך מקסים, שיכולת לפתוח בית־ספר לחיזור". את המחמאה המחניפה, אך הבלתי־רצינית, הזאת העניקה פעם אשה לסוחר, תושב מינכן, פטר הולינגר. הוא לא חשב פעמיים ומאז הוא מלמד גברים ונשים ביישנים "כיצד מחזרין".

כל מי שמצלצל למספר הטלפון שלו, שומע מייד את קולו המרשים של המורה. הוא מצליח לפלרטט אפילו על גבי סרטקול, די בהודעה טלפונית ואתה מתקבל בבית־הספר הראשון לפלירט ולקשירת־קשר באירופה תמורת כ־210 דולרים.

בקורס אינטנסיווי, בסופי שבוע, מלמד פטר הולינגר את תלמידיו כיצד למשוך תשומת־לב, לעורר אהדה וללבות תשוקה. מטרת הקורס היא ללמוד את אמנות הפלירט, כפי שהוא מוגדר במלון גרמני סטנדארטי: "להביא לידיעת הזולת, במבטים ובמלים, בבדיחות ובאופן משעשע, את נטיית לבך אליו, ולפתח בחביבות ובתמימות פרשת־אהבים". בדיוק זהו הדבר, שתלמידי הפלירט מבקשים לדעת: כיצד להתנהג כשהוא (היא) נכנסות אל בית־הקפה. מה לומר כשהוא (היא) יושבת באקראי ליד אותו שולחן, וכיצד להישאר נינוח(ה) בבוא הרגע המכריע.

הכיתה היא דירה פרטית ברובע פאר במינכן. ספסלי הלימודים הם ספות רכות, שעליהן אתה שוכב יותר משאתה יושב. המורה הוא בן 35. בית־הספר מקבל תלמידים מכל הגילים: בני עשרה כמו אשמאים זקנים. כשהולינגר "מפעיל" את קסמיו, הם מעוזים לשאול הכל.

"אינני מסוגל להביט בעיניהן של נשים יפות", מתלונן טכנאי מצפון־גרמניה. "כיצד אפשר למשוך גברים במבטים?" — שואלת אשה ממינכן. "כיצד להיפטר ממכרים טרדניים?" רוצה לדעת זבנית שוואבית, ומלונאי שווייצי מבקש "להתחיל" כך, שיצא מזה משהו.

פטר הולינגר פועל בשיטתיות: "בשיעור הראשון — אומר הוא — מקבל כל אחד בת־זוג, שהוא חייב להביט בעיניה במשך שתי דקות. והדבר גורם לפרצי צחוק, הזעה, מבוכה ומבטים נואשים לעבר המורה. הוא מטיף להם שוב ושוב להישאר נינוחים. "וכי מה יכול לקרות לכם?" — הוא שואל.

בשיעור השני, אומרים התלמידים זה לזה כל שעולה על דעתם: "אינך נראה דווקא סקסי" — אמרה האשה ממינכן למלונאי. "יש לך אף יפה להפליא", התלהב הטכנאי מן הזבנית.

אחר־כך מגיע תור הלימוד התיאורטי. איך מתחילים? המבט הראשון צריך רק לחלוף על־פני הבן־זוג המבוקש. המבט השני נועד לרתק את עיניו. אם אין הוא מגיב על המבט השלישי — מוטב לוותר. הולינגר מייעץ לתלמידיו להראות את שיניהם (אם הן יפות): "אצל חיות זוהי הכרזת מלחמה, אצל בני אדם — הזמנה". ועכשיו מגיע תור ההזמנה: אפשר להשתמש במיני תחבולות, למשל גבר מגיש לפקידה בבנק פתק, שבו כתוב: "זוהי התנפלות, אך התנפלות נחמדה. אולי אפשר להזמינך לכוס יין?" פלירטוט עם כלב יכול להיות הקדמה לפלירטוט עם בעלת הכלב, וכדומה.

בגמר יום הלימודים הראשון נותן המורה שיעורי־בית: "חפשו גבר יפה או אשה יפה ונסו לקשור עמו (עמה) קשר עיניים"...

היום הבא נפתח בתרגילי הרפיה. אחר־כך מספרים התלמידים מה קרה להם בערב האחרון, הצלחות וכשלונות. השיעור הבא הוא שיעור בשפת הגוף: הולינגר מסביר מה מרמזות תנועות הגוף. אחר־כך באים תרגילים מעשיים. כל אחד חייב לשחק תמונת־דמה: למשל, הכרות ליד באר בבית־מלון, פגישה בבריכת שחיה, או המתנה משותפת בתחנת אוטובוס. מצלמת הווידיאו קולטת כל תנועה, ומראה ללא רחמים — כיצד לא "מתחילים".

אסור, למשל, להתחיל כך: "גברת, באיזה מקצוע את עובדת?" או "האם משעמם לך כמו לי?". ציונים חיוביים, לעומת זאת, ניתנים על מחמאות ישירות "בלעדיהן אי־אפשר בכלל", מעיר המורה.

רבים בקבוצה לומדים כאן לראשונה להכיר את קולם. "קול הפלירט האידיאלי — אומר הולינגר — הוא חזק ויחד עם זאת רך", כמו קולו של מארצ'לו מאסטרויאני. המבט האידיאלי: מיצמוץ ערמומי, כזה כמו של אודרי הפברן.

אך חשוב מכל הוא הבטחון העצמי. "אותו אני מנסה לחזק בשיעוריי", אומר הולינגר. בתום הקורס הוא גם מחלק תעודות־גמר: "מר פלוני השתתף בהצלחה בקורס לפלירט וקשירת קשר".

בינתיים זורמים המונים לבית־הספר לחיזור במינכן. פטר הולינגר כבר מדבר על פתיחת סניפים בערים אחרות בגרמניה.

קוני בישופברגר, "ולטווכה"

המורה לחיזור עם תלמידיו: קול כמו של מאסטרויאני

● היירדאל באי פסחא

בגיל 71, שבו רוב החוקרים היו פורשים מן המחקר ומסתפקים בקריאת ספרים, כותב החוקר וההרפתקן הנורווגי תור היירדאל שוב את תולדות העמים בחצי הכדור הדרומי.

היירדאל, שגופו הנמוך והשרירי מבייש בני עשרים רבים, התחיל בסוף ינואר בפרוייקט באי שבדרומו של האוקיינוס השקט, שקרוב־לוודאי ימשך עד לעשור הקרוב. באחד מנסיונותיו להוכיח, כי תרבויות קדומות היו מתוחכמות יותר משסבורים בדרך כלל, הוא מקווה לפענח את המיסתורין האופף את העברת פסלי הענק, אשר התגלו באי פסחא, ממקום מרוחק.

היירדאל זכור לכול ממסע "קון־טיקי" הדראמאטי שלו משנת 1947, כשחצה את האוקיינוס השקט ברפסודת עץ, מפרו ועד לאיי אלמוגים לא הרחק מטאהיטי, כדי להוכיח כי ייתכן שתושבי דרום־אמריקה הפרימיטיוויים חצו את האוקיינוס ואיכלסו את האיים במזרחו של האוקיינוס השקט. הוא הקדיש את חייו לאנתרופולוגיה, חקר מוצא העמים, ולהפרכת "תיאוריית־הבידוד" הגורסת שלא היו קשרים בין התרבויות הקדומות, שאוקיינוסים גדולים הפרידו ביניהן.

ספרו של היירדאל על מסע קון־טיקי, נמכר ב־20 מיליון עותקים. מסע זה היה ראשיתה של קאריירה שהביאה אותו לחלקים הנידחים ביותר של העולם. היירדאל, שהודה כי לא ידע לשחות כשהתחיל במסע קון־טיקי, מחלק את זמנו בין מסעות־מחקר ובין כתיבת ספרים בביתו, השכן בעיירה לאיגואלינה, בריוויירה האיטלקית.

האוקיינוס השקט ותושביו מהלכים קסם על היירדאל, מאז הפסיק את לימודיו בזואולוגיה ב־1937 והעתיק את מושבו למארקוזאס, קבוצת איים זעירה באוקיינוס השקט.

בהיותו שם, פיתח תיאוריה, שלה הקדיש את רוב חיבוריו, ואשר לפיה ייתכן כי איי פולינזיה אוכלסו בתקופה קדומה על־ידי בני־אדם שהגיעו לשם מדרום־אמריקה.

אחר כך, ניסה להוכיח כי ייתכן שהמצרים העתיקים הגיעו אל חצי הכדור המערבי מאות שנים בטרם נחת שם קולומבוס בשנת 1492. הוא בנה העתקים של אניות־גומא מצריות עתיקות, והצליח ב־1971 להפליג באחת מהן ממארוקו לאיי בארבאדוס. בראשית שנות ה־80 הצטרף למשלחת אל איי המאלדיווים באוקיינוס ההודי, ושם הוכיח, על־ידי גילוי עקבות של תרבויות בודהיסטיות והינדיות, שכבר בשנת 2000 לפני הספירה היו קשרים ביניהם ובין תת־היבשת ההודית.

באי־פסחא, השוכן כ־3,200 ק"מ ממערבה של צ'ילה, ביקר לראשונה ב־1955. אי זה זרוע פסלי אבן ענקיים של דמויות אדם מוזרות, שגולפו על־ידי תושביו הקדומים של האי. הפסלים גולפו מסלע וולקאני המצוי בחלק אחר של האי ואחרים מהם שוקלים עד 80 טונות. היירדאל, בעזרת מהנדס צ'כוסלובקי, עשוי להתקרב לפתרון החידה, כיצד הועברו הפסלים אל מקומם. לפי האגדה הרווחת בין תושבי האי הנוכחיים, הלכו הפסלים בכוחות עצמם.

משלחתו של היירדאל תשהה ששה שבועות באי פסחא כדי להכין את ההרפתקה העיקרית ב־1987. צוות מחקר ינסה לחזור אחרי הפסלים. המהנדס הצ'כוסלובקי חקר העתקים בגודל מלא של הפסלים ואמר שייתכן שהועברו זקופים תוך שימוש במערכת מתוחכמת של חבלים וגלגלות.

היירדאל אמר כי ינצל את מסעו לאי פסחא, שהחל ב־22 בינואר, גם לשם נסיון להניא את שלטונות צ'ילה מכוונתם להרחיב את מסלול המראת המטוסים באי, כדי שיוכל לשמש כאתר לנחיתות חירום של מעבורות חלל אמריקניות. סוכנות "נאס"א" הודיעה אשתקד כי היא דנה עם ממשלת צ'ילה בתוכניות להקים באי אתר לנחיתות חירום. דבר הכרוך בהרחבת שדה התעופה מאטאוור. היירדאל ולוחמים אחרים לשמירת הסביבה נשבעו לעשות את הכל כדי למנוע את ביצוע התוכנית, העלולה לשים קץ לאופיו הארכיאולוגי היחיד־במינו של המקום.

סימון היהן

דפים לספרות

ביחס אל האשה, בחינת היותה מעשה־האונסין ושפחתה החרופה של התאווה החברתית, באה לידי ביטוי ההשחתה האינסופית שבה מצוי האדם לעצמו; שכן יחס זה מוצא את ביטויו החדמשמעי, החלטי, הגלוי והנגלה ביחסו של הגבר אל האשה ובאופן שבו נתפשים יחסי־המין הבלתי־אמצעיים והטבעיים. היחס הבל־תי־אמצעי, הטבעי וההכרחי של האדם אל רעהו הוא יחסו של הגבר אל האשה. ביחסי־מין טבעיים אלו יחסו של האדם אל הטבע הריהו במישרין אף יחסו אל האדם, כשם שיחסו אל האדם הוא במישרין אף יחסו אל הטבע, אל היקבעותו הטבעית שלו עצמו.

קרל מרקס: קניין פרטי וקומוניזם

ציור מתערוכת ראובן רובין המוצגת בימים אלה במוזיאון חיפה לאמנות חדשה.

אילן שיינפלד
מגע הערַאי

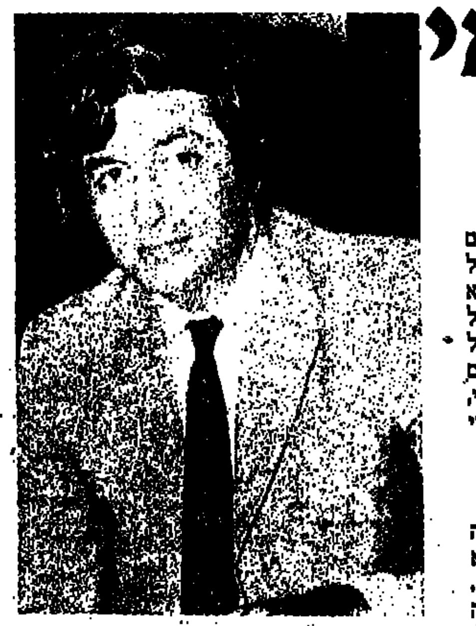

אורי ברנשטיין:
שירים נבחרים
הוצאת הקיבוץ המאוחד
1985

ספרו האחרון של אורי ברנשטיין, המכנס שירים נבחרים שנכתבו בשנים 1962־1982, הוא ספר של חצות כמובן זה, שאינו מסכם שירת חיים, אלא מביא פריה המבוכר של תקופה שירית. גם הכתיבה על אודותיו היא, לגבי כותב שורות אלה, כתיבה של חצות — כזו, הבאה רק לגדור רשמי קריאה, חודשים ספור לאחר צאת הספר לאור, בלא לסכם. גם, אולי, משום שהקריאה בספר זה עודה נמשכת, הרבה אחרי חצות.

נוקט לשון הקטנה

לא לשווא מעוררת שירה זו בזיכרון את המלה "חצות". זוהי שירה, שמבחינות שונות ומגוונות היא מצויה תמיד על קו־הביניים. הנה, עד שנת 1977, לערך, עודה חורזת חרוז מסיים, קפדן, מדוייק, בשעה ששירות אחרות כבר הפנימוהו או סילקוהו כליל. אולם, בד בבד היא מקיימת צד אחר של העשייה השירית המודרנית — הוויתור על הדימוי, לטובת המטונימיה, היא אמצעי שירי, המאפשר הנמכת הטון וניקוי האמירה מן הסובייקטיבי. איך אומר על כך אורי ברנשטיין, בשיחת רדיו שנערכה עימו ב־8.7.74 על־ידי ניסים קלדרון: "אני חושב שהלחש הנכון מביע הרבה יותר את הדברים שיש להביע מאשר האמירות הבומבסטיות, הפתטיות, המלודרמתיות, שאתה מוצא לפעמים בשיר".

ובהמשך, הוא מוסיף: "הדימוי נראה לי כמשהו שהוא קצת מיותר היום. כמשהו, שאם אתה קורא אותו פעם שנייה או שלישית, הוא מאבד את טעמו. אחרי שההפתעה עוברת, אלא אם כן הדימוי הוא באמת גאוני, המקרים הם נדירים".

מימושה של השקפה זו, שהיא ממהותו של המודרניזם בשירה, מביא עימו בשירתו של ברנשטיין מה שנוגע של עמידה על קו־ביניים. זהו הדימוי, או המטאפורה, המצופים מוחש ומופשט באופן כזה, המותיר את תודעת הקורא במצב של ריפרוף מתמיד בין הפשטה לבין התבוננות במראה מוחשי. כך, למשל, בשורות הנפלאות האלה, הסוגרות את השיר "אדם זר":

"במקהלים
מטלה רשותית — עיניו מפת כתמים
של ארצות שאכלסה רק הפרידות".

שורות, המביאות מטאפורה כפולה ("מפת כתמים של ארצות") יחד עם האנשה של מופשט ("שאכלסה רק הפרידות"), יוצרות בכך תנודה מתמדת בין עולמות של הפשטות גדולות לבין עולמות של רשמי חושים חריפים.

ומקרה דומה, בשיר "לבקרה, אתך", הסוגר בשורות:

"... והיא את
נוכחותך תרגיש כמו שמטר
מוחש פתאם וממלא, נסתר,
את העולם ברבורים רכים".

שוב — עירוב של מוחש ומופשט, והפעם בדימוי חשוף, המתפתח והופך אחד מאיבריו למטאפורה ("ממלא בריבורים רכים"), המגלה, כי למעשה זהו דימוי כפול — האהובה מדומית לעולם — ונוכחותו של האהוב מדומית למטר, המדומה למילמול, כשלמעשה — מילמולו הוא מטונימי לנוכחותו, ומילמולו הוא המדומה למטר. סבך של העתקות משמעות עדינות, היוצר שוב ריפרוף בין רושם של הפשטה לבין רושם של מוחשיות רבה.

כך גם בסיומו של שיר אחר, "על מקומו בשלום", שם כותב ברנשטיין:

"אך לשורות בלילה פתאם
רועה הגוף בחשך
ממגע הערַאי שחלפו".

הירות עשוי להיות מקושר ל"הרעת" (משורה קודמת), ולהיות מושג מופשט. הוא עשוי להיתפס גם כתופעת טבע, בשל הרעה הלילית בגוף. מגע הערַאי עשוי להיות צמרמורת, בשל מעבר האוויר הקר על פניו, או בשל מגע ערַאי של אהבה. "חושך", בה, שוב, הבדידות נתונות, בלא שהן מכרעות לכאן או לכאן. והדימוי מותיר את השיר מתנודד מוחשי־מופשט, בלא הכרעה.

עמדה זו של ביניים, יש לזכור, אינה עמדה של היסוס. גם אינה מנביעה מתוכה אירוניה, כפי שניתן היה לצפות ממצבים שיריים כגון אלה. בכך שונה שירתו של ברנשטיין בהרבה משירת בני־דורו, כנתן זך, למשל. ומספר ברנשטיין עצמו, באותו ראיון מוזכר, כי "אירוניה אף פעם לא משכה את ליבי. אני לא מגיב כך על הדברים שקורים סביבי". תחת ניצול עמדת הביניים להבלטת ההיסוס, או לשם יצירת אפקט אירוני, יש כאן גילויים שלה כעמדה קיומית, המתקיימת עמוק עמוק תחת מראית־העין של הדברים. תחת הפיצול שבין החרוז המדוייק לבין מיעוט הדמיה כאן, תחת הריפרוף שבין המופשט לבין המוחש.

מפות כתמים של בדידות

כאחד השירים המרתקים באסופה, "לזכרו של רע", כותב אורי ברנשטיין: "הוא, שלא ידע עוד אהבות, / משיל עורו הנהרס / כאשה המתפשטת שימלתה. / הוא לא בורר עתה. / ידי הן הבלות בהיעדרו, ורק / הזיכרון של כל ימי הסרק / אשר ביזבזנו, זה וזה, / בהם נמנעתי מלטף את החזה / אשר גשם נשימותיו המחושבות, / מגיחני לידו בשיכחה". שורות, המעוררות תחושת החמצה, הנובעת דווקא משום שחלה או קירבה פיזית בין הידיים הבלות, כעת, לבין החזה. כלומר, משום שהיתה אפשרות ממשית למגע, אשר הוחמצה.

בשיר אחר, "פורטרט", אנו מוצאים מצב דומה:

"הוא מותר
על ידידיות הנקנות מהר.
הוא מסתגר. גם הנשים
הטלו עליו כענשים:
הוא מרצה אותן אחת אחת".

שוב, ויתור מצד אחד, ופישור מצד שני, ובאמצע "הוא מבוי סתום". רגוע, חתום, מוחמץ.

מצבי־ביניים אלה, בין אפשרויות גדולות ובלתי־אפשריות; לבין פשרות ממעטות, מצויים ברבים משירי אסופה זאת. די אם נבדוק כמה שורות פותחות כאן. הנה "עד עכשיו היה לנו שקט" ("בלעם"), הנה "לילה רצוף פרידות והגעות" ("מעשינו לבדו"), הנה "אני דוחה את חיי למקום ולזמן אחרים" ("רחוית"), והנה "דבר לא היה מלבד תנועות האהבה" ("שיר הרושי"). מצבי ביניים, שתמיד הם מנביעים איזו החמצה.

דברים אלה אינם אמורים רק לגבי החוויים הרגשיים בשירת אורי ברנשטיין, גם הבדיקה של נוף ושל עולם נגלית תמיד במצבי־ביניים דומים. הנה, למשל, שורות, המתארות את הזיקה בין האדם לבין הנוף:

"בחלונות של רכבות
חולפות פני בנוף, ללא כל עקבות".

כלומר, האדם נוסע בנוף, אינו נטוע בו. והוא רואה עלה ורער בצינה. אולם הוא אינו מותיר דבר בנוף, זאת, אולי, משום שהוא רואה נוף זה כהשתקפויות של מצביו הפנימיים, אותם חיים רחויים ש"יש משהו מכעית בם", ושל עצמו, עליו הוא כותב, כי "אין בו כוחות להינתק, והוא עלה / על עץ". אמירה, שהינה מתארת נוף, ובד בבד עם כך היא הופכתו למייצג מטונימי של מצבי־נפש פנימיים.

במקום אחר נמצא, כי "האר / חוצץ בין מעשים לבין משרם", בין האדם לבין הנוף, הציגלה לו כנוף חלום, ובינו לבין יד אהובתו, הישנה לצידו: "יד רפה / מוטלת לצידי, / אוחזת חפץ, ענוגה / בתוך עולם המסתלק ביעף, כרוי, / בעור חוטפת את עצמי שינה" ("דרום קרב"). כלומר — אין כאן התמכרות לשום עולם. לא זה של החלום, גם לא זה הריאלי, של יד האהובה. רק בחירה מתמדת בריפרוף בין זה לבין זה. בלא הכרעה.

כאחד השירים הנדירים בשירותם, כותב אורי ברנשטיין על אודות אי־ההכרעה:

"זה זמן רב שאני מסרב לבוא עם עצמי בדין.
אני יושב. והולך ועומד, וכלם מעשים
בודדים...

וראת בעצמה מברה, בדיוק שמכאיב,
איך גו נוף של זין אחרי נוף של זין.

איך אינני על סף הגנים. איך ערבית.
איך אינני רואה מרחקים. איך אינני מביט".
("מעל ענבים")

כאן הן נאמר במפורש: האובדן, הקוסר, ההחמצה, הריחום פרי הסירוב לבוא בדין. הסירוב להכריע. הסירוב, המביא את השיר להמליץ בפני קוראו, — "פחד מן התענוג, היה / כמוני כחדר מעל לחצר" ("מעל לחצר"), כלומר, מרוחק, ויחד עם זאת גם לא מרוחק לגמרי.

הסירוב להכריע בין חיים בעולם, הוא החצה ומימוש העונג בו, כגנים, לבין ההרחקה וההינתקות, שיש עימו יותר מטעם של מיתה, מוליד כאן שורות מרהיבות; ובן כאב מוקק. הסירוב הזה מוליד גם מחזוריות שירית, המעידה על תבנית פנימית נשנית, השבה ונגלית בשירים המוקדמים כבאלה המאוחרים יותר. תבנית נשנית זו, מחזוריות שירית זו, קשה ואינה מקובלת בעיני. במיטבה הריהי מגעיה שירה מצויינת. משל משורר, שיותר עם בני דורו, אף כי באופן מרוסן ושונה מהם, הפרי איכשהו, לעת המרוחק מן המעשים. במקרים אחרים הריהי מכאיבה לי, כקורא. כבותב. אפילו כמורעט.

עורך משנה אילן שיינפלד
בעריכת יעל לוטן

יעקב רבי

נקיון־דעת וקרן־שפע

על מות ישראל כהן

ישראל כהן עליו השלום היה מנקיי־הדעת שבסופרי ישראל, אבל שיעורו כאיש־עט לא היה שיעור של „קב ונקי", של מועט המחזיק את המשובח. אך על־כל־פנים אינו יוצא מחזקת מועט: אלא מידתו היתה מידה של „תשעה קבין". הוא לא נזהר מלעשות ספרים הרבה, אבל נזהר והקפיד שמלאכתו רבת־הכמות תהיה סולת נקייה. קרן השפע ששאב ממנה היתה בעצם מושג איכותי, כעניינו של ביטוי זה בחכמת־הנסתר היהודית.

בכרך הביבליוגראפיה הנספח לספר־היובל שהופיע בתש"ם, במלאות לו שבעים וחמש שנה, נמנים 26 ספרים, מקצתם מהדורות שניות, שבעה ספרים שתירגם, 1662 מסות ומאמרים על ספרות והגות ועל ענייני השעה, וחולתם כותרים של פירסומים שערך — מלבד משימתו העיקרית כעורך כתב־העת „הפועל הצעיר". רב־צדדיותו, הוורסאטיליות שלה, מתגלה במיגוון התחומים והנושאים שבהם עסק, למן סופרים ויצירותיהם, אישים בתנועת העבודה, ספרי עדות וזיכרון (כמו ספר בוצ'אץ'), ועד לקסיקוגראפיה — ניבון אנגלי־עברי (שהתקין יחד עם אדם ריכטר) וספר פתגמים מקבילים (עבריים, אנגליים, גרמניים). אכן, הוורסאטיליות אינה רק פונקציה של סקרנות אינטלקטואלית שאינה יודעת שובעה אלא גם של תודעת־אחריות ליוצרים וליצירותיהם. אשר הניעה את ישראל כהן לגלות נסתרות ולהביאן לידיעת הקוראים, או לחשוף למיצער פנים נסתרות של דמויות מפורסמות, כדרך שעשה במונוגראפיות שלו על יצחק־אדוארד זליקינסון, מתתיה שוהם, יעקב שטיינברג ועל אחד הסופרים החיים עימנו, אהרון מגד. אכן, ישראל כהן היה „סופרם של סופרים" — לא במשמע המקובל בעגה הביקורתית, היינו סופר הכותב למען סופרים אחרים והם בלבד מסוגלים להעריכו, בעוד שקוראים מן השורה אינם מוצאים בו חפץ. אלא סופר שקורות חייהם ולבטיהם והישגיהם של אנשי־עט אחרים, בני זמנו או אנשי דורות קודמים, הם החומר בידו היוצרת. הוא לש את החומר הזה לא ליצירה של בדות אלא לסינתזה שהתולדות והמעשים חובקים בה אלה את אלה ומנהירים אלה את אלה.

מחוץ ל„בקעת העצמות"

זליקינסון, סופר־ההשכלה שהמיר דתו ונעשה מיסיונר, נודע בזמנו כמתרגם מחזות שקספיר (ולבד מזאת תירגם לעברית מספרי הברית החדשה). ישראל כהן במונוגראפיה שלו מתקן כמה טעויות עובדתיות שנכשלו בהם כותבי תולדותיו של הסופר המשומד, אולם עיקר חשיבותה האובייקטיבית של עבודה זו הוא בניתוח הערכים השיריים־לשוניים של תרגומיו משקספיר. ב„בקעת העצמות" של תקופת ההשכלה, כביטויו הקולע של ישראל כהן, ובהשוואה אל דלותם ונוקשותם של מטבעות־הלשון המקובלים על סופרי הדור ההוא, בשירה כבפרוזה ולהוציא את מאפו, ובמידת־מה את מיכ"ל, מה מופלאות הרעננות והטריות והגמישות של העברית שזליקינסון שם אותה בפי הגיבורים השקספיריים: עברית שהיא אכן מקראית במילונה ובעיקרי תחבירה, אך בארטיקולאציה שלה ובסגנונה היא מֵעֵבֶר לכל זמן ויפה לכל שעה.

גם מתתיה שוהם, בעל המחזה המקראי „צור וירושלים", שלא זכה להיות מוצג על במה עברית, היה בעיני ישראל כהן מן המפורסמים שזכויותיהם לא עמדו להם ושחובת חסד־של־אמת היא לשוב ולגלותם ולהצילם משיכחה. שוהם, אומר י. כהן, כאילו שותה מן הורם (של התנ"ך) בלא כלי שאיבה". זה אמור גם בלשון, שאיננה סטיליזציה של שפת המקרא, אלא האידיאה שפת המקרא עצמה, בהיוליותה ובבראשיתותה — רק בהקרנה מוגדלת על מירקע רב־ממדים. מקוריות לשונית מקראית זו היא ממש נוראת־הוד. חידוש־ימים־כקדם, אבל בשביל תיאטרון עברי בדורותינו כבר היתה קשה לגריסה... הוסף לזה את העובדה, ש„צור וירושלים" היה מחזה אידיאי — והדרמטורגיה הבתר־מודרנית החדישה, כבר עייפה ממצעים אידיאיים; הוא שגזר אלם על מחזותיו של שוהם.

העומק האלוהי של הסיפורת המקראית

ב„אישים מן המקרא", מן הסתם המשובחת באסופות המסות הספרותיות של ישראל כהן, מציין המחבר שאימון הדמויות המקראיות נעשה בתכלית המיצוי ובחסכון־אמצעים שאין משלו בספרות העולם העתיקה והחדשה גם־יחד. מבחינה זו מוצדק התואר שישראל כהן חוזר ומדביק במחברי הסיפורת המקראית: האמן האלוהי, הסופר האלוהי. יש אמת בתפארת־מליצה מפליגה זו. אלוהים ברא עולם ומלואו באמירה. כדיבור כהרף־עין — יהי אור, ייקוו המים, תדשא הארץ, נעשה אדם. כיוצא בו, להבדיל, אותם אמני־סיפור שהשכילו מאין כמוהם לצייר פרצוף־פנים, להמחיש סיטואציה או מערכת יחסים ולעורר בקורא רצף אסוציאטיבי על־ידי אמירת פסוק אחד או מסירת דו־שיח קצר. ועיני לאה רכות, ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה: אפילו אינך יודע אל־נכון את טיבה הקליני או הפיזיוגנומי של רכות העיניים, ואפילו תוהה אתה על מהות יופיה של רחל, שהמחבר מדבר עליו בסתם, בלי שום ספציפיקאציה — אתה חש בעליל את שוני הטיפוסים ואת המתח הנגזר מנו. בעצם אתה רואה את שתי האחיות בנות־לָבָן: האפקט הוא חווייתי בהחלט. שמא תאמר שאתה רואה אותן „בעיני רוחך" ואתה משלים את המיתווים ואת הגוונים בחרט ובמכחול אישיים, לפי מה שיורה לך דמיונך, מעל ומעבר לכוונת המספר? באמת אין הדבר כן אלא עד גבול מסוים. אין אתה צריך לקרוא בין השיטין של סיפורי המקרא בשביל שתצטייר לך תמונה מלאה ו„עשירה" יותר של הנפשות הפועלות. ה„שיטין" עצמן, כל־כמה שהן לאפידאריות, קמצניות, ממעטות־דברים — אומרות את הכול, ובלבד שיהיה לך אורך־רוח לשמוע את הקולות ובנות־הקול המתרוננים בהן. אכן, אם נחה עליך הרוח — אינך „ממלא אחרי התנ"ך", אינך מפענח משבצות ריקות, אלא דברים שאתה משמיע כבר אמרם הכתוב במכוסה ובמרומז.

זו היתה דרכו המוצהרת של ישראל כהן בספר מסותיו „אישים מן המקרא": לא דרך הדרוש המוציא דברים מידי פשוטם ותולה בהם כוונות לאילהם; ואף לא דרכה של ביקורת המקרא, המנתחת באזמל חד ללא־רחם את מירקם הכתובים ונוטלת מהם לאיאחת את החיות ואת האמינות, ומותר להוסיף, כמדומה, שבינתו במקרא של י. כהן גם אינה בונה אפריורי לאורה של איזו מישנה פסיכולוגית או אסתטית שנתחדשה בבתי־המדרשות של דורותינו. קריאתו בסיפורי התנ"ך היא קריאתו של אדם מודרני, אף־כי בלי „משפטים מאוחרים" מודרניים.

ערפילי־בראשית

אמנם היתה אסכולה פסיכולוגית אחת, הפסיכולוגיה האנאליטית מיסודו של קארל גוסטאב יונג, שישראל כהן הלך־שבי אחריה ושבאחד מספריו האחרונים, „בחביון הספרות העברית — עיון לאור מישנתו של יונג", הוא עושה ניסיון מעניין לגלות נקודות־מגע בין מחשבת ישראל, ספרות ישראל והלשון העברית ובין תורתו של חוקר־הנפש השווייצי. כידוע, הארכיטיפוס הוא אבן־בניין במערך־המחשבה היונגיאני. הארכיטיפוסים, כותב ישראל כהן תוך ניסוח־פאראפראזה בעקבות יונג, הם „תמונות־בראשית שנתרקמו כתוצאה של נסיונות פנימיים וחיצוניים לאין־ספור... הם שרידי חוויות שהיו לשעבר קניינה המשותף של האנושות. מאחורי המודע והבלתי־מודע האישי קיים, לפי יונג, בלתי־מודע קיבוצי, שמתוכו גולשים תמונות־בראשית או דימויים קמאיים באמצעות המשורר, אף לא בידיעתו, לתוך המיתוס ואף אל השירה המודרנית. דמויות, השאלות, סמלים, מוטיבים ומצבים קדמונים אלה, שאבות־אבותינו נתנסו בהם, מתמצים וחוזרים ומתחדשים בנפש היחיד". כהן נדרש אל סיפורו המופלא של ר' נחמן מברסלב, „מעשה בו־ין בעטלירש". מסופר שם על ניצולי ספינה נטרפת שבאו אל מיגדל אחד וכל ניצול הוצרך לספר „מעשה עתיק שהוא זוכר בזיכרון ראשון, היינו, מעת שהתחיל אצלו הזיכרון..." הגדול מכולם התינוק, „שאמר שלא כלום הוא זוכר, כי הוא למעלה מכולם וזוכר אפילו מה שהיה קודם נפש, רוח ונשמה, שהיא בבחינת אין".

יש כאן, כלשונו של ישראל כהן, „הצצה לתוך ערפילי־בראשית והעמקה ברחשים ההיוליים של הנפש האנושית... כדי להחיות בהדרגה את הזכרונות העמומים ולהעלותם לספירת המודע". אכן, אצל ר' נחמן מברסלאב מוצגת הוויה ארכיטיפית מובהקת, הכנוסה בקונכייתו של סיפור־בדות.

באותו ספר מעמיד ישראל כהן על ייחודם של מטבעות־לשון עבריים שהוא מכנה אותם ניבים ארכיטיפיים: מאחורי משמעותם הרגילה של ביטויים אלה „חבויה משמעות־בראשית. הם נוצרו על יסוד מאורע קדמון בישראל, אישי, שבטי או לאומי, או על יסוד ניסיון חמור שבעבר נתנסה בו העם או יחידים ממנו, ונחקקו בזכרון כל הדורות עד היום הזה. הם נבלעו בנפש היהודית ובתוך הלשון העברית, והמדבר מבטא בסיטוס מאורעות ונסיונות כיוצא בהם, שאירעו לו עכשיו" — ביטויים כגון „אות קין על מצחו" (קין הוא הארכיטיפוס של רוצח), „תמות נפשי עם פלשתים" (זעקתו האדירה האחרונה של שמשון — היא־היא המטבע הארכיטיפי של הנקמה), „קיקיון דיונה" (ביטוי ארכיטיפי לציון חילופיות ומיקלט־שווא), ועוד הרבה.

★

ישראל כהן הלך לעולמו זקן אך לא שבע־מעשים. עוד בשנת־חייו האחרונה כינס והוציא מיכלול אפיסטולארי שחשיבותו התיעודית־היסטורית רבה: חילופי המכתבים שלו עם שני גדולי הדור, ש"י עגנון ודוד בן־גוריון. כתיבתו הבלטריסטית, המסאית והביקורתית — עיקרה בעלת ערך קיים: רבים ישובו להפוך ולהפוך בה, להתענג מניבה הצלול וללמוד מהגותה המקורית.

דיאנה לם

תחושה של סחרור

דודו ברק:
בין נודיצ'י לרוצ'לאי
איטליה: מסע יְשירה
ציורים: דני רבס
ספרית פועלים
הוצאת הקיבוץ הארצי
השומר הצעיר 1985.

דרכן של עוגות קצפת שהן מורכבות מעוגה ומקצפת כאחת. בקונדיטוריה של דודו ברק נשכחה העוגה אי־שם בתנור, ובניקוניה מוגשים שירים מוקצפים, שמתיקותם מכבידה על ההיך וטעמם פג עם הבליעה.

כמי שיוצא ל„איטליה: מסע שירה", עסוק ברק מלכתחילה בחוויה שהוא עומד לעבור, ומקיף אותה בסופרלאטיבים עוד בטרם התרחשה: „על כנפי היופי. / בעקבות השמש. / אל חמדת העין. אל מיקסם צורב. / לפדות חישוק זהב. / גולת האבן. / לצקת ארגמן אל תוך הלב. // שישה־עשר באוגוסט. / אלף תשע מאות שמונים ואחת — / לאיטליה" (עמ' 7).

נדמה כי הסיחרור מן החוויה התקיים בראש, ולאורך כל הספר גדולים תיאורי החוויה מן החוויה עצמה, ולא ברור עוד מה גרם לה. העמדתן של חוויות יומיומיות לצד שמות איטלקיים מתנגנים, אינה יוצרת דבר חדש: „בסמוך לזהב הרומנסק הבפטיסטרי — מטאטא הרחובות, / יונים משגרות גלליהן על לוקה דלה רוביה / ועל נני די בנקו / ..." (עמ' 21), או: „...ליד כיפת הדואומו של פיליפו ברונלסקי מצינים / תיאטרון בובות. / למרגלות מגדל הפעמון של ג'יוטו — / פנטומימה..." (עמ' 21). השירים, ברובם, עמוסים בציון שמותיהם של מקומות ומראות, וללא כל עיבוד נוסף הם גורמים לכותב להיות „מטורף אש", „סחרחר", „משוגע", וכן הלאה. מתוך כך נוצר פער גדול בין תוכנן הדל של החוויות שקרו בפועל, לבין עוצמת הרגש וגובהה המירקע של השפה. לעיתים נוצר הרושם, כי הרגשות פועלים „על ריק" אך במלוא הקיטור, ומולבשים במחלצות מילים מקושטות. אין כאן לשון ציורית אמיתית. אין כאן חידושים לשוניים וכמעט שאין מטאפורות. מה שישנו כאן הוא הגבהה מלאכותית של השפה, ללא ניגוד אישי, ושימוש רב ובלתי רלוואנטי בסגנון מקראי. אולי מתוך האמונה, כי לצורך תיאור הדרה של איטליה יש צורך בהאדרת הלשון: „...מה שעד בינתך יבוא, / בא עדיה אלפי רבבה..." (עמ' 10), או במקום אחר: „...והזהב ניגר, ניגר עד בהונותיך / ואם שריגי עורקיך בחכלילים. בשש. / עד אז תבוא שרקיה משוגעה?" (עמ' 20).

שיריו של ברק לוקים לרוב ב„תפיסת המרובה". מחד גיסא, ישנו גם ניסיון לשרטוט דמויות איטלקיות חומקות, יומיומיות, ומאידך גיסא נעשה גם השרטוט בכלים לאילו: בצבעים בוטים למדי, מתקתקים ועמוסים לעייפה. הכובד המילולי מכביד על השירים ויוצר רושם של נפח שירי, אשר למעשה אינו מכיל הרבה. אין, לרוב, קשר בין הגירוי שמספק מראה יומיומי וחולף, לבין התגובה הריגשית העצומה שמזדרז המשורר להגיב. שוב ושוב עולה תחושת סיחרורו של הכותב מן הסטריאוטיפים שלקח עימו למסע:

1. איטליה אמורה לגרום התעלות נפש.
2. משורר המבקר באיטליה אמור גם להתפעם וגם לסבול. ההתבוננות במראות אמורה לגרום לו לעיתים אושר („ואני לבדי כאור הרב ... / משוגע / שר"), ולעיתים עליה להוכיח את צער הקיום („הוי נפשי, נפשי המעונה"). כל אחת בין התגובות הללו באה כתוצאה מההתבוננות, ולא ברור למה פעם כך ופעם כך.

נפילה מאילן גבוה

בתוך המלל הרב, הניופיה, ניכרות גם טביעות אצבעותיהם של משוררים נוספים. שלא באשמת ריגוי ההלך האלתרמני מקבל כאן ביטויים רבים אלא שהוא דל ובלתי משכנע: „ניגון עתיק חבוט / הזניר / אבד המשורר. / בין אין לבין אן" (עמ' ..). אי אפשר שלא להיזכר באלתרמן („להביט לא אחדל... ולנשום לא אחדל / ואמות ואוסיף ללכת") לנוכח השורות הבאות: „... ואני אמות כאן עד צאת העין / ואחיה / ואמות מתגעגע" (עמ' 26). אלא שהביטוי עריף.

ועוד ישנם כאן מיקצבים אלתרמניים רבים, שמלבד היותם כתובים במכנה ובחריזה קלאסית אינם אומרים הרבה: „ארמון הכתם שבעים יהלום, / חישוק הבוהק על הארות, / חוגת יונים, מטה הקבר / שכרי החרם והלבבות" (עמ' 43). ומדי פעם ניתן לשמוע הד לשירתו של נתן זך: „...אני שומע את אורנלה שרה / אני שומע את השיר של לאורנה, / אני שומע שאני שומע" (עמ' 26).

כך ניתלים השירים באילנות גבוהים, אך נופלים מהם עד מהרה. ישנן כאן הצבעות לכיוון דאנטי, אליגיירי, מיכלאנג'לו, ליאונרדו, בוטיצ'לי, תומא כאן, ועוד רבים אחרים. אלא שהאזכרות אינה הופכת שיר לטוב יותר. אם אין בו משל עצמו, כך נותרת היומרה לבדה, ורוממות השפה אינה אלא עלה־תאנה.

מסע ללא כיסוי

ניסיון אחר, שאף הוא אינו עולה יפה, הוא הניסיון להתרחק מן הדברים ולשוות להם, כביכול, גוון אירוני. אולם קשה להבין מניין צומחת האירוניה כאן. היא נמסרת בנשימה אחת עם התעלפות מן המראות: „...גוצ'י, פוצ'י, קוצ'י, עד קונדוטי, / אין יתומה קוסמת כחולי" (עמ' 15) או: „...בנוסעה שמנגנר ספגטי, ראביולי, / ומאמה איטליה חוגרת סינר // ואני לבדי באור הרב הולך, / משוגע, / שר" (עמ' 21). מה כל־כך משגע ומאיר במאמה איטליה או בראביולי?

היומרה של „מסע השירה" נותרת ללא כיסוי. אמנם, יש כאן הרבה „איטליה", אך אין הרבה „שירה". בוודאי לא מן הסוג הטוב. קיטלוגם של שמות איטלקיים מוסיקאליים, שפה רמה, קישוט והתבלבלות מן המראות, אינם מצטרפים לכלל שירה. את הדוגמה הבוטה ביותר מספק שיר הסיום של הספר: „פלורנציה, ונציה, / ורונה, קרמונה, / וזונה, / פרארה וקראררה. // ויצ'נצה, פיאצ'נצה, / מילאנו ולוגאנו, / ופרוגה ומנטובה / ורום / וירושלם."

כמדריך לתייר נמצא, לכל הפחות, הנחיות כיצד להגיע אל המקומות הנזכרים.

אל מסע ההתפעמות של דודו ברק מצטרף ד' רבס בציורים מתקתקים ומדוייקים. טכניקת הציור היא אמנם מדוייקת וקפדנית, אולם לא די בה כלום. הנה כי כן, הציורים משלימים את השירים ומתאימים להם, בטעמי הקצף האופפים את הספר כולו.

א.ב. יפה

אור מעמקי תהום

(על ישעיהו שפיגל)

דיוקנו של סופר: ישעיהו שפיגל.
מבחר ביקורות על הסופר ויצירתו.
תל־אביב, תשמ"ו.

השנה הגיע ישעיהו שפיגל לגבורות. יובלו לא צויין על ידי „בשפים ספרותיים", העתונות לא הקדישה לו דברי־הערכה, כלי התקשורת לא הריעו לו. האיש ממשיך לשבת בדירתו הצנועה בגבעתיים ולכתוב, בלי לתת דעתו על „הכלי העולם הזה" המלווים סופרים אחרים בדרכם. על איצטבת הספרים שלו עומדים 18 הספרים שלו ביידיש, 7 הספרים שתורגמו לעברית ושני הספרים שהופיעו בצרפתית. הוא יודע כי זה העיקר. ושוחרי יצירתו יודעים כי ישעיהו שפיגל הוא מחשובי הסופרים ביידיש בדורנו.

טוב עשו ידידיו שיזמו הוצאת ספר זה — הכולל מבחר מאמרי ביקורות שנתפרסמו בכתבי־עת ספרותיים ובמוספי העתונות — על ישעיהו שפיגל ועל יצירתו. „לציון תרומתו רבת־הערך לספרות". בזכותו של ספר זה יגיע אולי שמעו לקהל קוראים רחב יותר ובטוחני כי כל מי שלא קרא אותו עד כה ויזדקק מעתה לספריו, ייצא נשכר.

שפיגל נחשב כ„מספר הגטו", והגדרה זו יש בה אמנם כדי לקבוע את המהות התימאטית של רוב סיפוריו, אך היא עלולה גם להביא לידי צימצום הערכתו וקיפוחה. נכון הדבר ששפיגל החל לכתוב פרוזה בשנות המלחמה, בהיותו כלוא בגטו לודז', וסיפוריו היו העדות הראשונה והנאמנה ביותר על מה שהתרחש שם. הדחף היסודי לכתיבתו היה הרצון הזה „למסור עדות". לזכור ולא לשכוח, ולא להניח לאחרים להשכיח, את אשר עוללו הנאצים ליהודים. במעמד קבלת פרס מאנגר אמר ישעיהו שפיגל: „בהזכירי את הגטו ואת מרד הגטו, הריני חושף את המדור התחתון של האופל. אותה תקופה המצפה עדיין למקונן התנ"כי הגדול. קרבננו היה גדול באימתו, ולכן עמוק בתהומיותו צריך להיות זכרונו הלאומי. לאי־לשכוח הוא חסרה הנעלה של הנפש היוצרת, ובה־בעת גזר־הדין החמור ביותר לסופר. כי במהותו של דבר — מהי היצירה? מימים קדומים משמעה היה: לחרוט את העולם באבן, בחול, בקלף. לא לשכוח, לא לתת לשכוח. כדי לא להישכח כיוצר." (עברית אהרן מגד).

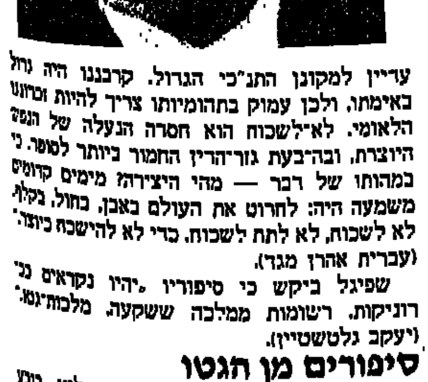

שפיגל ביקש כי סיפוריו „יהיו נקראים כב־רוניקות, רשומות ממלכה ששקעה. מלכות־גטו." (יעקב גלטשטיין).

סיפורים מן הגטו

ישעיהו שפיגל נולד ב־1906 בבאלוט, רובע הפועלים של לודז', עיר הטקסטיל הפולניה. הוריו היו אנשי־עמל. פועלי־חרושת שפרנסתם נמצאה להם בצימצום מעבודה בבתי־אריגה. שפיגל זוכר את באלוט (העירה תוארה גם על ידי י.י. זינגר ברומאן שלו „האחים אשכנזי") כמקום של „אפרוריות איומה. לא דשא, לא עץ ולא פרח." מכאן — הגעגועים לטבע, שבאו לידי ביטוי ביצירתו. בילדותו הלך לתלמוד־תורה, למד בבית־ספר עממי, אך נאלץ להפסיק את לימודיו בגיל בר־מצווה. אנוס היה לצאת לעבודה בגיל רך והתנסה בעבודות גופניות מפרכות. לימים חזר לספסל הלימודים וסיים שש כיתות. בהיותו בן י"ט פירסם את שיריו הראשונים בכתבי־העת האידיים של לודז'. ב־1930 נתפרסם קובץ שירים שלו „עם הפנים לשמש". שפיגל נעשה דמות מוכרת בחוגי הסופרים היהודים של פולין. היה מבאי ביתו של יצחק קצנלסון, שסביבו התרכזה קבוצת סופרים צעירים, ביניהם ישראל ראבון, שלמה ברלינסקי, יצחק יאנאסוביץ, חיים לייב פוקס ואחרים.

שפיגל התחיל לכתוב פרוזה רק לאחר שנכלא בגטו לודז' ועבר יחד עם שאר היהודים את שבעת מדורי הגיהנום שזימנו להם הנאצים. „...באותה אווירה של שכול, כאשר בדירות הסמוכות אנשים גועו מרעב וממחלות — מצאתי ניחומים בכתיבה. והתחלתי לכתוב סיפורים על אנשי הגטו ושכחתי את רעבוני... למעלה מארבע שנים הייתי בגטו. כתבתי — בלי לדעת אם יפורסמו אי־פעם דברים אלה." (בראיון עם טוביה כרמלי). את כתבי־היד שלו הטמין בקופסת־פח בתוך האדמה במרתף־ביתו. שפיגל גורש מן הגטו למחנה אושוויץ ב־1944 וכאשר חזר ללודז' כעבור שנה, לאחר השיחרור, החל מייד לחפש אחר הקופסה עם כתבי־היד, אך היא לא נמצאה במקום שטמן אותה. הסתבר כי הפולנים שהתיישבו בביתו היו סבורים, כי היהודים הטמינו במרתף תכשיטים וזהב, חפרו וחיפשו, וכאשר מצאו רק קופסה עם ניירות השליכוה לתוך ערימת־אשפה. בדרי עמל הצליח המספר להציל מתוך האשפה חלק מכתבי־היד שלו, ואלה היו הגרעין של ספר־הפרוזה הראשון שלו „מלכות הגטו" (1947). אך לפני שניתן לנו לקרוא סיפורים אלה, הגיעו „שירי המפולת" שחיבר שפיגל, ואשר עזרא זוסמן תירגם אחדים מהם והביאם בשבועון „עתים" (28.12.46):

„חלמתי ארובה במיידאנק/ וים ציצים אדום על גג שחור/ מידיהם רזות של אבא־אמא/ בנחה לה הלבנה ארמון־נהור. // כציפור פצועה על פני תהום רוכצת/ טולטלתי בין החתחתים/ אניית המוות תחץ אורם קצף/ ואלבטרוסים מן הים שותים.// עם יהודים מתפללים תעיתי/ ינועו צווארים, זקנים וגולגלות,/ תא ילדים עשן ראיתי, כפות רגלי ניכוו בדרוך על מעלות. // אחר נישאתי בזרועות הסער / ואלף ציפורים רדפוני בקול רם./ אי־מי באדמה שחורה של יער/ מצא גופי שרוף עדי פחם."

עדות וחלום

אך מעתה עבר כובד־המשקל אל כתיבת פרוזה. שפיגל הרגיש כי רק בדרך זו ישיג את מטרתו העיקרית, להיות העד הנאמן שימסור לדורו ולדורות הבאים את אימי השואה. אם כי בסיפוריו נותרו איכויות־ביטוי פיוטיות מובהקות. „גם בפרוזה מתגלה שפיגל כמשורר. הוא מדבר בשפת דימויים וסמלים, הגודשים כמעט כל משפט ומשפט. מערכת סמלים זו טומנת בחובה את משמעותם של הסיפורים." (איזה פרליס).

כמה מדברי־ההערכה הטובים ביותר על יצירתו של שפיגל נכתבו בידי אברהם סוצקבר. ואין זה פלא. שכן ישנם קווי הקבלה ודמיון בין השניים: „...כמו המשורר אברהם סוצקבר, ביקש גם שפיגל ליטול מהדברים את משותם המשפילה, האיומה. תמיד מרגיש שפיגל את הכאב החזק של המציאות. אולם רגיש הוא לחלום. על האדם, הנתון באימת המציאות, משתלט בעל־החלומות." (ש. ניגר).

סוצקבר פירסם בגיליון הראשון של הרבעון הגדול שבעריכתו, „די גאלדענע קייט", את סיפורו של שפיגל „יהודי מבית־הקברות", משום שהוא חש, כי סיפור זה „הוא מנקודות־השיא הן בפרוזה הבתר־מלחמתית שלנו והן בפרוזה של שפיגל עצמו. היצירה היא בבחינה אמת־מידה אמנותית אשר לפיה יש למדוד את ההתמודדות העצומה של שפיגל ואת עלייתו האמנותית." וגם הוא עמד על היסוד השירי שבפרוזה זו: „אמנות הפרוזה הפיוטית של ישעיהו שפיגל יש בה משום לחלוחית לירית. לחלוחית־של־דמעה, המצרפת את המלים לאחרות ומאירה בערן, מלותיו יונקות וממצות את המאורעות האמתיים עד תומם והופכות אותם לאגדות. יש שציורו דומה לגילוף יהודי עתיק על־גבי גביע של כסף שנחפר ממעי האדמה ואין מי שימזוג בו יין ויקדש עליו...".

מדרגות אל השמיים

היסוד הלירי ניכר ביצירתו בעיקר בספר „מדרגות אל השמיים", שבו מעלה שפיגל מהוויות שנות הילדות שלו, כפי שהן משתקפות „בעיני ילד חולמני, שדמיונו פורש על הכל דוק של שירה, פיוט ומסתורין... העצמים היום־יומיים הסובבים את הילד מועלים לדרגת סמלים..." (איזה פרליס).

המימד הריאליסטי לא נשמר בטהרתו אף לא בסיפורי־הגטו. סמלית היא דמותו של הדוד תיאודור, האסטרונום, ב„כוכבים מעל הגטו". „אשר לקח עמו את 'המכשירים', כפי שנהגו כל שבויי הגטו, הלך יום־יום ב„קערה אחר המרק, אולם בלילה הוא עשה נסיעות רחוקות משלו מבעד חלון חדרו הקטן, לחלל הכוכבים הזוהר'." והוא ידע כי „לא קיים הפחד לאדם, אשר שומע את שירת הכוכבים, של הלבנות במשכנות השמיים. הוא חופשי כענן, כרוח, כמו האלהים."

ועל דמות אחרת בסיפורי־הגטו, זלדה, כותב י. שפיגל: „היא הרימה את עיניה הכבויות ונדמה היה לה, כי היא רואה דברים פלאיים. הבית התמלא שירה מאמירת תהילים. על הקירות החליפו הפרחים גוונים כעין פניני־טל־קיציים, אשר מבשרים את עלייתו של יום קיץ מלא אורות. מאמירת התהילים של אבא, מהפרחים הקרים על הקירות, התפשטה חמימות בכל הפינות, כאור קסום המרחף על פני התהום."

ישעיהו שפיגל עלה לארץ בפברואר 1951. עבד תחילה כפקיד במשרד האוצר. פרש לאחר כמה שנים ומאז הוא מקדיש כל עתותיו לכתיבה. בתרגום הופיעו עד כה שבעה מספריו. „מלכות הגטו", „ערומים בטרם שחר", „אור מעמקי תהום", „מדרגות אל השמיים", „הגשר", „האשמורת השלישית", „שני סיפורים".

יגאל תומרקין

סופרלאטיבים

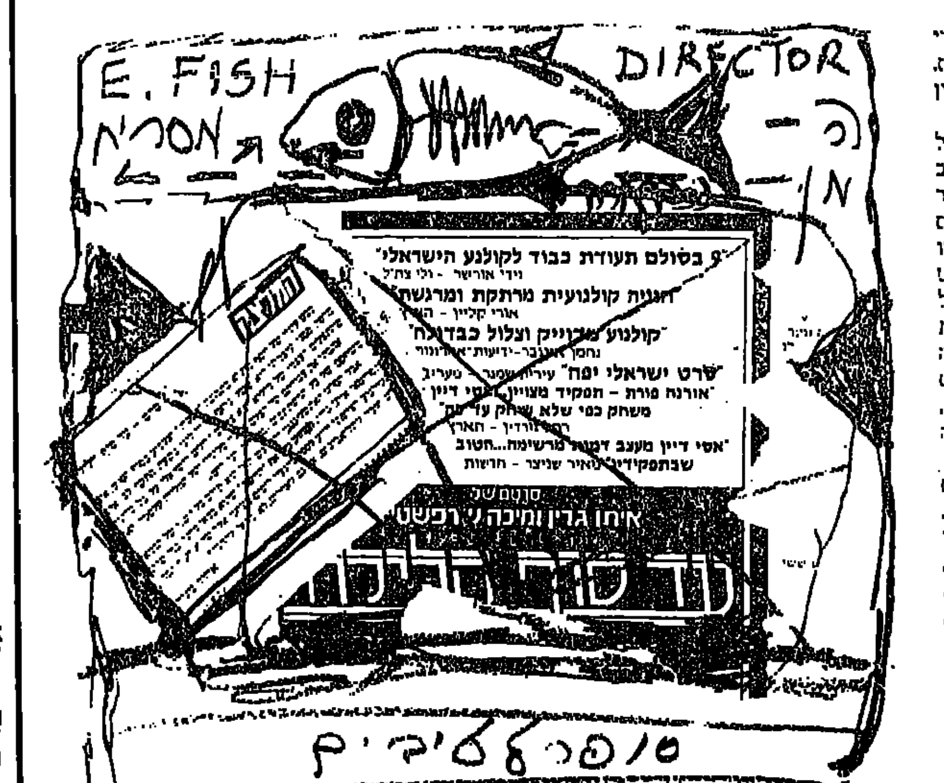

ביקורת דומה. לעיתים, לסיפור הנדוש „בגדי המלך החדשים". בהביאה ערימות סופרלאטיבים, הנובעים כחוסר אבחנה בין דקויות לבין אפסיות, בין הכלום לבין התיחכום, בין הטפל לבין העיקר.

עם מותו של אורסון וולס זכינו לאורגיה של סופרלאטיבים. אורגיה בין־לאומית ולאומית סביב עשרת הבמאים ועשרת הסרטים החשובים ביותר שנעשו אי־פעם וכאילו שהיום. לאחר אלפי סרטים ובמאים, אפשר לבחור 10 כאלה בכנות. כמובן נבחר סרטו של אורסון וולס „האזרח קיין", כסרט מספר 1 שנעשה בעולם. היה באורסון וולס ניצוץ של גאון לצד אגומניה. חן ותיחכום במשחק לצד בנאליות וקיטש בתפיסת העולם. חידושים בצורה מול כניעה לאורסון וולס השחקן שהשתלט על אורסון וולס הבמאי ועל הסרט. אמנם, וולס הביא חידושים טכניים, אך בדיקה רצינית תראה, כי הוא רחוק מן העשירייה המובילה.

יותר מכך, מוזר שאותם מבקרים לא זכרו סרטים כ„מוריאל" של אלן רנה. „הסמוראי" של מלוויל. „אדם במלחמה" של פרנצ'סקו רוזי, או במאים כמו גריפית, פון שטרוהיים, יוסטון, הוקס, וורטוף, ויגו, פאזוליני או בונואל. כולם חשובים מאורסון וולס. ביקורת כזו, אם כן, אינה אחראית. היא היסטרית, אופנתית ולא מקצועית. היא בודקת את הקולנוע כסיפור, כחיקוי לחיים ולא כצורה וכתרבות ויזואלית. אגב, אותה ביקורת, המשתוללת בסופרלאטיבים על וודי אלן, השתוללה גם סביב מגאלומן ופאשיסט תיאטרלי של כריינר פאסבינדר, שפתאום נשכח, וטוב שנשכח.

כיום משתוללת הביקורת הישראלית ומתפקעת מרוב סופרלאטיבים על סרטו האחרון של איתן גרין, שלאור כל שבחי הביקורת (והמנויים לעיל, באיור) ניגשתי לחזות בו, בקולנוע „פאריז".

ביציאה שאלתי את עצמי: מה רוצה האיש הזה? כול עץ אחר עושה סרט על חמישה בולי עץ אחרים — וחופים בלתי אמינים הרוכבים על סיפור מצוץ וחבוט, ומבחינת הזמן והמקום הופך הוא את נהריה לפרבר של תל־אביב הנמצאת במרחק, בדומה לכנסיה ביישן.

זהו סרט ישראלי ביזמלונדוני סגריר. גם על שפת הים בו הישפשתי אור וצל, אך גיבוריו של גרין אינם מסוגגרים, תרתי משמע: היום נופל אל תוך לילה כמעט פריואי. והסרט הוא, לפיכך, כמעט גלי־חדש, זה הישן, בן השלושים.

מה רוצה, אם כן, הבמאי הצעיר? לומר כלום. אולם, כדי לומר כלום צריך להיות מישהו מוצק, בעל השקפת־עולם. לא צלופח במשקפי שמש. צריך את האומץ של בקט, את הציניות של יונסקו, את התרבות והאינטליגנציה החזותית של גודאר או אלן רנה. אפילו רוהמר אינו מספיק. אם רוהמר הוא בושם צרפתי קליל, גרין הוא ויעה כברה. הוא מתאמץ לומר כלום. אולם, כדי לומר כלום — צריך הרבה כישרון ורגישות, למחוק את הדברים שבין אי־האמירות.

אומנם, לדידות יש מימד ולטיפשות יש עומק מינימאלי. אך מעבר לאלה יש מין חור שחור, שהטיפשים רואים בו משהו מיוחד, בלתי־נתפס אך נשגב.

יתר על כן, לתיאור כיעור חזותי דרוש חוש ויזואלי מעודן ומפותח. כדי ליצור כיעור אמין, מנוכר ומרוחק כזה דרוש חוש אסתטי וידע עמוק. וזה אינו מצוי כאן.

אם אתה נבון אינך נוגע בבנאליות של הניתוק, פער הדורות וחוסר הקומוניקאציה. אם אתה בור — אתה פוזה נפוחה, המטילה צל גדול על טיפשים. דרך פוזה אתה מראה, לכל היותר, את ריקנותך המשעממת. אפסיות של במאי אינה מסוגלת לתעד אפסיות של סביבה. אי־יכולתו של הבמאי לקלוט שמחה או יסורים כופה עליו להחליפם בפאוזות ובדציבלים. על כן חסרות גם העדינות, או הבוטות. ולא עוזרות ציטטות מן הברית־החדשה ואמירות על חיים ומוות, אותן שמענו אלפי פעמים.

לא עוזר כאן גם אותו צילום עצמי של סטיל, המלווה באמירה „משעשע נעשה ברגע של פחד", הוא פראפראזה לא מוצלחת של „בלאואפ" (יצרים) של אנטוניוני, או לחילופין, הנשמה מפה לפה למתאבד בטביעה (?) לפני שמרוקנים את ריאותיו ממים...

עצוב, אם כן, לראות כאן ערימת קלצ'ניקובים וכוסות בירה ו(ודקה מהולות בניתוק של אב מבנו בבאר בצפון ת"א, בפער דורות ובזכרונות שטחיים, חסרי פיוט והומור, המזכירים משהו מן הגל־החדש המאוד עייף.

ואף־על־פי־כן, הביקורת משתוללת בסופרלאטיבים מן הסרט הזקן והעייף הזה, „עד סוף הלילה". איזה ציון היתה צריכה ביקורת זו להעניק לסרטו של אקירה קוראסאווה „ראן", אם העניקה ל„עד סוף הלילה" את הציון 9 בסולם אורשרבננר? לא הציון 1,000 ולא 12 בסולם ריכטר יספיק.

„ראן", סרט של איש בן 76, הוא צעיר, רענן ומעורר קינאה בידע המעמיק שבו בכל הנוגע לתרבויות המזרח והמערב: תיאטרון נו מול שייקספיר, ציור של הרינסאנס מול חיתוכי העץ וציורי הקאקימונו היפניים. סמוראים נחרצים מול דוסטוייבסקי וטולסטוי. איזכורי מערבונים בנופים יפניים שטוחים וערפיליים. קוראסאווה שוחה בביטחון בשתי התרבויות. אין זה מוזר או מלאכותי לראות אצלו את קרב סן רומאנו של פאולו אוצ'לו מתנהל בנופיו של הירושיגה, את נצחונו של קונסטנטין על מקסנטיוס של פיירו דה לה פרנצ'סקה, או את כניעת ברדה של ולאסקז בצילום של מבצרי קיוטו ונארה.

כאן נמצא את ליידי מקבת ואת המלך ליר נעים בקצב תיאטרון הנו, בצל עצי הדובדבן אותם הרט אוטמרו.

אין אדם אוניברסאלי כקוראסאווה, המלומד, החכם ובעל המקצוע. העץ, הבד, הסוס, הלוחם, הדם והחרב — אלה הם מרכיבי החומר. היוצר קולנוע כאמנות נעלה. שהרי, ליסורים, כמו גם לתשוקה, לאהבה, לשנאה ולחמלה, יש צורה, ומעל לכל — ביטוי חזותי.

מעטים בעולם הם היוצרים שזכו למיזוג העין והשכל, לנפש סוערת היודעת לתרגם כל זאת לאמירה נעלה. קוראסאווה הוא אמן הקולנוע.

לאה איני

אַלִיבִּי

לֹא זוֹכֶרֶת מָתַי זֶה הָיָה
אֲנִי זוֹכֶרֶת שֶׁבַּחוּץ קָפְאָה קְשִׁיחוּת מְאוּוֶרֶת
הָרְחוֹבוֹת הִתְקַפְּלוּ אֵלַי
כְּמוֹ גְּזִירֵי קַרְטוֹן שְׁחוֹרִים
עֹצֶר גּוֹפְנִי בַּר־עֲנִישָׁה הַמַּתִּין בְּכָל סִמְטָה
פַּחְדָּתִי
לַיְלָה כְּמַדֵּי מִשְׁטָרָה סְמוּיִים בִּקֵּשׁ מִסְמָכִים
לִבְדִידוּת מְשׁוֹטֶטֶת מְאֻשֶּׁרֶת
וְהָיִיתִי צְעִירָה
וְהַנְּשָׁמָה שֶׁלִּי —
הַנְּשָׁמָה שֶׁלִּי עָלְתָה מִתּוֹךְ בַּקְבּוּקוֹנֵי
בֹּשֶׂם מְרוּקָנִים
הַנְּשָׁמָה שֶׁלִּי רִחֲפָה בִּקְלִילוּת פַּרְפָּרִית
לְתוֹךְ דַּפִּים בְּתוּלִיִּים
אֲבָל אַף זָכָר לֹא קִבֵּל אֶת תְּעוּדַת הַזֶּהוּת הַזֹּאת
כְּדֵי לְהַרְשׁוֹת לִי לְהִכָּנֵס לִזְמַנּוֹ הַקָּצָר
וְאַף שׁוֹטֵר לֹא הֶאֱמִין לַאֲמַת שֶׁהָיִיתִי
הָיִיתִי צְעִירָה
לֹא אֲנִי לֹא זוֹכֶרֶת מָתַי זֶה הָיָה
אֲנִי זוֹכֶרֶת שֶׁבַּחוּץ קָפְאָה קְשִׁיחוּת מְאַחֶרֶת
הָרְחוֹבוֹת הִתְקַפְּלוּ אֵלַי
כְּמוֹ גְּזִירֵי קַרְטוֹן שְׁחוֹרִים
עֹצֶר גּוֹפְנִי בַּר־עֲנִישָׁה הַמַּתִּין בְּכָל סִמְטָה
פַּחְדָּתִי.

ציפי שחרור

נִימְפַת הַכְּרָךְ

הַנִּימְפָה בַּעֲלַת אֶלֶף הַפַּרְצוּפִים
עַל הַיָּם
הָיְתָה יוֹצֵאת אֶל הַמִּתְרַחֲצִים
לָבוֹא אֵלֶיהָ וְאִישׁ לֹא הֵעֵז.
הָיְתָה מִתְנַעְנַעַת עַל יְרֵכֶיהָ וּמְנַסָּה לְהָבִין אֶת
עֶרְכֵּי הַחֲלוֹמִי

פְּעָמִים רַבּוֹת תָּהִיתִי עַל הַמַּזָּל שֶׁנָּפַל בְּחֶלְקִי
הֱיוֹת נוֹשֵׂא חֲלוֹמוֹתֶיהָ שֶׁל נִימְפָה עִירוֹנִית
שֶׁל אַלְפֵי הַפַּרְצוּפִים — סְדוּרִים זֶה עִם זֶה
וְזֶה בָּזֶה בְּחֻקִּיּוּת נְדִירָה

וְנִפְּפָה מְשַׁלֶּכֶת הַיָּמָּה
וַאֲנִי מִתְעַנֶּגֶת בְּמַחְשְׁבוֹת רְמִיָּה —
לִקְרֹא אוֹתָהּ נִימְפַת הַכְּרָךְ אֵלַי.
אֲבָל פָּנִים רַבִּים אִתָּהּ סְתוּרִים בְּקַצֶּפֶת הַגַּלִּים.
לְעִתִּים דִּמִּיתִי אוֹתָהּ כִּי מְנַסָּה אוֹתִי בְּמִשְׂחַק
מַחֲבוֹאִים

קוֹרֵאת אֶל הַמִּתְרַחֲצִים לָבוֹא
וְשׁוּב הֱיוֹת נוֹשֵׂא חֲלוֹמוֹתַי.

ריקי דסקל

◇

אֲנִי מִסְתַּכֶּלֶת בִּפְלִיאָה מְתוּחָה
בְּנוֹצוֹתֶיהָ הָרַכּוֹת
שֶׁל הַצִּפּוֹר הַנְּדִירָה
הַנּוֹפְלוֹת כְּמוֹ
בַּחֲלוֹם
אֶל חוֹף הַשּׁוּק

נתן גרוס

פרס קצטניק

אנדראש מזאי

יזי פיצובסקי

"פרס קצטניק" לסופר מחו"ל, הכותב בשפה זרה על נושאי השואה, נפל השנה בחלקם של יזי פיצובסקי הפולני ואנדראש מזאי ההונגרי. טקס חגיגי של חלוקת פרסים (כל אחד 1,000 דולר) יתקיים ב־30 למרץ במעונו של נשיא המדינה מר חיים הרצוג.

יזי פיצובסקי (1924) סופר ומשורר פולני ידוע, הקדיש חלק נכבד של יצירתו הענפה לעם היהודי, לתרבותו ולשואה. הפואמה שלו "מכתב למורק שאהאלי" (1968) זכתה לפרסום עולמי כאשר הצייר הגדול אייר אותה בחמש תחריטים, שביצע במיוחד למהדורה הצרפתית של היצירה. (הפואמה יצאה בעברית בתרגומו של יעקב בסר בהוצאת עקד.) "קריאת אפר־מקלה" (1979), קובץ שירים שהוקדש כולו לעם היהודי והטרגדיה שלו ותורגם ללשונות רבות — אנגלית, צרפתית, גרמנית, שוודית ועוד — נמנה עם המרגשים ביותר שנכתבו על ידי משוררים לא־יהודים. "צימוקים עם שקדים" — אנתולוגית שירי עם יהודיים, שתרגמו מיידיש ע"י פיצובסקי (1964). "שיר על העם היהודי שנרצח" (לי. קצנלסון), בתרגומו הגאוני לפולנית (1982), תרגומים רבים מהשירה היידיש ואנתולוגיה שעדיין לא פורסמה כספר, וספרים רבים על הסופר היהודי־הפולני ברונו שולץ זיכו את פיצובסקי ב"פרס קצטניק".

בימים אלה תצא לאור מהדורה ביבליופילית דו־לשונית של "קריאת אפר־מקלה", בתרגומו של שלום לינדנבאום, עם מסה על פיצובסקי של נתן גרוס, בהוצאת גזית־גבריאל טלפיר, עם איורים של מרק שאגאל.

אנדראש מזאי (1930), משורר וסופר ממוצא יהודי, נמנה עם קבוצת משוררים הבולטים ביותר בשירה ההונגרית. כתיבתו טבועה בחותם של פרובלמטיקה יהודית. לרבות התייחסות אישית עמוקה לשואה ולנופי ישראל והמקרא. נושאים אלה מופיעים לסרוגין בעשרה קבצי שירה שלו, ברומאנים "עושה נפלאות" ו"בראשית", וכן ב"דניאל בר־מזל", ששימש בסיס לסרט הונגרי מפורסם. כתב ספרי מסות וראיונות רבים. והוא מכהן כעורך כתב־עת הספרותי "חיים וספרות". מבחר שירים שלו על נושאים יהודיים "צל המגדל" הופיע ב"עקד" בהוצאה דו־לשונית עברית־הונגרית.

"פרס קצטניק" הוא שם סמלי שמאחוריו מסתתר היוזם שלו ק. צטניק, הוא יחיאל דינור, מחברם של ספרים מפורסמים על הגיהנום של אושוויץ: "סלאמאנדרה", "בית הבובות", "קראו לו פיפל", ואחרים, שתורגמו לשפות רבות וזיעזעו את קוראיהם בכל העולם. עם ועדת השופטים נמנים יהושע אברה, איתמר יעוז־קסט ואפרים שמואלי.

קוראים כותבים

טעותו של גיורא לשם

ברצוני להתייחס לסגנון ולניסוח ברשימתו של מר גיורא לשם, "ארז ביטון לב הארי" ("על המשמר" 14/2/86), שלמרות רמתם הגבוה הם רומזים על תופעה עצובה בחיינו. שתי הכתבות נכתבו, לדעתי, מנקודות ראות שונות והעיוות הרעיוני שלשם כפה על כולנו יכול היה להיכתב ברוח אחרת, במקום אחר ובזמן אחר.

לשם מתחיל בטפיחות מקובלות על ביטון, דברים שבהמשך הופכים להתקפה משולחת־רסן. מבין השורות מפעפעת אווירה מעליבה, כמעט עד כדי לינץ' מילולי כלפי ביטון. הכתבה מציירת תמונה מסולפת שאין לה קשר לדבריו של ארז ביטון בכתבתו "הצלבנים המודרניים" (מעריב 12/1/86).

מהיכרותי את ארז ביטון, אין הוא נוהג להגיב על התקפות אישיות, ומי שקורא ברציפות את רשימותיו של ארז ביטון ב"מעריב" יודע שביטון מתייחס לגופם של עניינים ולא לגופם של אנשים. לכן ההתקפה האישית על ביטון — לא בעיתון "מעריב" ולא במסגרת כמה חברתית — מעידה על התחמקות מהתמודדות מעמיקה ונקייה מספיחים אישיים. קשה לי לתפוס את המניע האמיתי של לשם. מי שמכיר את ביטון יודע שכל מבוקשו להביא להפלת מחיצה ולקירוב הרבדים החברתיים בארץ. ביטון מוסר את דבריו בקפדנות רבה כדי לא לפגוע כולם, והוא עושה זאת כדרך־חיים וכנועם־הליכה מיוחד בנינו.

חבל שמערכת המוסף הספרותי של "על המשמר" לא הקפידה על הבחנה בין התייחסות עניינית לבין סגנון מעליב שלא לצורך. מאמציו של ביטון לפתוח דו־שיח של שיתוף פעולה פורה בין אוכלוסיות מקוטבות בתוכנו וכנון, בין דתיים לחילוניים, בין קיבוצניקים לתושבי ערי פיתוח נתקלו כאן, לדאבוני, בסטירת לחי. דווקא מעיתון "על המשמר" הייתי מצפה להתייחסות אחרת.

שלמה שפירא

בשבע עיניים

"קדמוניות" חדש

בגיליון החדש של "קדמוניות": מאמר מאוייר על מנזר מארטיריוס במעלה אדומים, מאת יצחק מגן וחנניה הזימי; מאמר על ממצא תת־ימי של מטען מתכות מתקופת הברונזה, מאת אהוד גלילי ונסים שמואלי; על כתובות יהודיות חדשות מן "הדרום", מאת עמוס קלונר; על החפירות בחורבת סוסיה, מאת אברהם נגב; כנסייה ומתקנים חקלאיים, מן התקופה הביזנטית בחורבת בית לויה, מאת יוסף פטריך ויורם צפריר; ועל החפירות בחורבת זיכרין, מאת משה פישר.

כמו כן בגיליון — ביקורת ספרים, תגובות והערות, וידיעות החברה לחקירת ארץ־ישראל ועתיקותיה.

שיר ותרגומו

קריאת שירים באנגלית ובעברית

משתתפים: סנדו דוד, רוברט פרנד, אסתר קמרון, ריבה רובין ובן־ציון תומר.

המועד: יום ה' 13.3.86 בשעה 20.00 בבית הסופר ע"ש חיים הזז, ירושלים.

מסיבה ספרותית

עם צאת הספרים

"אני רוצה רק להגיד לך" — חדוה הרכבי

"ספר נצחון גדול, שלושה שירי עלילה" — מכי סרטל.

דברים: אלכס זהבי, גיורא לשם, המחברים.

המועד: יום שני, 17.3.86 בשעה 20.00 בבית הסופר ע"ש חיים הזז.

מפגש סופרים ומורים

עם המשורר דוד אבידן

הנושא: "לשון עברית ושירה עברית לקראת שנת 2000".

מנחה: ד"ר אברהם הגורני — גרין.

המועד: יום חמישי, 13.3.86, בשעה 8.00 בערב ב"בית הסופר" ע"ש שאול טשרניחובסקי, רח' קפלן 6, תל־אביב.

חלון ראווה

אנטי־גיבור עצוב

ו. ס. נאיפול
"בית למר ביזוואז"
מאנגלית: אהרון אמיר
הוצאת זמורה־ביתן, 1985

כמה מגיבוריו של המספר ו. ס. נאיפול הם, כמוהו, אנשים ממוצא הודי שהיגרו לאפריקה, לאיזור הים הקאריבי ולמקומות אחרים בעולם. נאיפול הוא יליד האי טרינידאד, ממוצא הודי, שהתחנך באנגליה — וגם אם הושפע מן הספרות האנגלית והאירופית, שמר על מזגו "המזרחי" ועל עולמו הפנימי המיוחד. תערובת זו של מוצא, מזג ותרבות, יחד עם כשרון ספרותי גדול הקנתה לנאיפול את מעמדו המיוחד כסופר מצליח ומעורר־עניין בארצות האנגלו־סקסיות וגם מחוצה להן.

"בית למר ביזוואז" אינו מספריו החדשים — המהדורה הראשונה של המקור האנגלי הופיעה ב־1961. הוא שונה במשהו מהרומאנים הקודמים של נאיפול, שקראנו בעברית — שונה באווירה, במעטה הקומי של הדברים, בדמות האנטי־גיבור של מוהון ביזוואז.

מר ביזוואז הוא עתונאי קטן בפורט־אוף־ספיין, טרינידאד. כל חייו הוא נתון במצוקה כלכלית קשה, ובמאבק עמה, וכדי לא לגלותה תמיד ברכים ולהבטיח לבני־משפחתו בית ותנאי קיום הוגנים, הוא מכלה את כוחותיו. כל המציק לו מוצג בפשטות: "מר ביזוואז היה בן ארבעים־ושש, וארבעה ילדים היו לו. כסף לא היה לו. לאשתו שאמה לא היה כסף... שני ילדים היו בבית־ספר. שני הילדים הבוגרים יותר, שעליהם אולי היה ביזוואז יכול להישען, היו שניהם בחוץ־לארץ במילגות".

למצוקה הכספית נוספו המחלה שקירבה את מותו והפיטורים מעבודתו בעתון. לעתים הוא נראה כדון קיחוט הנלחם בטחנות־רוח, בכוחות שאין לו כל סיכוי להתמודד עמם. מבעד להומור ולחיוך שבסגנון הסיפור משלח נאיפול את חיציו אל צביעותה ושחיתותה של חברה הבנויה על־פי רגם קולוניאלי, שבה נשחק האדם הקטן ומביא על עצמו כליון.

שירים מכל העולמות

"שירי שנות ה־70". מבחר שירה ישראלית, בעריכת חיים עומר, ציור העטיפה: ברקו אורל. הוצאת תמוז, 1985

אם להסיק לפי שמה של אנתולוגיה שירית זו, הרי שהובאו בה שירים ישראליים, שנכתבו בשנות ה־70 — וזאת באורח כללי ביותר, כי אין מתחת לשירים ציון של תאריך כתיבתם.

אין לשירים גם מכנה משותף תימאטי, והקריטריון היחיד לבחירתם היה טעמו של העורך. נושאיהם שונים ומתפרשים על־פני מראות וחוויות והלכי־רוח; והמשוררים המיוצגים באנתולוגיה אינם שייכים למשמרת ספרותית אחת או לשכבת־גיל אחידה. כך באים באכסניה זו אבות ישורון, אברהם חלפי, אמיר גלבוע, שלמה טנאי ופנחס שדה, חיים גורי, נתן זך ודוד אבידן, דוד רוקח ויונתן רטוש, זלדה, יונה וולך, שולמית הראבן ואסתר ראב, מאיר ויזלטיר ויאיר הורוביץ. ולא הזכרנו אלא חלק מן המשוררים, ששיריהם הובאו בקובץ, מהם ידועים לשוחרי־השירה, מהם ידועים פחות.

האנתולוגיה מלווה במספר רישומים בלא ציון שמות הציירים.

גילגוליהם של נץ ודג

פאול קור: "סיפור הנץ";
פאול קור: "הדג שלא רצה להיות דג";
נוסח עברי: פועה הרשלג
הוצאת "כתר", 1985.

לפנינו שני סיפורים מחורזים לפעוטות, עם מוסר־השכל, שהוא טוב לכל הזמנים, לכל החברות, לכל האנשים, גם למבוגרים. הסיפורים מלווים ציורים צבעוניים, שכל אחד מהם תופס את מלוא העמוד ומשאיר מקום מועט לטקסט בחרוזים, הניתן לרוב בשורות בודדות.

"סיפור הנץ" מציג את עוף־הטרף, שהיה לסמל של מיליטאריזם ואכזריות, הופך את עורו והופך ליונת־שלום. הכל שמחים ומרוצים, הטנקים שותקים והופכים לטרקטורים, מטוסי־הקרב, שהטילו פצצות הרסניות, הופכים לפרפרים, אניות־המלחמה צוחקות לאור השמש ובמקום דגלי־הקרב מניפות מפרשים, החיילים שמים פרחים בקנה־הרובה ויוצאים במחול, רק הנץ, שהביא את כל האושר הזה לעולם בהיהפכו ליונת־שלום, אין הדאגה סרה מליבו, כי אי־שם אורב לו נץ אחר, שהיה לו לאוייב... ואילו סיפורו של הדג שלא רצה להיות דג נוגע לאנשים, שאינם מרוצים ממצבם ומחייהם, ותמיד הם רוצים להיות מישהו ומשהו אחר. דג קטן מתלונן על חייו המשעממים בבריכה, עד שאחד הגלים משיא לו עצה כיצד להיות לציפור. אך גם הזהות החדשה אינה מסבה לו נחת, כי להתעופף במרומים זו מלאכה קשה, והוא מבקש להיות עכבר. והנה הסכנה הנשקפת לעכבר מהחתול הטורף מפחידה אותו עד מוות והוא מבקש להיות פיל, אחר־כך דוב, אולם הכל לשווא: שום זהות חדשה אינה מתאימה לו ואינה משביעה. לבסוף הוא חוזר אל מה שהיה: דג במים. המסקנה פשוטה — כל אחד צריך להיות הוא עצמו, נאמן למהותו.

מ. אבי־שלמה

עוד על ירושלים

אייל און ודרור ורמן.
ירושלים — דיוקנה של עיר בתמורה
הוצ' משכנות שאננים ומכון ירושלים לחקר־ישראל, 1986.

בשנים האחרונות זכינו בכמה ספרי־צילום היסטוריים וכן במספר תערוכות צילום בנושא ירושלים במאה ה־19. הספר שלפנינו הוא לקט נוסף של כ־80 צילומים של ירושלים מתקופה זו: אייל און שקד במלאכת האיסוף מאספנים ישראליים שונים ועיקר מלאכתו הוא במיון ובבחירת התמונות המוצגות לפנינו. מתוך התמונות ניתן ללמוד על התמורות הפיסיות שחלו במאה האחרונה במבנים שונים, בתכנית־העיר, באורחות־החיים של האוכלוסיות השונות ועוד. כן מצויים כאן הסבריו של דרור ורמן, המלווים את הצילומים בפרטים היסטוריים רבים על הבניינים השונים המצולמים.

חשיבותו הרבה של הספר, לצד ספרי צילום רבים אחרים על אודות אתרי ירושלים וערים אחרות בישראל, היא בנתינתו אפשרות לימוד של התמורות שחלו במאה האחרונה בעיר, וכך גם מתן יכולת להערכה מדוייקת יותר על עתידה של העיר. שכן, ללא לימוד מעמיק על עברה של ירושלים, יקשה עלינו ליישם בה תכניות־מתאר עתידיות.

כנסיית הקבר בירושלים

אלי שילר (עורך).
"אריאל" מס' 42־42 א'.
ירושלים 1986, 160 עמודים.

עד למלחמת ששת הימים אסור היה ליהודי להיכנס אל כנסיית הקבר ואף לא להתקרב אליה, והוא היה מסתכן בנפשו בניסיונו לעשות כן. לפיכך המידע על הכנסייה הצטבר בעיקר מתיאורי צליינים נוצריים. כך, למשל, מספר תייר גרמני מ־1659 על כלבים גדולים השומרים בפתח הכנסייה: "כשהתקרב נוצרי, לא אונה לו כל רע מהם, אם התקרב אליהם תורכי (מוסלמי) או יהודי, נתחייב בנפשו, אם לא הגיע לעזרתו", תייר נוצרי אחר, שביקר באתר ב־1705 מספר, כי יהודי המתקרב לפתח ונתפס דינו דין־מוות. עדויות נוספות על איסור הביקור בכנסייה ליהודים היא כתובת ברוח דברים אלו מ־1719, וכן עדות מ־1788 על עשיית לינץ' ביהודי, שהתחבא במקום בעת התהלוכה של עולי הרגל.

הוצאת "אריאל", ועורכה הראשי אלי שילה, גללו את מעטה המסתורין שאפף את האתר הקדוש לנוצרים, ע"י הוצאתו לאור של ספר המוקדש לנושא. הספר בנוי פרקים פרקים, המציגים היבטים שונים של חקר כנסיית הקבר. שני הפרקים המרכזיים הכתובים על־ידי העורך, מתארים את תולדות הכנסייה, תהליכי־בנייתה והעדות הדתיות השונות שמקודשות ושולטות בכנסייה. כן מצוי כאן תיאור מפורט, המלווה בשרטוטים ובתמונות רבות, של המבנים והאתרים ההיסטוריים והארכיטקטוניים השונים בכנסייה.

בפרקים אחרים כאן מובאת תמצית מחקרים ארכיאולוגיים של חלקי־האתר, משל דן בהט, גבריאל ברקאי ועמוס קלונר. המאמרים מתארים תקופות שונות בתולדות־הכנסייה, החל מימי בית ראשון, קפלות שונות השייכות לעדות הקופטית, הקפלה של "השילוש הקדוש", הקפלה ע"ש הלני הקדושה, ע"ש מריה, הקפלה של אדם ועוד אחרים מימי בית שני. למאמרים נילווים גם תיאורים של הטקסים השונים המתקיימים על־ידי העדות הנוצריות והשונות וכן פרקי מקורות מתורגמים מיוונית.

חומר רב פורסם עד כה על אודות כנסיית הקבר והמבנים השונים הקשורים לכנסייה. חשיבותו של ספר זה נעוצה בקיבוץ רוב המקורות, התמונות, השרטוטים וההסברים למימצאים ההיסטוריים והארכיאולוגיים בכפיפה אחת. החוקר, המטייל והמתעניין בנושא זה, יוכל, לפיכך, להיעזר בספר זה בעת סיורו במקום.

דן יהב

קולנוע

מערבון לבני הנעורים

דני ורט

"סילברדו" בקולנוע מוגרבי בתל־אביב

סקוט גלן ודני גליבר במערבון החדש "סילברדו"

ארבעה גברים יוצאים לעיירה סילברדו: פאדן, מאל, אמט ואחיו הצעיר ג'ייק. בסילברדו כמו בכל עיירה במערב יש מסבאה, זונות טובות־לב, שריף מושחת ורשע שמנסה להשתלט על אדמותיהם של מתיישבים ישרי־דרך. הארבעה מתייצבים לסכל את מזימותיהם של השריף וחבורת נוכליו.

הבמאי לורנס קאסדאן (שזה סרטו השלישי) מנסה להשיב למערבון את תהילתו האבודה. קאסדאן חובב הז'אנרים ההוליוודיים השתתף בכתיבת תסריטים עבור שפילברג ולוקאס: "שודדי התיבה האבודה", "שובו של הג'די" ו"האימפריה מכה שנית". ביים את "בחום הגוף", שבו חיקה במרוייק את סגנון "הפילם נואר" אם כי התוצאה היתה העתק חיוור וחסר חיים של "ביטוח חיים כפול" של בילי ויילדר, ביים גם את "החברים של אלכס" ועתה הוא שב למקורות במערבון "סילברדו".

שני ז'אנרים אמריקנים שבקו חיים ומדי פעם מנסים לחדש אותם. הראשון הוא הסרט המוזיקלי. השני הוא המערבון. אלמנטים וחוקים שאיפיינו את המערבון הועתקו לסרטי פשע שאחדים אכן נראים כמערבונים אורבניים וגם אל סרטי המדע הבדיוני. עם מותו של סם פקינפה הסתלק אחרון גדולי יוצרי המערבון.

לורנס קאסדאן באחד הראיונות עמו מספר על אהבת הילדות שלו למערבון ועל כך שבני הדור הצעיר אינם מודעים לז'אנר הקלאסי, שאיפיין את הקולנוע האמריקני יותר מכל ז'אנר אחר. מטרתו בסרט היתה אם כן דידקטית. הוא ביקש ללמד את הנוער מהו מערבון ועל כן החליט ליצור סרט שיכלול בתוכו את כל האלמנטים האופייניים והמוכרים של המערבון: דהרות סוסים בערבות צחיחות ורחובות־ידידים, קרונות מתיישבים בדרך אל מקומות יישוב במערב, פושעים, מסבאות, נערות בארים וזונות, משחקי קלפים, שריפים, בית כלא וכמובן קרבות אקדחים כולל הקרב סופי בין הטוב לרע. קאסדאן גם מציין שתיכנן לכלול בסרטו אינדיאנים אבל נאלץ לוותר עליהם מסיבות פיננסיות.

בין המערבונים המעטים שנוצרו בשני העשורים האחרונים הטובים היו אלה, שערכו דיון מחודש בז'אנר המערבוני ובמיתוס של גיבור המערבון. כמובן בין אלה נכללים מערבוניו של סם פקינפה, "בלדה לאיש המערב" או "פאט גארט ובילי הנער", סרטו הנפלא של רוברט אלטמן "הקלפן והיצאנית" שביקש כביכול לשבור את חוקי המערבון וגם סרטו המרתק של פיליפ קאופמן שלא זכה להערכה, "שוד הבנקים הגדול", שהציג את אגדת כנופיית האחים ג'סי ופרנק ג'יימס מהיבט מקורי.

קאסדאן מצדיע למערבון. אין זו פרודיה, אין זה נסיון לחתור תחת יסודות הז'אנר וזה גם אינו דיון אודות כלליו של המערבון או נסיון לניסוחם מחדש. קאסדאן אסף את כל האלמנטים המוכרים והרכיב סיפור לא משכנע במיוחד. פה ושם הגניב כמה נגיעות מקוריות בדיון באספקטים חברתיים של קהיליית המערב. כך היא דמותו של מאל האקדוחן הכושי המתמודד בבעיות גזענות במערב וכך היא דמותה של סטלה בעלת הבאר הננסית (לינדה האנט), שמביאה משהו מדמותה של אשה משוחררת נוסח המערב. קאסדן שיבץ בסרטו סצנות שובבות כמו זו שבה פאדן מתגלה בתחילת הסרט במדבר חסר כל כשרק תחתוניו לגופו ולוקח פרק זמן ארוך למדי עד שהוא לובש בגדים של יומיום, או הרשע המבליט את מבטאו הבריטי, בגילומו של ג'ון קליז מחבורת המונטי פייטון לשעבר, או דמותו של ג'ייק (קווין קוסטנר) הליצן שברבי־עיית האקדוחנים.

הסרט ניחן בליטוש מקצועי ובצילומים מבריקים של ג'ון ביילי, כפי שהדבר בולט כבר בסצנת פתיחה: כדורים פוערים חורים בקירות הבקתה שבה נמצא אמט (סקוט גלן) ודרכן חודרות קרני השמש. מה שקאסדאן עשה כאן מזכיר את מה שעשה ריידלי סקוט ב"אגדה". אצל סקוט זו היתה אנתולוגיה של אגדות, אצל קאסדאן זו אנתולוגיה מערבונית.

יש אומנם שחקנים טובים שמאצילים מחינניותם על הסרט — קווין קליין, סקוט גלן, קווין קוסטנר ודני גלובר בתפקידים הראשיים וגם בריאן דנהי בתפקיד השריף המושחת קוב. אבל בסיכום למרות החביבות, התוצאה הסופית מעניינת פחות מסרטו של קלינט איסטווד "הנוקס", שהיה בו לפחות נסיון להביא איזשהו יסוד מקורי למערבון הקלאסי. ■

תערוכות

פלאי המיניאטורות

נורית קדר

עולם האיסלם במוזיאון האיסלם בירושלים; מינה זיסלמן בגלריה שרה גילת ואליהו גת בבית האמנים

בימים אלה אפשר להציץ בפלאי המיניאטורות של עולם האיסלם בזכות התערוכה המאלפת המוצגת במוזיאון האיסלם בירושלים. אחרים ימצאו עניין בתאור הנטורליסטי של צמחי רפואה בספר התרופות "דה מטריה מדיקה" מאת דיוסקורידס שתורגם לערבית (עיראק או סוריה סוף המאה ה־12).

אחרים יתעניינו אולי בסוסים הדוהרים וברוכביהם על רקע נוף אינו מפורט. סוסים שועטים, מתחת להם ומעליהם מופיע הכיתוב כאילו מעניק את הקצב. אירן על תהפוכותיה הפוליטיות מחליפה רוכבים. אלו הופכים בתקופה מאוחרת יותר לגולמיים. סכמאטיים. מרובעים בתווי הפנים ובגוף. אולי משום כך מרבד הפרחים המעוטרים נמוג תחת פרסות הסוסים כדי להופיע שוב בתקופה מאוחרת עוד יותר אך לא באותה רעננות ראשונית. מאירן הגיעו גם הלכי־נפש במונוכרום מעודן: נער וזקן מתחת לעץ ושלוש מיניאטורות. הצופה חייב לעבור את שערי המסגרות המקיפות המשתנות בגוניהן וברוחבן כדי להגיע לדמויות המרכזיות.

אירן של היכולת האסתטית ממומשת בקבוצת דרווישים לבושים כעיזים מפוזות, לצידם רקדנים ונגנים החוגגים בנוף הררי. המסגרות מצוירות: שלל דרקונים לקוחים ממיתוסים של כל הזמנים, חיות שונות אחרות, דגמי צמחים ודגמים גאומטריים המוכתמים בגשמי זהב. המסגרות מובילות לתחום פעילות הדרווישים שצבעם כמעט נבלע כארמה אולי מעוצמת הריגושים.

בתורכיה פוגש הצופה איש בא בשנים רוכב על סוס מעוצב באמצעות רישומים מהירים סכמאטיים קריקטוריים־כמעט — פרי התבוננות מוקדמת ומעמיקה, שידעה לתמצת את מהות טבען של החיות ואת ישותו של האדם. אין כאן תאורי נוף מפורטים. דמויות נוטלות מקום מכובד באמצע בין גונים מופשטים של ירוק.

אליהו גת. דומם עם פרחים

האווירה הראליסטית התורכית הרוויה בסכמאטיקה והתבוננות רציונלית משתנה בהודו לתערובת של מיתוס ואגדה. צבעים בהירים מאוד, עיצוב נאיווי. שילוב מעודן והרמוני בין פן קישוטי לפן נטורליסטי: נערות עולזות בתוך המים. גופן כאילו מפוסל בשיש מתיז רעננות וערגת־נעורים: גבירה נהדרת בין טווסים. מוטיב הנוצה משמש דגם בשמלתה השקופה, האופק גבוה והארמה עוטה ירוק וצהוב, רקיע כחול מאור וקווקווי זהב שוורים בו ובמסגרת; פניהם של זוג זקנים ששיניהם ערוכות בטורי מלבנים זהים. הם מעשנים בנחת ודיוקנאותיהם משלבים עיצוב נטורליסטי ואיפיונים דקורטיביים טבולים ברוק של הומור ורוח טובה; ולבסוף לשם מדיטאציה קבצן עירום למחצה בידו האחת — מקל ובשניה — צרור, הוא שולט בתמונה. הרקע רק נרמז והמסגרת הירוקה והרעשנית משמשת קונטרפונקט.

קליגרפיה ואיורים המציגים יכולת התבטאות צורנית צרופה המארגנת את משטח התמונה במלבנים בגדלים שונים, בתנוחות אופקיות ומאוזנות ובצבעים מתחלפים. תפיסה "מונדריאנית" משולבת במוטיבים פיגורטיביים חופשיים ובכתב המסווה לפעמים בתחומי הצבע. תערוכת חובה.

מינה זיסלמן הציגה בגלריה היפה של שרה גילת (לא הרחק מתיאטרון ירושלים). נראה שהאמנית רוצה לחרוג מתחום הציור וליצור מעין עבודה סביבתית המתפרשת על פני הרצפה באמצעות פיסול. לפעמים התמונה מצמיחה ידיים ורגליים מתוכה. הרעיון לגיטימי כמובן, אבל הביצוע אינו משכנע; אולי בגלל שאפריורי נבחרה איקונוגרפיה שרוצה לקרוא תיגר על המלחמות. צלבים שחורים מעץ צבוע או קופסאות־קברים המונחים על הרצפה ומעליהם תסיסת צבעים חזקה. יש פרדוקס אצל זיסלמן: תסיסת הצבע כאלו גוברת על הרעיון המותחם. סוטה ממנו ועושה את שלה. על אף הכתמיות האדומה־שחורה שעשוייה להעלות אסוציאציה של שכול, דם ומוות: חיוניות הצבע ואופן משיכת המכחול מגלים חיות ואנרגיה רבת־עוצמה. אילולא צורפו הקביים, הפסלים והמרכיבים שמטרתם להתוות את דרך ההתבוננות — העבודות היו יוצאות נשכרות, כמו שתי העבודות המופשטות, לא צורפו להן אביזרי־משנה או איקונוגרפיה מגודרת־מראש.

מינה זיסלמן חייבת להניח לאמנותה להתפרץ כפי שהיא. שכן אמנות זאת לוכדת את הצופה באנרגיה הטמונה בה.

בבית האמנים באלחריזי מציג אליהו גת. עבודות שלאחר משבר בריאותי קשה וטראומה פסיכולוגית. גת חוזר אל המוטיבים המסורתיים שלו. כובש את המפה, את הנופים שמבעד לחלון, את העיר את ההרים, את הטבע הדומם ואת דמות האשה. התפיסה. אינה פונה כבעבר למכלול, אלא לפרט. המכחול טבול בראשוניות ובנאיוויות. ההפך נכבש בעיניים תמימות יותר, זהירות יותר, שלא שכחו רעננות מהי. ■

צוותא לתרבות מתקדמות

שישי 7.3	ב־15.00 — במה פתוחה — "יומנו של מטורף" מאת גוגול בביצוע אילן תורן ב־21.30 בחצות — שרון ליפשיץ	
שבת 8.3	שחרית 11:11 — אריה ורדי מארח צעירים בצוותא	
מוצ"ש 8.3	א' 9.3, ב' 10.3, ג' 11.3 ב־20.30 — "קידוש"	
ד' 12.3	ב־21.00 — "גוני שב משדה הקרב"	
	ב־22.45 — "חיילי בדיל על חוף ירושלים"	
ה' 13.3	ב־20.30 — "פרי גן העדן" (הצגה סגורה)	
	ב־22:22 — ג'אז בצוותא	

חתונה בירושלים סרטו של רנן שור מוקרן כל ערב ב־20.00 וב־20.15

"במקום חלום" ו"נגוע" 2 סרטים קצרים בנושא ההומוסקסואליזם מוקרנים מדי ערב ב־20.45

ב"צוותא" מוצגת תערוכתו של שלמה לביא

מוצ"ש 15.3 ב־21.00 — "אוסטרליה הדרומית" ביצוע תיאטרון חיפה

חדשות

בכירי עיריית טבריה יפגינו בירושלים

מאת כתבנו בעמק

מנהלי המחלקות בעיריית טבריה בראשות ראש העיר, יגאל ביבי, וועד עובדי העירייה, החליטו אתמול לפתוח בשביתה ביום ראשון הקרוב ולהפגין מול משרד ראש הממשלה בירושלים, במחאה על הזלזול וחוסר ההתייחסות של משרדי הממשלה למצוקתם.

לדברי ראש העיר, מזה ארבעה חודשים מתעתעת הממשלה בערי הפיתוח ולא מימשה את הבטחותיה להעביר כסף לכיסוי גרעונות הרשויות.

ביבי ציין, כי גרעון העירייה המגיע ל־4 מיליון דולר ואיומי מס הכנסה וחברת החשמל והביטוח הלאומי לעקל רכוש של העירייה משתקים את מחלקות העירייה והשירותים.

קשירת לסתות — שיטת הרזייה חדשה

כמה חברות קיבוצים מעמק הירדן ומרום הגליל עברו באחרונה טיפול הרזייה חדשני, שבמהלכו נקשרו לסתותיהן על־ידי רופא שיניים.

את השיטה מיישם אחד מרופאי השיניים הבכירים בצפון, במטרה להקשות על אכילת מאכלים משמינים ואהובים. המטופלות נשלחות לרופא השיניים על־ידי רופא מטפל ובמשך כל זמן הטיפול ניזונות המטופלות ממזון נוזלי המוכנס לפה באמצעות קש.

אחת המטופלות רזתה בשיטה זו 20 ק"ג. אחרת, מורה במקצועה, לקחה חופשה במשך הטיפול, שכן אין אפשרות לשיר עם פה סגור.

(עתים)

● להט: עושים הון פוליטי מהריסת מבנים

ראש עיריית ת"א, שלמה להט, כתב במכתב ליו"ר ועדת הפנים של הכנסת ח"כ דב שילנסקי כי ח"כים רבים מנסים לצבור הון פוליטי מכל פעולת הריסה שהעירייה מבצעת.

"לצערי, על־פי נסיוני בעבר לא היה בדיונים של ועדת הפנים של הכנסת נסיון להתמודדות אמיתית עם הבעיות והדיונים שימשו עילה לניגוח פופולארי של העירייה ולעיתים אף להסתת תושבים מפירי חוק ע"י חברי הוועדה נגד אנשי העירייה שהופיעו בפניה".

חנה קים

בתמצית

● לדירתו של מזכיר ראשון של שגרירות דרום אפריקה בהרצליה פיתוח פרצו אלמונים וגנבו מכשירי חשמל, כולל מכשיר וידיאו, וכן 600 דולר כסף מזומן.

● בעיית הכספים היוצאת בוטלו 4000 מישרות ופוטרו 6000 עובדים ברשויות המקומיות — על כך מסר אתמול אריה הכט, מנהל המינהל לשלטון מקומי במשרד הפנים.

● מיבצע מירגם להדרגת בתי־מלון, המבוצע על־פי מדיניות שר־התיירות, החל אתמול בירושלים על־ידי עובדי משרד־התיירות ואנשי מיל"ב — מרכז ייעול בתי־מלון שבמכון לפריון העבודה.

● תנועת אמונה, תנועת האשה הדתית לאומית, פנתה אל המועצה לשיווק פרי הדר בדרישה לחדול מהקרנת תשדירי הפרסום על האשכוליות בטלוויזיה.

תיאטרוני ישראל

מחר, מוצ"ש, 8.3

תיאטרון הבימה:
גמר חברבורות: 20.30
חפרדים: 20.30
עולה – בטבעון: 20.30

התיאטרון הקאמרי
קסטנר: 20.30
קידוש – בצוותא: 20.30
שבתעתון ב־11.00 בבוקר

בבתי הקולנוע

תל־אביב

אסתר — סוניה האדומה; ו: 10.00; מוצ"ש: 9.30 7.15; חול: 9.30 7.15 4.30

אורלי — והספינה שטה; מוצ"ש: 9.30 7.00; חול: 9.30 7.00 4.30

בית לסין — יום ו 14.30 24.00 דיוה; שבת 8.3 חמישי 13.3 בשעה 23.15 דיוה
שבת – 8.3: 14.00 – נשים (נורווגיה) במסגרת יום האשה הבינלאומי; 16.00 גרמניה אם חיוורת (גרמניה); 19.30 בעלים וידידים (גרמניה); 21.30 שתיקה של קריסטין מ. (הולנד)

בן יהודה — טום־בוי; יום ו: 10.00 12.00; מוצ"ש 9.30 7.15; חול: 9.30 7.15 4.30

גת — פעמיים במשך החיים; מוצ"ש: 9.30 7.15; חול: 9.30 7.15 4.30

גורדון — הסיפור האנושי; מוצ"ש: 9.30 7.15

דקל — לילות לבנים; יום ו 10; מוצ"ש וכל השבוע 9.30 7.00

דרייב אין — יום ו 10.00 קומנדו; 12.15 אשה ללא גבר; מוצ"ש וחול: 7.15 9.30 קומנדו; 12.00 אשה ללא גבר

הוד — משאלת מוות 3; ו 10; מוצ"ש 9.30 7.15; חול: 9.30 7.15 4.30

לימור חדש — כבודו של פריצי; 9.30 7.00

פאר — מסע העסקים של אבא; ו: 10.00; מוצ"ש: 9.30 7.00; חול: 9.30 7.00 4.15

מוזיאון תל־אביב — סהרורים; מוצ"ש: 9.30 7.00

סינמה 1 — רוקי 4; יום ו: 12.00 10.00; מוצ"ש: 9.30 7.15; חול: 9.30 7.15 4.30

סינמה 2 — חזרה לעתיד; יום ו: 12.00 10.00; מוצ"ש: 9.30 7.15; חול: 9.30 7.15 4.30

פאריס — יום ו 2.30 – סיפור של שגעון פשוט; 4.30 – קזאנושה; 10 12 – חבורת זאבים; שבת 11.00 בבוקר: ברק ברווז; 5 – מופע הקולנוע של רוקי; מוצ"ש: חבורת זאבים 7.30 – 9.30; 1001 שקרים על פיקסו 23.30

חן 1 — שנת הדרקון; ו: 9.45 – 12.20; מוצ"ש: 7.00 – 9.40; חול: 9.40 7.00 4.15; חברי הדרקון אליוט — שבת 11.00 בבוקר

חן 2 — גלגלי תהילה; יום ו: 12.20; מוצ"ש: 7.20 – 9.40; חול: 5.00 – 7.20 – 9.45; חתולים בצמרת — שבת 11.00 בבוקר

חן 3 — סיפורה של מארי; יום ו: 9.50 12.20; מוצ"ש: 7.20 9.45; חול: 5.00 7.20 9.45; הגוניס — שבת 11.00 בבוקר

חן 4 — ביה"ס לאסירים מתחילים; יום ו 9.50 12.20; מוצ"ש 7.20 9.40; חול 10.30 1.30 4.45 7.20 9.40; בייבי סוד האגדה האבודה — שבת 11.00 בבוקר

חן 5 — רומן על בטוח; יום ו 9.55 12.15; מוצ"ש 7.00 9.40; חול 10.30 1.30 4.45 7.00 9.40; החיפושית משתוללת — שבת 11.00 בבוקר

שחף — המאהב; יום ו: 10.00 12.00; חול: 4.30 7.15 9.30

תל־אביב — לחיות ולמות בלוס אנג'לס; ו: 10.00 12.00; מוצ"ש: 7.15 9.30; חול: 4.30 7.15 9.30

תכלת — אני אוהב אותך, כרמן; מוצ"ש 7.15 9.30; חול 4.30 7.15 9.30

צוותא — מוצ"ש 8.3 יוקרן סרט קצר: חתונה בירושלים; 8.15 8.00; נגוע, במקום חלום 8.45

ירושלים

אדיסון — משאלת מוות 3; מוצ"ש 9.00 7.00; חול 9.00 7.00 4.30

אורגיל — פעמיים במשך החיים; מוצ"ש: 7.00 – 9.00; חול: 4.30 7.00 9.00

אורנע — שוטר עם כבוד; מוצ"ש 9.00 7.00; חול 9.00 7.00 4.30

בנייני האומה — מסע העסקים של אבא; מוצ"ש: 9.15 6.45; חול: 9.15 6.45

מיטשל — ראן; מוצ"ש: 8.30; חול: 9.00 6.00

סמדר — בחר בי; מוצ"ש: 7.00 – 9.15; חול: 9.15 7.00; הצגת בכורה

כפיר — רוקי 4; מוצ"ש 9.00 – 7.00; חול 9.00 – 7.00 – 4.30

הבירה — לילות לבנים; מוצ"ש: 6.45 – 9.15; חול: 4.15 – 6.45 – 9.15

בית אגרון — יום שישי 7.3.86: 14.00 רמבו; 15.45 כלבי הקש; מוצ"ש 8.3.86: 18.00 כלבי הקש; 20.00 מ.א.ש.; 22.00 רמבו; 24.00 בית החיות

באר־שבע

חן — חזרה לעתיד; יום ו 10.00; מוצ"ש וחול 9.15 7.15

בת־ים

עצמאות — רוקי 4; מוצ"ש 9.30 7.15; חול 9.30 7.15 4.30

נתניה

שרון — סילברדו; מוצ"ש: 9.30 7.00

סטודיו — קומנדו; מוצ"ש: 9.15 7.00

ראה בחותם תכניות רדיו וטלוויזיה

רמת־גן

אואזיס — [illegible]; יום שישי 10; מוצ"ש וחול 9.30 7.15; ימי חול 7.15 9.30

ארמון — תפילה למוות; יום ו 10; מוצ"ש: 9.30 7.15; חול 9.30 7.15 5.00

לילי — כבודו של פריצי; 9.30 7.00

רב גן 1 — פעמיים במשך החיים; יום ו 10; מוצ"ש 9.40 7.20; חול 9.40 7.30 5.00; מרי פופינס — שבת 11 בבוקר

רב גן 2 — סיפורה של מארי; יום ו 10; מוצ"ש 9.40 7.20; חול 9.40 7.20 5.00; הגוניס — שבת 11 בבוקר

רב גן 3 — שנת הדרקון; יום ו 10; מוצ"ש: 6.50 9.30; חול: 4.15 6.50 9.30; תינוק מוזר במשפחה — שבת 11 בבוקר

רב גן 4 — להב משונן; יום ו' 10.00; מוצ"ש 9.45 7.20; חול 9.45 7.20 5.00; חברי הדרקון אליוט — שבת 11 בבוקר

חיפה

אורה — המאהב; שבת 9.15 7.00; חול 9.15 7.00 4.30

חן — שילוף אבל בזהירות; מוצ"ש 9.15 7.00; חול 9.00 6.45 4.30

עצמון — [illegible]

פאר — הרבה ויא כיום; מוצ"ש 9.15 6.45; חול 9.00 6.30 4.00

ארמון — סוניה האדומה; מוצ"ש 9.15 7.00; חול 9.00 6.45 4.30

קרן אור המחודש — קאוס; מוצ"ש וחול 9.00 6.00; עיניים גדולות — שבת 8.3 23.30; בננות — חמישי 13.3 23.30

רון — רוקי 4; מוצ"ש: 9.15 7.00; חול: 9.00 6.45 4.30

אמפי — מלכודת קטלנית; שבת: 9.15 7.00; חול: 9.15 7.00 4.30

אורלי — שנת הדרקון; מוצ"ש 9.15 6.30; חול 9.15 6.30; יום ו (7.3.86) 3.30 אחה"צ: עליסה בארץ הפלאות; יום ו (14.3.86) 3.30: אלדין ומנורת הקסמים

עכו

אודיטוריום עכו — הבז ואיש השלג; א' ג' ה' 7.00 9.00; ב' 6.00; יום ד' – אין סרט

חולון

סבוי — משאלת מוות 3; ו 10.00; מוצ"ש 9.30 7.15; חול 9.30 7.15 4.30

מגדל — הרבה ולא כלום; יום ו 10.00; מוצ"ש וחול 9.30 7.00

מתנ"ס קרית שרת — סינמטק: אגם הברבורים; מוצ"ש א ב ה 7.00

מועדון קולנוע לנוער — א ב ה 2.30 – הלורד הקטן; א ב ה 4.30 – מרוץ מחוף אל חוף; יום ד' – 9.00 – הצגה: שותפים לדירה; יום ו' – 10.00 – מועדון הזמר עם שרה להבי

ארמון — גולאג; מוצ"ש 9.30 7.15; חול 9.30 7.15 5.00; סרט מטונף — מוצ"ש 23.30; העולם על־פי גארפ — יום חמישי 23.30

הרצליה

היכל — המאהב; מוצ"ש 9.30 7.15; חול 9.30 7.15 4.30

מלון דניאל — יום ו – 7.3: בטן על בטן — תכנית של יהודה ברקן – ס'; מוצ"ש 8.3 – 7.15 9.30 – הס' בעקבות יהלום הנילוס; קדם בכורה ארצית

חדרה

חוף חדרה — רומן על בטוח; מוצ"ש: 9.15 7.00

שרותים ● עזרה ● התחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: גני בת־ים — הנביאים 1.
חולון: אסותא — טרומפלדור 4.
ירושלים: קופ"ח — מרפאת רוממה, רח' הצ"ן 4.
נתניה: נאות שקד — מ. מסחרי אורים.
פתח־תקוה: אסותא — ברון הירש 21.
רמת־גן: קופ"ח כללית — המיתר 24.
תל־אביב: ארלוזורוב — ארלוזורוב 76.
בריאות — המלך ג'ורג' 40.
חיפה: בלפור — מסדה 1.

שבת
בת־ים: קופ"ח — עין יהב. חולון: עצמאות — כלפור 71.
חולון: קופ"ח עין יהב: המרכז — וייצמן 12.
ירושלים: הר הזיתים — הר הזיתים (שבת ומוצ"ש). קופ"ח — מרפאת רוממה, רח' הצ"ן (ומוצ"ש).
נתניה: נאות שקד — מ. מסחרי אורים.
פתח־תקוה: פישביין — חפץ חיים 6.
רמת־גן: רש"י — רש"י 11.
ת"א: כט — פרישמן 66 (שבת ומוצ"ש). אביב אפקה — אחימאיר 28 ר"א ג' (שבת ומוצ"ש).
חיפה: מור — המגינים 97.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית, ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
● שערי צדק — ילדים, פנימית. הדסה ע"כ — כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג., נשים.
שבת
● ביקור חולים – ילדים, נשים.
● הדסה ע"כ — פנימית, כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג.

יד ביד – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה ת"א – 226027 (24 שעות) חיפה – 04־229488 (11.00–20.00) נהריה – 04־920014 (11.00–20.00) קו פתוח להורים במצוקה בימי ב' ו־ד' – טל. 222732.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים של ההסת' לרפואת שיניים בתל־אביב – בימים א'–ה' 21.00–23.00; [illegible] 18.00–24.00; [illegible] 15.00–21.00.
[illegible]
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה [illegible]
מרכז סיוע לקורבנות אונס [illegible] 17.00–21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02־327171
ער"ן תל־אביב — טל' 03־261111
ער"ן חיפה — טל' 04־672222
ער"ן באר־שבע — טל' 057־418111
ער"ן נתניה — טל' 053־35316

מד"א

[illegible]

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244. חדרה – 22444.

רכבות

מירושלים לתל־אביב דרום: בימים א'–ה' בימי ו' וערבי חג: 7.30.
לבני־ברק ולחיפה: בימים א'–ה': 16.00. בימי ו' וערבי חג: 11.30.
מתל־אביב לירושלים: מת"א דרום בימים א'–ה': 16.00.

מכבי ברק 8.18
לחיפה: בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00. בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00.
לנהריה: בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00. בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00, 15.00.

מחיפה, בת־גלים:
לירושלים: א'–ה': 7.00.
לתל־אביב: א'–ה': 6.00, 6.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 18.30. בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30.
מנהריה לחיפה ולתל־אביב: 6.35, 9.00, 10.40, 14.55, 16.35.
לירושלים: 5.35.

בני־יהודה תנסה להפתיע מחר את הפועל ת"א בתום השליש השני

צמרת לוהטת בהתקווה

מאבק מסקרן בין הפועל פ"ת ובית"ר ירושלים ● מכבי חיפה מקווה להתאושש נגד כפר־סבא ● שלוש האחרונות במשחקי חוץ: שעריים — בבאר־שבע; הפועל חיפה – ביבנה ומכבי יפו בר"ג נגד מכבי ת"א

● לאומית

משחקי השליש השני בליגה הלאומית בכדורגל יסתיימו מחר. במוקד המחזור ה־20 יהיה דרבי־זוטא תל־אביבי, בו תארח בני־יהודה ת"א, והרביעית בטבלה, את המוליכה, הפועל ת"א. מאבק מסקרן יהיה בפ"ת בין קבוצות הפועל פ"ת (8) ובית"ר ירושלים, השלישית בדירוג. לעומת משחקי החוץ הקשים של הפועל ת"א ובית"ר ירושלים תארח מכבי חיפה, השנייה, את הפועל כפר־סבא.

שלוש קבוצות הקו־האדום ייצאו למשחקי־חוץ: מכבי שעריים (16) תשחק בבאר־שבע; הפועל חיפה (15) תתמודד ביבנה ומכבי יפו (14) תופיע באיצטדיון ברמת־גן נגד מכבי ת"א.

כדורגלני הפועל ירושלים מה־תחתית יארחו את מכבי פ"ת ובנתניה יתמודדו קבוצות מכבי נתניה ושמשון ת"א.

● חיים קשים צפויים מחר למו־בילת הטבלה, הפועל ת"א, בשכונת־התקוה, נגד בני־יהודה ת"א. משחק־צמרת בו תרצה בני־יהודה, שנוצחה ע"י יריבתה בסיבוב הראשון 2:0, לגמול למובילה. הפועל ת"א תיתקל בקבוצה לוחמת, נמרצת ושאפתנית ונראה שתיקו יספק את משה סיני וחבריו. ישפוט: משה אשכנזי.

● האלופה, מכבי חיפה, תארח באיצטדיון בקרית־אליעזר את הפו־על כפר־סבא, שלא ניצחה שישה מחזורים. החיפנים ישתדלו לנצח ולצפות למעידת יריבתה מהפועל ת"א. כפר־סבא תילחם על נפשה, אולם נראה שהפעם תהיה רגלם של החיפנים על העליונה על־אף חול־שתם במחזורים האחרונים. בסיבוב הראשון ניצחה מכבי חיפה בחוץ — 2:3. ישפוט: יצחק יחבס.

● קרב מעניין יהיה בפתח־תקוה, בין קבוצות הפועל פ"ת ובית"ר ירושלים. שתי הקבוצות שרויות במשבר כספי. הפתח־תקו־אים שבתו השבוע מאימונים, אולם נראה שמחר ישכחו את צרותיהם וילחמו מול קבוצה ירושלמית נמרצת, שתחסר את כוכבה הפצוע, אלי אוחנה אך יחזור לשורותיה שלמה שירזי. הפועל פ"ת סובלת מחוסר יציבות מדהים. אם יתעלו ניר לוין וחבריו הם מסוגלים לגמול לירושלמים על נצחונם בסיבוב הראשון — 1:3. ישפוט: יצחק רוזנברג.

● סוגרת הטבלה, קבוצת מכבי שעריים, המנסה להתאושש ולהיחלץ מהמקום האחרון, תרד לבאר־שבע, למיפגש עם הפועל באר־שבע ממרכז הטבלה. מאמן מכבי שעריים, אליהו עופר, מול קבוצתו לעבור. באר־שבע טובה יותר וגם ביתית. היא מועמדת לנצחון. כל תוצאה אחרת — הפתעה. בסיבוב הראשון — 1:1. ישפוט: יוסף גרוסמן.

● גם מצבה של הפועל חיפה (15) עלול להיות קשה במישחק־החוץ עם מכבי יבנה. החיפנים זכו אמנם בשבת בנצחון אחרי תקופת־בצורת ארוכה (1:2 נגד הפועל ירושלים), אולם מחר יתקלו בקבוצה המסוכנת מאוד במגרשה, ומועמדת לזכות במלוא שלוש הנקודות. בסיבוב הראשון — 0:1 להפועל חיפה. ישפוט: עובדיה צבי.

● כדורגלני מכבי יפו (14), שלא נוצחו בשלושה מישחקים רצופים, יתמודדו באיצטדיון ברמת־גן עם מכבי ת"א, שסיימה את שלושת מישחקיה האחרונים בתיקו. אם מוטי איוניר וחבריו לא ישתפרו הם עלולים לנעור נגד היפואים השאפתנים. בסיבוב הראשון — 1:2 למכבי ת"א. ישפוט: יוסף דיאמנט.

● קבוצת התחתית של הפועל ירושלים, הנמצאת במצוקה, אחרי שבעה מישחקים ללא נצחון, תעשה מחר מאמץ בימק"א להתאושש במישחקה עם מכבי פ"ת. לא תהיה זו משימה קלה, הפתח־תקוואים שניצחו את הירושלמים בסיבוב הראשון 3:0, נמצאים במשבר סביר ומסוגלים לחזור מהבירה עם שלוש הנקודות. ישפוט: יאיר מילנגר.

● מיפגש מעניין יהיה בנתניה, בין קבוצות מכבי נתניה ושמשון ת"א. השמשונים, עם שישה נצחונות רצופים, יתקלו בקבוצה נתניינית המנסה, אך בינתיים אינה מצליחה, להתקרב במעלות הטבלה. רק התעלות של שחקני מכבי נתניה תאפשר להם לשאוף חמצן, ואולי להימלט מהמקום ה־11, הבלתי־מכובד לגביהם. בסיבוב הראשון — 1:3 לנתניה. ישפוט: יצחק אורגד.

התחלת המשחקים מחר ב־3 אחה"צ.

הטבלה הלאומית
(אחרי המחזור ה־19)

1.	הפועל ת"א	14:33	40
2.	מכבי חיפה	14:26	35
3.	בית"ר ירושלים	22:11	34
4.	בני־יהודה ת"א	8:10	32
5.	מכבי ת"א	19:20	29
6.	שמשון ת"א	23:25	29
7.	הפועל באר־שבע	12:16	27
8.	הפועל פ"ת	25:27	26
9.	מכבי פ"ת	26:25	25
10.	הפועל כפר־סבא	23:24	24
11.	מכבי נתניה	24:26	22
12.	מכבי יבנה	21:14	22
13.	הפועל ירושלים	30:20	18
14.	מכבי יפו	26:15	18
15.	הפועל חיפה	31:12	17
16.	מכבי שעריים	23:11	16

משחקי השבת
● בני־יהודה – הפועל ת"א
● מכבי ת"א – מכבי יפו
● מכבי יבנה – הפועל חיפה
● הפועל י־ם – מכבי פ"ת
● הפועל פ"ת — בית"ר י־ם
● מכבי חיפה – הפ. כפר־סבא
● הפ. ב"ש — מכבי שעריים
● מכבי נתניה — שמשון ת"א

כדורגלני מכבי פ"ת מאיימים לא להופיע

מאת משה רוזנברג

כדורגלני מכבי פ"ת מאיימים שלא להופיע מחר למשחק הליגה עם הפועל ירושלים. השחקנים שהשביתו אתמול את האימון, הודיעו להנהלה: "אין לכם מה להזמין את האוטובוס, שיקח אותנו לירושלים. החלטנו לא לשחק מאחר שאתם נוהגים אתנו בסחבת בחובות הכספיים".

יו"ר המועדון, נחמן מנדל, ניסה לשכנע את השחקנים שיתאמנו ובשבוע הבא יקבלו חלק מהחוב. השחקנים יצאו לחדר־ההלבשה, לישיבה סגורה, ובה החליטו ברוב של 10 נגד 5, לא להיענות לבקשת היו"ר.

ראשל"צ וחולון זכו באליפויות

מאת יוסף חכם

קבוצת הבנים של הגימנסיה הד־ריאלית בראשל"צ וקבוצת הבנות של תיכון תל־גיבורים חולון זכו אתמול באליפות בתי־הספר העל־יסודיים בכדוריד, וייצגו את ישראל באליפות העולם לבתי־ספר בשבדיה.

בגמר הבנים גברה ראשל"צ על מקיף רמת־השרון — 4:5 בבעיטות־שבע, לאחר שבתום המועד החוקי היתה התוצאה — 17:17, ובהארכה — 21:21.

המצטיין בראשל"צ היה השוער אופיר קמינסקי. לראשל"צ הרבו להבקיע: ג'יא וינטרוב — 8 ואבי אליהו — 5.

בגמר הבנות ניצחה תל־גיבורים חולון את תיכון בליך רמת־גן — 11:13 (6:8). השחקנית הבולטת בין המנצחות היתה קלאוריה גרור־חובסקי, שהבקיעה 8 שערים. המשחקים התקיימו ביהוד.

● טניס

גליקשטיין נוצח בווינה

אלוף ישראל בטניס, שלמה גליקשטיין, נוצח אתמול בסיבוב השני בטורניר בווינה, ע"י השבדי יורגן וינדהאן — 6:3, 6:3.

הצ'כי קארל נובצ'ק ניצח את הבריטי סטיב שאו — 7:5, 6:4.

מכבי עמידר והפועל לוד בקרב־צמרת מעניין — מחר

● ארצית

גם משחקי השליש השני בליגה הארצית בכדורגל יסתיימו היום ומחר. מאבק צמרת חשוב ייערך מחר ב־3 במחזור ה־20 כשמכבי רמת־עמידר, החמישית, תארח את הפועל לוד, השלישית. נקודה אחת מפרידה בין השתיים.

רמת־עמידר הפתיעה בסיבוב הראשון בנצחון חוץ — 0:1. לוד תנסה לגמול. משימה קשה.

● המובילה הארצית, בית"ר נתניה, שנחלה בשבת הפסד ראשון העונה בליגה (3:1 נגד בית"ר ת"א), תתמודד היום ב־3 בדרבי־השרון בחדרה עם הפועל חדרה. המארחים ישתדלו להפתיע קבוצה עדיפה, שניצחה בסיבוב הראשון — 0:2.

● מפתיעת המחזור הקודם, בית"ר ת"א, תזכה, קרוב לוודאי במלוא שלוש הנקודות כשתארח בשבת ב־3 בהרצליה את סוגרת הטבלה, בית"ר חיפה, עדיין ללא נצחון. בסיבוב הראשון — 1:1.

● קבוצת בית"ר רמלה, שגם היא נאבקת על אחד הכרטיסים ללאומית, תצפין היום ב־2.30 למשחק קשה בעכו, נגד הפועל עכו, המצטיינת במגרשה. בסיבוב הראשון — 1:1.

● קבוצה נוספת ששחקניה לוטשים עיניהם כלפי מעלה, הפועל חולון, תשתדל לצרף מחר ב־3 שלוש נקודות למאזנה במשחקה הביתי עם הפועל רמת־השרון. בסיבוב הראשון — 1:0 לחולון.

● כדורגלני הפועל יהוד, הנמצאים באיזור המסוכן, יעשו מאמץ מחר ב־3 במגרשם נגד הכח רמת־גן. הם יבקשו לזכות במלוא שלוש הנקודות, כמו בסיבוב הראשון — 0:1.

● קבוצת תחתית נוספת, הפועל מרמורק, תנסה לנצל את מגרשה ברחובות ולגבור מחר ב־3 על הפועל טבריה ממרכז הטבלה. בסיבוב הראשון — 0:1 לטבריה.

● קבוצת הפועל בית־שמש, מתחת לקו־האדום, תארח היום ב־2 באור־יהודה, במשחק ראדיוס, את הפועל רמת־גן, בתקוה לזכות סוף־סוף בנצחון. בסיבוב הראשון — 1:1.

(לאחר המחזור ה־19)

1.	בית"ר נתניה	10:35	38
2.	בית"ר ת"א	18:30	35
3.	הפועל לוד	16:24	33
4.	בית"ר רמלה	10:18	32
5.	מכבי עמידר	12:18	32
6.	הפועל חולון	17:20	29
7.	הפועל טבריה	21:21	29
8.	הפועל חדרה	19:21	26
9.	הפועל רמת־גן	20:21	25
10.	הפ. רמת־השרון	24:22	25
11.	הכח רמת־גן	24:16	24
12.	הפועל עכו	15:18	23
13.	הפועל מרמורק	29:18	18
14.	הפועל יהוד	21:12	14
15.	הפ. בית־שמש	27:12	13
16.	בית"ר חיפה	27:11	9

● ליגה א'

הפועל ראשל"צ — לזרוס חולון בקרב צמרת

מאבק חשוב, שיקבע רבות לגבי הצמרת הדרומית בליגה א' בכדורגל, ייערך מחר כשקבוצת הפועל ראשל"צ (3) תארח את מכבי לזרוס חולון (2). בסיבוב הראשון — 0:0.

למוליכה הדרומית, הפועל דימונה, צפוי משחק חוץ קשה נגד מכבי קרית־גת. בסיבוב הראשון — 0:0.

שאר המשחקים בדרום: הפועל אשקלון — מכבי השקמה (0:0); הפועל קרית־אונו — בית"ר באר־שבע (3:0); הפועל ירוחם — הפועל בת־ים (0:0); הפועל אור־יהודה — הפועל קרית־מלאכי (2:0).

הראשונה בצפון, הפועל בית־שאן, תארח מחר את מכבי אור־עקיבא. בסיבוב הראשון — 1:1.

שאר המשחקים בצפון: הפועל עליה כפר־סבא — הפועל קרית־שמונה (0:1); הפועל נצרת־עלית — מכבי טמרה (0:1); הפועל רעננה — מכבי חדרה (4:3); מכבי עפולה — הפועל טירת־הכרמל (3:3); מכבי שפרעם — הפועל קרית־אתא (1:0); בית"ר נהריה — מכבי אח"י נצרת (2:0).

כפר־סבא — באר־שבע 2:3 בקרב על המקום ה־3

● כדורעף

קבוצת הפועל כפר־סבא גברה במחזור ה־19 בליגה הלאומית לנשים בכדורעף, שנערך באמצע השבוע, על אס"א באר־שבע — 2:3. שתי הקבוצות נאבקות על המקום השני.

האלופה, הפועל נעמן, לא התאמצה להכניע באולמה את אליצור יבנה — 0:3 (15:3, 15:4, 15:4). גלי מסר ועדי אמיר הצטיינו בנעמן. שפט פרי.

קבוצת הפועל מרחביה/יזרעאל ניצחה בביתה את הפועל ברקאי/עין־שמר — 1:3 (16:18, 11:15, 15:3, 13:15). רוית אילת בלטה במרחביה. רינה כהן הצטיינה בברקאי/עין־שמר. שפט גורן.

במשחקים נוספים: הפועל בת־ים – אליצור ת"א 0:3 (15:4, 15:1, 12:15); הפועל שער־הנגב – הפועל רמת־אביב 1:3.

הטבלה

1.	הפ. נעמן	17	0:51	34
2.	הפועל בת־ים	18	15:47	33
3.	אס"א באר־שבע	19	24:41	32
4.	הפ. כפר־סבא	18	23:41	30
5.	הפ. עין־החורש	18	24:36	29
6.	הפועל מרחביה	18	28:34	28
7.	אליצור יבנה	17	37:26	24
8.	הפ. רמת־אביב	18	42:17	23
9.	ברקאי/עין־שמר	18	43:15	22
10.	הפ. שער־הנגב	18	45:18	21
11.	אליצור ת"א	18	54:2	18

גביע־דייויס ללא לנדל ומקנרו

משחקי גביע־דייויס בבית־העליון יחלו בסוף השבוע כששני הטניסאים הטובים בעולם, הצ'כי איוון לנדל והאמריקני ג'ון מקנרו, ייעדרו הפעם.

המשחקים: הודו – צ'כוסלובקיה; אקוודור – ארה"ב; ניו־זילנד – אוסטרליה; איטליה – פאראגוואי; בריטניה – ספרד; דנמרק – שבדיה; יוגוסלביה – בריה"מ; מקסיקו – גרמניה.

● טניס: משחקי הסיבוב הראשון בגביע סטוארט־סבנה שהחלו אתמול בספורטון בפתח־תקוה, יימשכו היום ומחר.

שלושה משחקים בליגה בראגבי

שלושה משחקים ייערכו השבת בליגה בראגבי. המובילה, הפועל יזרעאל, תשחק ב־12.30 בכפר־בלום עם הפועל הגליל־העליון/קרית־שמונה.

משחקים נוספים: אס"א ירושלים — הפועל רעננה (12.30); הפועל כפר־הנשיא — אס"א טכניון (12.30).

קווין מאגי, הטוב במגרש, קולע לסל הפועל ת"א, כשלידו עופר פליישר ומוטי ארואסטי. משקיף: לי ג'ונסון. צילם: אריה קנפר

נוקאאוט בריבוע

מכבי ת"א הישוותה "השיא" במשחקי הדרבי כשהביסה את הפועל ת"א 96:140 ● מאגי (40 נקודות ו־22 ריבאונדים) — גיבור המשחק ★ הפועל ת"א — שבר כלי

אם בהפועל ת"א דיברו על משחק שלישי עם מכבי ת"א, כדאי לראשי הקבוצה לגנוז את תוכניותיהם. מול קווין מאגי וחבריו, כפי ששיחקו אמש, לא נותר לשחקני הפועל ת"א אלא להשתדל להשיג במשחק ביום שני הפרש נמוך לחובתם.

קווין מאגי סיים את המשחק עם 40 נקודות (רק שלוש החטאות מהשדה) ו־22 כדורים חוזרים. חברו לי ג'ונסון הסתפק ב־30 נקודות ו־15 כדורים חוזרים. זאת רק לשם השוואה. ארל וויליאמס ולאוואן מרסר, שני הגבוהים של הפועל ת"א, קלעו יחד 33 נקודות (וויליאמס 18 ומרסר 15) וקלטו 16 כדורים חוזרים (וויליאמס 10 ומרסר 6).

כאן למעשה מתחיל ונגמר סיפור המשחק.

למזלה של הפועל ת"א היו שני שחקניה, מייק לארגי (30 נקודות) וג'ק צימרמן (28 נקודות), בכושר אישי טוב. השניים גרמו שקבוצתם תרד מנוצחת "רק" בהפרש של 44 נקודות.

על ייתר שחקני הפועל ת"א של אמש חבל להרחיב את הדיבור.

מכבי ת"א גילתה כושר מצויין. בנוסף לג'ונסון ולמאגי היו יעילים מיקי ברקוביץ, חן ליפין ומוטי ארואסטי. ג'מצ'י היה מאופק במשחקו, וישב דקות רבות על הספסל. ארואסטי פתח את המשחק בצורה מצויינת, כשניצל את העובדה כי אף שחקן של הפועל לא שמר עליו, וקלע בפתיחה 10 נקודות, עובדה ששברה את שחקני היריב.

הפועל ת"א יכולה לבוא בטענות רק לעצמה ולמאמנה יעקב אדלר, שלא "קרא נכון" את המשחק מתחילתו. ארל וויליאמס אמנם לא פתח בחמישייה וצורף בהמשך, כניסתו של וויליאמס הוציאה את הרוח ממפרשי שחקני הפועל ת"א, שהתקשו לתפקד עם חברם.

טעות נוספת של אדלר היתה שניסה לרדוף אחרי מכבי ת"א במשחק מהיר. עובדה זו גרמה לחני־כיו לאבד 20 כדורים, לעומת 10 של מכבי.

הפועל ת"א הוליכה בפתיחה — 0:4, משני סלים של לארגי, אולם יתרון מכבי ת"א צמח במהירות — 7:18 (דקה 5), 14:28 (8), 32:51 (15) ו־45:67 במחצית.

גם במחצית השנייה לא התקשתה מכבי ת"א להגדיל את יתרונה: 56:77 (24), 75:104 (32), 92:137 (הפרש־השיא במשחק בדקה ה־39) ובסיום — 96:140.

שפטו ראובן וירובניק ונפתלי עובדיה, לעיני 8000 צופים, בהיכל־הספורט ביד־אליהו.

★ קלעו למכבי ת"א: מאגי 40; ג'ונסון 31; ברקוביץ 22; ג'מצ'י 18; ארואסטי 12; ליפין 11 ולאסוף 6.

★ קלעו להפועל ת"א: לארגי 30; צימרמן 28; וויליאמס 18; מרסר 15; זמורה 3 וקליש 2.

● כדורסל

מאת יצחק ויסהוף

כל של 3 נקודות שקלע חן ליפין, רבו מכבי ת"א, עם [illegible] לסיום הדרבי התל־אביבי ה־147 העניק לקבוצתו נצחון שהשווה את הפרש־השיא במשחקים נגד הפועל ת"א — 96:140. 44 נקודות השיא, בדיוק כפי שהושג בעונת 1957 — 44:88.

היריב בסיום הושג לא במעט "בזכות האדיבה" של מאמן הפועל ת"א, יעקב אדלר, שצירף למשחק את הצעירים, שלא עמדו מול מבול־הסלים שהמטירו עליהם קווין מאגי, לי ג'ונסון ושאר חבריהם. לעומת אדלר שיתף מאמן מכבי ת"א צבי שרף רק את שבעת כוכביו.

● גביע אירופה

סימאק – לימוז' 81:86

אליפות אירופה בכדורסל, קבוצת סימאק מילאנו, זכתה אמש בנצחון חוץ במחזור ה־9 בבית־גמר גביע־אירופה לאלופות על לימוז' — 81:86.

עד לדקה ה־33 היה שוויון 73:73. [illegible] קלע 30 נקודות למילאנו.

הטבלה

1.	ציבונה	9	838:871	16
2.	ז'אלגיריס	9	820:833	15
3.	ריאל	9	806:849	14
4.	סימאק	9	767:798	14
5.	מכבי ת"א	9	864:837	13
6.	לימוז'	9	906:815	10

ביום חמישי, בשבוע הבא, ייערך המחזור האחרון: סימאק מילאנו — מכבי ת"א; ריאל מדריד — ז'אלגיריס; לימוז' — ציבונה זאגרב.

● אתלטיקה

אליפות ישראל לזכר אלו כץ

אליפות ישראל בריצת שעה ו־20 ק"מ תיערך במוצאי־שבת באיצטדיון הלאומי בהדר־יוסף. האליפות נושאת את שמו של אלו כץ, [illegible]

כמו כן תתקיים אליפות ישראל לנשים ל־5000 מטר.

אליפות ותיקים

אליפות ישראל לותיקים במרוץ־שדה תיערך מחר ב־10 באיצטדיון עמק־חפר. [illegible] המירוץ התחרותי יהיה [illegible] ל־3 ק"מ.

● [illegible]

בנעילת ועידת המפלגה בבריה"מ

אישה צורפה לצמרת; ברז'נייב הבן — סולק

מוסקבה. — מנהיג בריה"מ, מיכאל גורבאצ'וב, הודיע אתמול, בנעילת הוועידה ה־27 של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, על מינויים חדשים. היא מעבר לצירי הוועידה, שהחלו למנות לצמרת הממשל אישה, זו הפעם הראשונה מאז 1960.

המנהיג הסובייטי, שחולל שינויים מרחיקי לכת בצמרת השלטון, תקף בנאום הנעילה את ארה"ב, אך הדגיש כי אין בדעת בריה"מ לעלות על דרך העימות עם וושינגטון.

בין השינויים הבולטים — סילוקו של יורי ברז'נייב, בנו של מי שהיה המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית ליאוניד ברז'נייב, מהוועד המרכזי. מומחים שעיינו ברשימות שהופצו על־ידי סוכנות "טאס" אמרו, כי יורי לא נבחר מחדש לתפקיד ממלא־מקום בוועד המרכזי.

עם זאת, ממשיך יורי ברז'נייב לכהן בתפקיד סגן ראשון לשר לסחר חוץ, שאותו הוא ממלא מאז 1979.

התוספת היחידה לפוליטביורו, השולט בבריה"מ, הוא לב זאיקוב בן 63, ממקורביו של גורבאצ'וב, האחראי לתעשייה הכבדה מאז יולי 1985.

שני אנשים חדשים יצורפו לפוליטביורו במעמד של ממלא מקום — מנהיג המפלגה בבילורוסיה ניקולאי סליונקוב, בן 57 ומנהיג המפלגה באזור לנינגרד יורי סולוביוב, בן 61.

שינויים מרחיקי לכת ביותר היו במזכירות, הגוף שמנהל את מנגנון המפלגה ומנסח את המדיניות לאישור על־ידי הפוליטביורו.

בין חברות החברים החדשים בולטת דמותה של אלכסנדרה בירוקובה בת 57. היא האישה הראשונה המגיעה לתפקיד כה בכיר בצמרת הסובייטית מאז כיהנה שרת התרבות יקטרינה פורצבה בחברת הפוליטביורו.

בין החברים החדשים של המזכירות — אנטולי דוברינין, בן 62, מי שכיהן כשגריר ארצו בוושינגטון מהלך 24 השנים האחרונות. במוסקווה סבורים, כי דוברינין יוחזר לבירה הסובייטית כדי להתייצב במלוא המסע להפיח רוח חדשה במנגנון משרד החוץ הסובייטי.

שניים מבין הוותיקים — מנהל המחלקה ליחסים בינלאומיים, בוריס פונומריוב, וסגן הנשיא, ואסילי קוזנצוב, לא נבחרו מחדש לתפקידיהם הקודמים כממלאי מקום בפוליטביורו. (ע.ה. ע.צ)

קלסתרונו של החשוד ברצח פאלמה

שטוקהולם. — משטרת שוודיה מחפשת אחרי אדם שחום עור בעל "חזות פנים מזרח־תיכונית או דרום־אירופית", במסגרת המצוד אחרי רוצחו של ראש הממשלה, אולוף פאלמה.

משטרת שוודיה קיבלה החלטה ברוח זו אתמול, לאחר ש"תמונת קלסתרון" הורכבה בעזרת מחשב. דקות ספורות לאחר שתמונה זו הופצה ברבים, הוצף מטה המשטרה בשטוקהולם במאות שיחות מצד אזרחים שנראה היה שהבחינו ביום הרצח באדם בעל חזות פנים מעין זו.

התמונה מראה איש צעיר, בעל שיער שחור ומקורזל, עיניים כהות שקועות בחוריהן ואף ישר וארוך. כן נראו בתמונה עצמות לחיים בולטות ופה צר.

התמונה הורכבה על־ידי מומחה של משטרת מערב־גרמניה, שעבד במשך כל שעות הלילה, אור לאתמול, תוך שיתוף פעולה עם צעירה בת 22 שנה, אשר ראתה את האיש כשהוא נמלט ממקום הפשע בליל שבת.

היוגוסלבים שוחררו

קציני משטרה שוודיים מסרו, כי שני היוגוסלבים שנעצרו אתמול בהלסינקי, אינם חשודים במעורבות ברציחתו של ראש ממשלת שוודיה, אולוף פאלמה.

ממשטרת דנמרק נמסר, לעומת זאת, כי השניים טרם שוחררו, כיוון שהמשטרה מבקשת לערוך בדיקות נוספות בזהותם.

שני היוגוסלבים נעצרו לשם חקירה על סיפונה של אניית־מעבורת ששטה משוודיה לדנמרק, לאחר שמשטרת הגבולות העלתה את הסברה, כי אחד מהם דומה לציור של החשוד ברצח פאלמה, אשר הופץ לאחרונה.

אולם, קצין משטרה בנמל הלסינגבור, שבדרום־שוודיה, אמר בראיון רדיו, כי לפי שעה, אין סיבה לחשוד בשני העצורים. (ע.ד)

זכו בפיס "רב־פרס"

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס' 10/86 שהתקיימה ביום 6.3.86 זכו הכרטיסים הבאים:

בהגרלה הרגילה ובהגרלת כדור המזל זכה כרטיס מס' 882078 בסך כולל של 420.000.000 שקלים חדשים.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 240.000.000 שקלים חדשים.

בסך 7,500 ש"ח זכה המספר: 8/4913.

בסך 4,000 ש"ח זכו המספרים: 319150, 412511.

בסך 200 ש"ח זכו המספרים: 005136, 021567, 046955, 059153, 078616, 086805, 113739, 141179, 172461, 229994, 232251, 313897, 322469, 335718, 360881, 162990, 404714, 408751, 429145, 534066, 541914, 545045, 561226, 585587, 592166, 613805, 667036, 709343, 715844, 733911, 793720, 885468.

בסך 100 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־4593, 5447.

בסך 18 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־413, 432.

בסך 12 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־005, 304, 323.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 1 זכו בסך של 1.80 ש"ח.

בסך 3.60 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 010, 036, 084, 087, 168, 169, 172, 207, 317, 423, 458, 516, 518, 537, 539, 543, 544, 554, 628, 704, 727, 789, 793, 860, 894, 928.

בסך 1.80 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 04, 08, 10, 14, 16, 18, 21, 30, 35, 36, 43, 47, 48, 53, 61, 64, 74, 77, 78, 79, 80, 87, 95.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

בגדד: אנו מתקדמים בחזית הדרום

מנאמה. — הכוחות העיראקיים בחזית הדרומית הוסיפו אתמול להתקדם בגיזרת האי פאו, שנכבש בחודש פברואר בידי איראן — על כך נמסר בבוליטין צבאי ששודר ברדיו בגדאד ונקלט במנאמה.

עוד נאמר בהודעה, כי הכוחות העיראקיים, המתקדמים זה שלושה שבועות בשלושה צירים בחצי האי פאו, הסתערו ותפסו אור לאתמול "מספר עמדות אסטרטגיות מבוצרות".

סוכנות הידיעות העיראקית הרשמית מוסרת, מצידה, כי כוחות ההגנה האנטי־אווירית של עיראק הפילו בשעות הערב של יום ד' בגיזרת פאו מטוס קרב איראני מדגם "אפ־4".

אשר לחזית הצפונית, הרי לדברי רדיו בגדאד, נמשכים הקרבות ברמת וארטה, החולשת על עיר המחוז סולאימנייה, בירת כורדיסטאן העיראקית.

סיכום הנפגעים במצרים: 107 הרוגים, 719 פצועים

קהיר. — 107 אנשים נהרגו ו־719 נפצעו במהומות שפקדו את מצרים בעקבות המרידה של אנשי משטרת הבטחון — לפי נתונים שפורסמו אתמול על־ידי סגן שר הפנים החדש, גנראל פארוק אל־היני.

יצויין כי קודם לכן הודיעו השלטונות על מותם של 36 אנשים ועל פציעתם של 325 במהומות.

שר ההגנה, המרשאל עבדל חאלים אבו־גזאלה, שעליו הוטלה האחריות לענייני הבטחון בעקבות המרידה, הודיע, כי השלטונות משחררים מיד מהשירות 21,644 אנשי משטרת הבטחון, מבלי להתחשב בפרק הזמן שהם שירתו כבר.

כזכור, נקבעה תקופת השירות של אנשי משטרת הבטחון לשלוש שנים והמרידות פרצו על רקע שמועה, לפיה עומדים השלטונות להאריך את השירות בשנה נוספת.

לפי נתונים רשמיים, השתתפו במהומות 17,000 אנשי משטרת הבטחון מכעשרה מחנות. (ע.ד. ע.צ)

זוהי תמונתו של הצרפתי מישל סרה, שעל רציחתו דיווח ארגון "הג'יהאד האיסלאמי" (החטוף מ־1984). עדיין אין ודאות ביחס לגורלו. (צילום: אי־[illegible])

אין ודאות שסרה נרצח; דומא ה[illegible] שצרפת תגמול ל"חיזבאללה"

"בהודעת חיזבאללה אין פסוקים מהקוראן — עובדה המאפשרת לא[illegible] לחזור בו מהודעתו" ■ דומא: לעולם לא נסלח לפושעים אלה ■ הממ[illegible] מואשמת במדיניות של פייסנות שלומיאלית כלפי ארגוני הטרור הקיצוניים

מאת ארנון יפה. כתב "על המשמר" בצרפת

פאריס. — עדיין אין ודאות בפאריס על גורל החטוף הצרפתי, מישל סרה, שאירגון הטרור "ג'יהאד איסלאמי" הודיע ביום רביעי בערב על הוצאתו להורג. גופתו לא נמצאה.

אשתו אמרה בביירות, כי הוא נרצח. אולם על־פי "מומחים לפיענוח" הודעות אירגון הטרור השיעי, ייתכן שסרה עדיין חי, כי שום פסוק מן הקוראן לא מצוטט בהודעה, מה שמאפשר להם לחזור בהם ולהכחישה.

ההודעה על הרצח חוללה הלם בצרפת. היא באה על רקע פרשת משלוחי הנשק החשאיים לאיראן וגירוש שני שיעים קומוניסטים עיראקים לבגדאד.

שר החוץ, רולן דומא, איים בעקיפין בפעולת תגמול, אם יסתבר כי סרה נרצח. "אנו לא נסלח לעולם לפושעים האלה". ראשי "חיזבאללה" התכנסו בביירות לישיבת חירום מול איום זה.

הממשלה הסוציאליסטית שקועה במבוכה וחוסר אונים. היא נקלעה למלכודת בשיחות עם ארגוני טרור ומפעיליהם בדמשק ובטהראן. כל העיתונים מאשימים אותה במשגים חמורים.

דומא, שניהל את השיחות, נראה אתמול מבוהל. מדיניותו, שהושתתה על הסדרים עם המחבלים, נכשלה. הוא מואשם כמי שחיזק את המחבלים במחוות ויתורים.

מפקד החוטפים עצמו ביקר בפאריס. האליזה אסר על שירותי הביטחון הפנימי לשים יד על ראש אגף החיזבאללה של "הג'יהאד האיסלאמי", עימאד מוגי, שביקר בפאריס בנובמבר, בתקווה כי זה יחשב כמחווה ויקדם את שחרור בני הערובה הצרפתים.

לפי אשתו של סרה, מוגי זה הביא את בעלה לביקור במעונו בביירות בסתיו. לאחר־מכן היא ראתה אותו מלווה את האימאם פדאללה, מנהיג החיזבאללה.

בפאריס מעריכים, כי ההודעה על הרצח באה כגמול על גירוש שני השיעים העיראקים. "הג'יהאד האיסלאמי" טען בהודעה, כי הרצח באה כגמול לגירוש העיראקים, על [illegible] ברציחת המוסלמים [illegible] צרפת במזרח־התיכון [illegible] הבאה.

גרמניה הפחיתה שער הריבית למוסדות מרכזיים

פרנקפורט. — גרמניה־המערבית הפחיתה אתמול את שער הריבית למוסדות מרכזיים.

לצעד זה מייחסים חשיבות גדולה, משום שמצפים כי גם [illegible] תעשייתיות אחרות ינהגו לפי הדוגמה המערב־גרמנית ובתוצאה מכך [illegible] לצפות להפחת רוח חיים חדשה בכלכלת המערב.

במקביל, גם מדינות העולם השלישי יפיקו תועלת מההחלטה, שעתה יקטן נטל הריבית המוטל עליהם.

דובר של הבנק המרכזי המערב־גרמני אמר, כי המועצה המנהלת של ה"בונדסבאנק" החליטה לקצץ את שער הריבית למוסדות מרכזיים ומפעלי תעשייה — עד 3.5 אחוזים. שער הריבית שנגבה עד כה היה 4 אחוזים.

עכשיו יוכלו המוסדות המוניטריים של ארה"ב להקל על תנאי האשראי ולעודד על־ידי כך כלכלה השרויה במצב של רפיון, מבלי לפגוע בשער הדולר. (ע.י.ה)

השמאל איפשר ל"מליציות יהודיות" לפעול בפאריס

מאת ארנון יפה. כתב "על המשמר" בצרפת

פאריס. "השמאל איפשר למליציות יהודיות לפעול ברובעים [illegible] בפאריס, במארסיי ובשטרסבורג". גילוי זה השמיע פרנסואה [illegible] של ראש הממשלה, לורן פאביוס, בהופעת בחירות בפני 400 יהודים [illegible] פאריס.

גב' פאביוס יצאה אישית לקהילה לגייס קולות יהודים לסוציאליסטים. היא אמרה, כי המליציות היהודיות להגנה עצמית פעלו בקשר עם שר הפנים.

היא קראה ליהודים להצביע בעד השלטון הסוציאליסטי, שקיים את הבטחותיו לחידוש הקשרים עם ישראל.

באותו ערב היה אמור להופיע שר־ההגנה, פול קיל, בבית מפ"ם [illegible] בפאריס. הוא חלה, אך במקומו הגנו על מאזן פעולות הממשלה [illegible] הקהילה וישראל שלושה מנהיגים סוציאליסטיים אחרים.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 6.3.86

	היחידה	בנקנוטים: קניה	בנקנוטים: מכירה	העברות והמחאות: קניה	העברות והמחאות: מכירה	שער יציג
דולר אמריקני	1	1.45	1.51	1.4708	1.4892	[illegible]
לירה שטרלינג	1	2.10	2.20	2.1356	2.1623	[illegible]
מרק גרמני	1	0.65	0.68	0.6566	0.6648	[illegible]
פרנק צרפתי	1	0.21	0.22	0.2129	0.2155	[illegible]
גילדר הולנדי	1	0.57	0.60	0.5811	0.5884	[illegible]
פרנק שווייצרי	1	0.76	0.80	0.7749	0.7846	[illegible]
כתר שבדי	1	0.20	0.21	0.2034	0.2059	[illegible]
כתר דני	1	0.17	0.18	0.1774	0.1796	[illegible]
מרק פיני	1	0.28	0.30	0.2878	0.2914	[illegible]
דולר קנדי	1	1.02	1.07	1.0376	1.0506	[illegible]
דולר אוסטרלי	1	1.00	1.07	1.0335	1.0464	[illegible]
ראנד דר' אפריקני	1	0.63	0.75	0.7384	0.7476	[illegible]
פרנק בלגי	10	0.31	0.33	0.3205	0.3245	[illegible]
שילינג אוסטרי	10	0.92	0.96	0.9327	0.9443	[illegible]
לירה איטלקית	1,000	0.94	1.00	0.9632	0.9752	[illegible]
ין יפאני	100	0.80	0.84	0.8176	0.8278	[illegible]
כתר נורווגי	1	0.20	0.21	0.2075	0.2101	[illegible]

טלקס

● מחשב לכל פרה

מערכת מחשב חדישה הכוללת תג זיהוי אישי לכל פרה ונוצרה בחברת באוסטיק ותוכנה שהוכנה על־ידי המפעל לעיבוד נתונים ומנגנון מערכות של קיבוץ ברור חיל הופעלה לאחרונה ברפת של ברור חיל.

מערכת זו מאפשרת קבלת נתונים ממוחשבים לגבי כל פרה ופרה ברפת הנוגעים לתפוקת החלב שלה, מחלות, יבוש הפרה ועניני המלטה וכו.

כמו־כן מאפשרת המערכת הממוחשבת זו מתן כמויות אופטימליות של מזון לפרות ברפת ובמקביל לקבל תנובת חלב מירבית מכל פרה ופרה. ועל־ידי כך ניתן להוזיל את עלות המזון של הרפת בשיעור של 10 אחוזים

יוסף גלילי

● נחשף "סליק" של ההגנה בחולון

סליק גדול של ההגנה, שהוטמן בשכונת מולדת בחולון לפני מלחמת השחרור, יועבר בשלמותו לאתר "תוסמסה" — אתר אמונים מרכזי של ההגנה בחולון. ה"סליק" נחשף על־ידי אהרון אנרמוביץ, איש הגנה ותיק בשכונת מולדת ועל־ידי כותב שורות אלה, וכוסה כדי למנוע נגיעה בו עתה. עם שיפוץ אתר "תוסמסה", אשר ישמש מקום לימוד על ההגנה, החלו מתנדבים על־ידי תיכון לסלק קובים רבים של חול שנערמו על ה"סליק" והחזיק את מלו. על המלאכה מנצח איש העירייה יוסי אברביל, שיחפש דרך כיצד להעביר סליק זה ל"תוסמסה".

אשר שלוני

● מגנים חילול קברו של רב

איגוד הרבנים המסורתיים הקונסרבטיביים בישראל יצא בגילוי דעת נגד "אותה קבוצה קטנה של חרדים קיצוניים, המשתוללת בכל כוחה לבזות את זכרו של הרב מורטון ברנע, ומצליחה רק לבזות את עצמה ולגרום לחילול השם".

המדובר בהקמת חומת אבנים סביב קבר הרב ע"י חרדים כדי ליצור מחיצה בינו לבין שאר קברי ישראל בהר הזיתים.

הרבנים הקונסרבטיביים מגנים את הנסיון לפגוע בכבודו ולחלל את זכרו של הרב ברנע, שבחייו היה מנהיג ציוני, איש רב פעלים ורב בישראל.

בצלאל עמיקם

● בוטלו המקדמות עבור צריכת גז

מקדמות המימון עבור צריכת הגז בוטלו החל מ־1.3 נמסר ממשרד האנרגיה והתשתית.

המשרד עשה מאמצים רבים כדי להתגבר על התנגדות חברות הגז לשינוי שיטת חישוב חשבונות הגז וביטול המקדמות. על אף התנגדות זו, נחתם הצו המחייב את ביטול המקדמה על־ידי שר־האנרגיה והתשתית.

החל מצריכת הגז של מארס יקבלו הצרכנים במרכזיות הגזות על־פי צריכתם השוטפת, ללא תשלום מקדמות.

יצחק שור

● ועדה לבדיקת המצב בנושא פשיטות רגל

שופט בית־המשפט העליון, שלמה לוין, יעמוד בראש צוות שיכלול נציג משרד־המשפטים לבחינת המצב החוקי הקיים בנושא פשיטות רגל ופירוק חברות.

על הצוות לבדוק את מידת התאמת המצב החוקי לצרכים הקיימים היום. הצוות התבקש להגיש דעתו על סוגיות אחדות, כמו [illegible] האמצעים החוקיים הקיימים לרשות המערכת [illegible] על היעדר פרעון חובות [illegible] על הצוות להעלות [illegible] לשיפור ויעול המערכת [illegible] בתחומים אלה. כמו־כן [illegible] לבדוק את האחריות האישית [illegible] שנקלעו למצב [illegible] לפרוע חובות.

(עתי"ם)

עובדי "פוספטים בנגב": נמשיך להפר צו ביהמ"ש

נוקטים עיצומים במחאה על אי־קבלת הטבה של חלוקת רווחים

הזהירו מזכירות העובדים של מפעלי פוספטים בנגב, במישור רותם, באורון ובמטה בבאר־שבע, שהם ימשיכו להפר את הוראת בית־הדין לעבודה, האוסר עליהם לנקוט עיצומים. זאת כמחאה על עמדתה של הנהלת המפעל, [illegible] הדין, שיבטל את הצו.

שלשום בערב השביתה מועצת העובדים את השינוע בכל מפעלי החברה והפסיקה את הוצאת מטעני התוצרת הגמורה אל מחוץ לשערי המפעל. בשל כך ביקשה ההנהלה לדון בבירור בית־הדין לעבודה על־ידי מועצת העובדים.

ההחלטה על השבתת השינוע וההובלות במפעלי פוספטים בנגב התקבלה בישיבה מליאה של מועצת העובדים, כתגובה על אי־קבלת תשובה מההנהלה, בדבר תביעת העובדים לקבל הטבה של חלוקת רווחים לעובדים. ההנהלה טוענה, שאינה רשאית לחלק מרווחיה לעובדים, כיוון שהדבר כרוך בשינוי חוק תקציב המדינה. זאת משום היות החברה חלק מקונצרן "כימיקלים לישראל", שבבעלות ממשלתית.

נימוקים לדעה

נציגי העובדים טוענו, כי גם במפעלי "כיל" אחרים, כמו מפעלי ים המלח ומפעלי תובלה, מחלקים לעובדים מרווחי החברות הנוגעות שלהן ועל כן הם רואים את עצמם מופלים לרעה, לעומת העובדים במפעלים הממשלתיים האחרים.

עניין זה כבר נדון בעבר בבית־הדין האזורי לעבודה בבאר־שבע והשופט ברוך אזולאי קבע, שעל טענת העובדים צריכים להשיב הנהלת "פוספטים בנגב", הנהלת "כימיקלים לישראל", רשות החברות הממשלתיות ומשרד האוצר. באותו מעמד גם אסר השופט אזולאי על העובדים נקיטת עיצומים, עד לבירור הנושא וקבלת מענה לגביו.

שלשום, החליטה, כאמור, מועצת עובדי פוספטים בנגב על נקיטת העיצומים, למרות צו המניעה נגדם, האוסר נקיטת עיצומים. (עתי"ם)

הסגל הבכיר מודאג מגל הפרישות משורות המשטרה

ייפתח מיבצע גיוס נרחב שיכלול גם פנייה למגזר ההתיישבותי

מאת בצלאל עמיקם
כתב "על המשמר"

גל הפרישות מהשירות במשטרת ישראל הותיר אותה בגרעון לעומת מספר המתגייסים החדשים לשורותיה. נתונים אלה הוצגו אתמול בפני הסגל הבכיר של המשטרה שהתכנס ליום דיונים מיוחד, במעמד שר־המשטרה חיים בר־לב ובהשתתפות המפכ"ל רב־ניצב דוד קראוס וחבר קציניו.

בכינוס נטען, כי במשטרה חסרים היום 450 שוטרים כדי למלא את התקן הקיים, שהוא עצמו לא ריאלי.

המשטרה תפתח במועד קרוב במיבצע גיוס נרחב שיכלול, לראשונה בתולדותיה, פנייה למגזר ההתיישבותי. כן תשוגר פנייה למשוחררי השירות הצבאי לראות בשירות בשורות המשטרה אתגר ותפקיד המבטיח בטחון סוציאלי, משכורת סבירה ואפשרויות קידום.

רב־ניצב קראוס הבטיח, כי לא תהיה שום פשרה באשר לרמת מבדקי הכניסה והמשטרה תקפיד גם בעתיד על סטנדרטים גבוהים למתגייסים החדשים.

במסגרת מאמצי הגיוס יופעלו אישי ציבור, ראשי רשויות מקומיות ויחידות המשטרה. כמו־כן הוחלט על פנייה לכל אותם שוטרים שפרשו לשקול את שובם לשירות.

אחד הנושאים המטרידים את המשטרה הוא בעיית הנשירה. הסגל הבכיר הקדיש זמן רב מדיוניו למציאת פתרון לבעיה מעיקה זו.

מחזור ללא תקדים במניות

חיפושי נפט עלו השבוע ב־17 אחוז

מאת אלחנן הורוביץ

אתמול עלו כל מדדי המניות תוך מחזור ללא תקדים של כ־14.5 מיליון ש"ח (כ־10 מיליוני דולרים). הביקוש ההתחלתי למניות ההסדר בלבד, הגיע ל־5.4 מיליון ש"ח (כ־3.7 מיליון דולר). במניות החופשיות היו כפי־11 יותר עליות מאשר ירידות. בייחוד בלטו העליות במניות חיפושי נפט, שערך השוק שלהן עלה אתמול ב־9% והשבוע — ב־17%, על אף ההודעות, שטרם נמצא נפט. הגיאות בשוק המניות השתקפה אתמול גם ברבבות "קונים בלבד" ואף לא 1 "מוכרים בלבד". בשוק איגרות החוב היה עודף היצע של 200 מיליון ש"ח בצמודות למדד ועודף ביקוש של 200 מיליון ש"ח בצמודות לדולר.

הציבור השקיע אתמול עוד 6.9 מיליון ש"ח בקרנות הנאמנות. מזה 3.6 מיליון ש"ח בהתמחות במניות ו־3.3 מיליון ש"ח בסולידיות ומזה מיליון ש"ח ב"חץ" של בנק הפועלים.

שער הדולר היציג ירד אתמול ב־0.11 אג' (ב־0.07%) ל־1.480 ש"ח. דולר נוסעים ירד ל־1.7556 ש"ח.

גלגלי הבורסה

הדולר השחור נע בין 1.59 ל־1.65.

בשוק המניות עלו אתמול 240 שערים, לעומת 25 שירדו ו־81 שנשארו בלי שינוי. מהם עלו 178 ב־5% ויותר ו־9 ירדו כ־5%. היו 41 "קונים בלבד" ואף לא 1 "מוכרים בלבד".

המחזור בשוק המניות הגיע, כאמור, לשיא חדש של כ־14.5 מיליון ש"ח. מזה כ־4.6 מיליון ש"ח במניות ההסדר.

במניות הבנקים המסחריים שבהסדר שררו עליות שערים. עלו ב־%: אי די בי רג' — 1.7; דיסקונט ב' — 0.2; דיסקונט א' — 1.6; מזרחי ש' — 1.5; מזרחי מ' — 1.7; פועלים מב' — "קונים בלבד"; פועלים ש' — 0.1; פועלים מ' — 1.2; בל"ל — 1.6. לעומתן ירדה מימון סחר 5 ב־0.8%. התשואות השנתיות של מניות ההסדר המובילות נעו אתמול — במונחים דולריים — בין 13.28% ל־13.81% (והפועלים ש'). הפועלים מ' — 13.74%.

במניות הבנקים המסחריים שמחוץ להסדר נרשמו רק עליות שערים. עלו ב־%: ספנות 0.1 — 10.0; ספנות 0.5 — "קונים בלבד"; כללי מ"ר 1 — 4.6; בינלאומי — 3.1; פי בי — 3.8. למניות אוה"ה היה היצע, שנקלט ללא שינוי בשערן.

במניות החופשיות בלטו שוב העליות בחיפושי נפט. עלו ב־%: דליה נפט 1 — 14.0; דלק נפט 5 — "קונים בלבד"; נפט אופ' 2 — 19.7; פז נפט — 7.2; טראויל 1 — "קונים בלבד"; טראויל 5 — 10.1; יואל 5 — 10.0; מ.ג. 1/ — 15.0; מ.ג./5 — 14.5; צפ' אמר' 1 — "קונים בלבד בפעם שנייה ברציפות"; צפ' אמר' 5 — 10.0; צפ' אמר' אופ' 2 — "קונים בלבד פעם שנייה ברציפות"; נפטא — 4.0.

במניות החופשיות האחרות בלטו ביותר העליות ב־%: רפק 0.5 — 15.0; קרור 1 — 14.9; כלל טכנול' 1 — 15.0; אליאנס — 19.3; ל. אשקלון 1/ — 15.0; לעומתן בלטו ביותר הירידות ב־%: חקלאות מבנ' — 10.0; פרי זה 1 — 11.5; פרי זה 5 — 10.7; מטוויות 1 — 10.0 (בעוד שמטוויות 5 עלתה ב־12%); זיקה 1 — 10.0 (בעוד שזיקה 5 עלתה ב־10%).

ערך השוק של כל המניות החופשיות עלה השבוע ב־4.8%, בעוד שמניות ההסדר עלו ב־0.9% בממוצע.

יחד עם המשפחה

אנו אבלים על מות

רפאל מרינוב ז"ל

מאבני היסוד מנהל וחבר

בית המשביר המרכזי

בפליליים

גרושתו של הרופא סלחה אולם השופט גזר מאסר

"אנחנו רוצים להתחתן למען בנותי. הן מתגעגעות אליו. לא היה מי שיעזור לי. הייתי במשבר והמשבר גרר אותי לאלכוהול", כך התוודה [illegible] שהרופא בבית־משפט השלום בכפר־סבא, בטרם נגזר דינו לאחר שהורשע באלימות כלפי גרושתו ועבירה נוספת.

זו הפעם הראשונה שגרושתו עדה, שהיתה קורבן להתפרצויותיו האלימות ושימשה עדה מרכזית לכל שלושת כתבי האישום שהוגשו נגדו במהלך השנה האחרונה, היתה נוכחת באולם בית־המשפט וביקשה הזדמנות נוספת בשבילו כדי שייענה מהכיפה הזרה. אולם בקשותיהם של בני משפחת הרופא לא עזרו והוא נשלח לשנה וחצי מאסר בפועל.

השופט ציין בהחלטתו, כי אין זה משפט בין הנאשם לגרושתו אלא המדינה היא התובעת והיא אינה יכולה להעניק חנינה — אדם מוכשר ואינטליגנטי — הרופא אין ספק, כפי שאילו גרושתו וילדיו יכולים להעניק לו.

בסיכום הפעיל השופט 18 חודשי מאסר על תנאי שנגזרו עליו בתיק קודם והטיל עליו עוד 6 חודשי מאסר הופפים בגין כתב־אישום זה. השופט דחה את ביצוע גזר־הדין (ניתן להרופא) זכות ערעור תוך 45 יום.

(עתי"ם)

בעל הכספת חשוד בגניבת יהלומיו וכספו

פרשת פריצת הכספת בבורסה, שממנה נגנבו יהלומים בשווי של 3.5 מיליון דולר ומזומנים בסך מאה אלף דולר [illegible] לבלתי־צפויים.

אתמול בבוקר נעצר בעליה של הכספת, אהוד שניר, בן 40 מתל־אביב. לשיבה ימים בית־משפט השלום בתל־אביב, כחשוד בעבירות מס"ח וביב הכנסת.

כזכור, נפרצה כספתו של אהוד שניר בבורסה ומתוכה נגנבו היהלומים וכסף מזומן בין התאריכים 1.3 — 3.3.86. בעקבות הפריצה שב אהוד שניר לארץ מלונדון והוזמן לחקירה במשטרה. לטענת המשטרה, נתגלו בחקירה זו חשדות לעבירות מטבע חוץ ועבירות מס. המשטרה חושדת כי החשוד העלים את היהלומים והכסף יחד עם רכוש אחר כדי לפתוח עסק בחו"ל.

ב"כ המשטרה, פקד יעקב ברי, טען כי להחשוד אין מקורות המוכיחים את בעלותו על היהלומים שנגנבו מן הכספת. כמו כן טוענת המשטרה כי החשוד עקף הוראות פיקוח על מטבע זר ולא דווח על היותו שותף ב־50% אחוז בחברה הרשומה בארה"ב.

עוד טען ב"כ המשטרה, כי חלק מן היהלומים בכספת השודדים כנגנבים ויש חשד שניר קיבל בחו"ל חלק מן היהלומים שנגנבו, כדי להזרים שם מזומנים לעסק שרצה להקים.

שופטת השלום דבורה ברלינר החליטה להאריך את מעצרו ב־6 ימים כדי לאפשר למשטרה לאתר את מוסרי היהלומים שהיו בכספת, לבדוק באיזה מפתח נפתחה הכספת ולגבש גירסה ראשונית באשר למקרה זה.

(עתי"ם)

חשוד באונס ילדה בת 13 וחצי בגבעתיים

מאת אבי בניהו, כתב "על המשמר"

בית־המשפט בתל־אביב האריך אתמול ב־24 שעות את מעצרו של צעיר החשוד באונס ילדה בת 13 וחצי מגבעתיים.

הצעיר חשוד כי ביום שלישי בלילה ארב לילדה בגן ציבורי בגבעתיים, אנס אותה באכזריות והשאיר אותה במקום. הילדה ההמומה הגיעה בכוחות עצמה לביתה ונלקחה לבית־החולים. שם נותחה.

הילדה סיפרה לחוקרי המשטרה, כי האנס ניסה להיטפל אליה גם יום קודם לכן. אולם היא הצליחה להשתחרר ממנו.

החשוד נעצר סמוך למקום האירוע על־ידי שוטר שהבחין בדמיון בינו לבין הנבר שתואר על־ידי הילדה.

החשוד טען בבית־המשפט כי בזמן שבו התרחש האונס בילה בקורס לריקודי עם בבית־ספר בגבעתיים.

אנו אבלים על מות סבתא

אניוטה ליסטבינסקי

(אמן של ששה ולנה)

תנחומים למשפחה

ההלויה תתקיים בקיבוץ היום יום ו' 7.3.86 בשעה 14.00

קיבוץ משמר־העמק

להלל אשכנזי ומשפחתו

תנחומים במות

האחות

בית "על המשמר"

מרכז מפ"ם

משתתף באבלו של החבר הלל אשכנזי

על מות

אחותו